

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๒๒ ตอนที่ ๒๑๑ – ๒๒๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๒๑๑

ชีวิตของพระอริยสาวกนั้นเป็นที่น่าสนใจว่า ท่านจะดำเนินชีวิตอย่างไร ท่านจะมีการให้วัตถุเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นมากน้อยอย่างไร เพราะเหตุว่าท่านผู้ฟังอยากจะถึงความ เป็นพระโสดาบันบุคคล และอยากจะทราบว่า ผู้ใดเป็นพระโสดาบันบุคคลแล้วบ้าง

ไม่ทราบว่าท่านจะมีอะไรเป็นเครื่องวัด เครื่องพิสูจน์ว่า บุคคลใดเป็นพระโสดาบันบุคคล มีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร บางท่านคิดว่า ผู้ที่เจริญวิปัสสนา จะต้องละบ้านเรือน ไม่ยินดีในภoga ในสิ่งต่าง ๆ และมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ผิดปกติไปจากที่เคยเป็น บางท่านคิดอย่างนั้น คาคะเนเอง และเข้าใจเองว่า บุคคลนั้น บุคคลนี้ เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกทาคามี เป็นพระอนาคามี เป็นพระอรหันต์ โดยที่ไม่ได้เจริญสติที่จะรู้ว่า การที่จะบรรลุคุณธรรมอย่างนั้นได้จะต้องอาศัยปัญญาที่เกิดขึ้น เพราะการอบรม

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร คุณบดี อริยสาวกนี้แลย่อมเป็นผู้กระทำความอันสมควร ๔ ประการ ด้วยโรคทรัพย์ที่ตนหามาได้ ด้วยความขยันหมั่นเพียร สัมผัสขึ้นด้วยกำลังแขน มีเหงื่อไทม์ตัว ประกอบในธรรม ได้มาแล้วโดยธรรม กรรม ๔ ประการ เป็นไฉน

อริยสาวกทำงานได้ใหม่ หรือคนที่จะเป็นพระอริยสาวกต้องอยู่ในป่า แต่พระผู้มีพระภาคตรัสกับท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีว่า

ดูกร คฤหบดี อริยสาวกนี้แล ย่อมเป็นผู้กระทำความอันสมควร ๔ ประการ ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สั่งสมขึ้นด้วยกำลังแขน มีเครื่อง ไทรมตัว ประกอบในธรรม ได้มาแล้วโดยธรรม กรรม ๔ ประการ เป็นไฉน

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมเลี้ยงตนให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ เลี้ยงมารดาบิดาให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ เลี้ยงบุตร ภรรยา คนใช้ คนงาน และบริวารให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ เลี้ยงมิตรและอำมาตย์ให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร นี่เป็นฐานะข้อที่ ๑ ที่อริยสาวกนั้นได้ถึงแล้ว คือ ถึงโดยควรแก่เหตุ ได้บริโภคแล้วโดยควร

ท่านผู้ฟังที่มีโภคทรัพย์แต่ไม่ใช้ ไม่บริโภคให้เป็นประโยชน์แก่ตน การที่ท่านบำเพ็ญบุญกุศลมาแล้ว ก็ได้รับผลของบุญกุศลด้วยการที่ได้โภคสมบัติต่าง ๆ แต่ไม่ใช้ให้เป็นประโยชน์ บุญที่ท่านได้บำเพ็ญมาแล้วก็เป็นหมัน ไม่ได้อำนวยประโยชน์สุขอะไรให้เลย มีเงินทองมากมายเป็นเศษฐี มหาเศษฐี เป็นผลของบุญกุศลที่ได้กระทำแล้ว แต่ไม่บริโภค ไม่ใช้ทรัพย์นั้นให้เป็นประโยชน์ เงินทองนั้นจะมีประโยชน์อะไรถ้าไม่ใช้ แต่ว่าผู้ที่เป็น พระอริยสาวก ย่อมเลี้ยงตนให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ เลี้ยงมารดาบิดาให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ เลี้ยงบุตร ภรรยา คนใช้ คนงาน และบริวารให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ เลี้ยงมิตรและอำมาตย์ให้เป็นสุข เิบอิม บริหารให้เป็นสุขได้โดยชอบ ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยด้วยความขยันหมั่นเพียร นี่เป็นฐานะข้อที่ ๑ ที่อริยสาวกนั้นได้ถึงแล้ว คือ ถึงโดยควรแก่เหตุ ได้บริโภคแล้วโดยควร

คนอื่นติเตียนท่านได้ไหม ในเมื่อเป็นโภคทรัพย์ที่ท่านหามาได้โดยธรรม ท่านย่อมจะเลี้ยงตนให้เป็นสุข เลี้ยงมารดาบิดาให้เป็นสุข เลี้ยงบุตร ภรรยา คนใช้ คนงาน บริวารให้เป็นสุข เลี้ยงมิตรและอำมาตย์ให้เป็นสุข ถ้าไม่ใช้อย่างนี้ น่าติเตียนไหม ท่านที่มีทรัพย์ก็จะได้ว่า ควรใช้ทรัพย์อย่างไรจึงจะถูกต้องและเป็นประโยชน์

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

อีกประการหนึ่ง อริยสาวก ย่อมป้องกันอันตรายทั้งหลายที่เกิดแต่ไฟ แต่น้ำ แต่พระราชา แต่โจร หรือแต่ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักเห็นปานนั้น ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สั่งสมขึ้นด้วยกำลังแขน มีเหงื่อไทรมตัว ประกอบในธรรม ได้มาแล้วโดยธรรม กระทำตนให้สวัสดิ์ นี่เป็นฐานะข้อที่ ๒ ที่อริยสาวกนั้นได้ถึงแล้ว คือ ถึงโดยควรแก่เหตุ ได้บริโภคล้วนแล้วโดยควร

นอกจากจะบริโภคล้วนแล้ว ยังต้องเตรียมคิดป้องกันอันตรายทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นไม่ว่าจะจากไฟ จากน้ำ จากโจร จากพระราชา หรือว่าจากทายาทผู้ไม่เป็นที่รัก ซึ่งต้องเป็นการใช้โภคทรัพย์ในการป้องกันอันตรายทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นกับตน นี่ก็เป็นการใช้ทรัพย์ในทางที่ควรแก่เหตุ

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกเป็นผู้ทำพลี ๕ ประการ คือ ญาติพลี อติถิพลี ปุพพเปตพลี ราชพลี เทวตพลี ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร สั่งสมขึ้นด้วยกำลังแขน มีเหงื่อไทรมตัวประกอบในธรรม ได้มาโดยธรรม นี่เป็นฐานะข้อที่ ๓ ที่อริยสาวกนั้นได้ถึงแล้ว คือ ถึงแล้วโดยควรแก่เหตุ ได้บริโภคล้วนแล้วโดยควร

ญาติพลี สละเพื่อสงเคราะห์ญาติ อติถิพลี เป็นการต้อนรับแขก ปุพพเปตพลี อุทิศแก่ผู้ตายไปแล้ว ราชพลี แก่ประเทศ (คือ เสียภาษี) เทวตพลี อุทิศแก่เทวดา

เป็นชีวิตปกติธรรมดา มีญาติ มีแขก มีเรื่องที่จะต้องกระทำบุญอุทิศแก่บุคคลที่ตายไปแล้ว เป็นชีวิตตามปกติที่ท่านดำเนินไปโดยควรแก่เหตุ และเป็นผู้ที่ได้บริโภครทรัพย์แล้วโดยควร

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

อีกประการหนึ่ง อริยสาวก ย่อมยังทักษิณอันมีผลในเบื้องบน ให้อารมณ์อันเลิศ มีสุขเป็นวิบาก เป็นไปเพื่อเกิดในสวรรค์ ให้ตั้งไว้เฉพาะในสมณพราหมณ์ผู้งดเว้นจากความประมาทมัวเมา ผู้ตั้งอยู่ในขันติและโสรัจจะ ฝึกฝนตนผู้เดียว ยังตนผู้เดียวให้สงบ ยังตนผู้เดียวให้ดับกิเลสเห็นปานนั้น ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร สั่งสมด้วยกำลังแขน มีเหงื่อไทรมตัว ประกอบในธรรม ได้มา

โดยธรรม นี่เป็นฐานะข้อที่ ๔ ที่อริยสาวกนั้นได้ถึงแล้ว คือ ถึงโดยควรแก่เหตุ ได้
บริโภคแล้วโดยควร

ดูกร คฤหบดี อริยสาวกนั้นเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความอันสมควร ๔ ประการนี้
ด้วยโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สั่งสมขึ้นด้วยกำลังแขน มีเหงื่อ
ไทม์ตัว ประกอบในธรรม ได้มาโดยธรรม

ดูกร คฤหบดี โภคทรัพย์ของใคร ๆ ถึงความสิ้นไป นอกจากกรรมอันสมควร
๔ ประการนี้ เราเรียกว่าสิ้นเปลืองไปโดยใช่เหตุ ส่วนโภคทรัพย์ของใคร ๆ ถึงความสิ้น
ไปด้วยกรรมอันสมควร ๔ ประการนี้ เราเรียกว่าสิ้นเปลืองไปโดยเหตุอันควร
สิ้นเปลืองไปโดยสถานที่ควร ใช้สอยโดยสมควรแก่เหตุ

เป็นชีวิตประจำวันที่ท่านผู้ฟังจะพิจารณา และจะได้ใช้โภคทรัพย์ของท่านให้
เป็นประโยชน์

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

โภคทรัพย์ทั้งหลาย เราได้บริโภคแล้ว คนที่ควรเลี้ยง เราได้เลี้ยงแล้ว เราได้
ข้ามพ้นอันตรายทั้งหลายไปแล้ว ทักษิณามีผลอันเลิศ เราได้ให้แล้ว

อนึ่ง พลิกกรรม ๕ ประการ เราได้กระทำแล้ว ท่านผู้มีศีล สำรวมอินทรีย์
ประพฤติพรหมจรรย์ เราได้บำรุ้งแล้ว บัณฑิตอยู่ครอบครองเรือน ฟังปรารภนาโมค
ทรัพย์เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นเราได้บรรลุแล้ว โดยลำดับ กรรมที่ไม่เดือดร้อนใน
ภายหลังเราได้กระทำแล้ว นรชนผู้มีอันจะตายเป็นสภาพ เมื่อคำนึงถึงเหตุนี้ เป็นผู้
ตั้งอยู่แล้วในธรรมของพระอริยะ บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขาในโลกนี้ที่เดียว
ครั้นเขาจะไปแล้ว ย่อมบันเทิงในโลกสวรรค์ ฯ

พระมหากรุณาของพระผู้มีพระภาคที่ได้ทรงแสดงพระสูตรนี้ เพื่อให้เห็นสภาพ
ธรรมของจิตใจตามความเป็นจริงว่า ทุกท่านที่เป็นสัตว์โลกนั้นปรารภนาอะไร เหตุที่ให้
ได้สมความปรารภนานั้นคืออะไร และเมื่อได้สมความปรารภมาแล้ว ควรใช้โภคทรัพย์
นั้นอย่างไร จึงจะเป็นทางที่สมควร

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านเป็นผู้ที่ได้บำเพ็ญเหตุมาแล้ว เป็นผู้ที่ได้รับผลของกุศลกรรมในอดีตสมความปรารถนาในปัจจุบันชาตินี้แล้ว ท่านก็ควรที่จะได้ใช้โภคทรัพย์นั้นให้เป็นประโยชน์ที่สมควรตามที่ได้ทรงแสดงไว้แล้วด้วย

ขณะที่ใช้ทรัพย์ เจริญสติปฏิฐานได้ใหม่ ได้ทุกประการ เพราะเหตุว่าการใช้ทรัพย์ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการกระทำของพระอริยสาวกทั้งนั้น

สำหรับการเจริญกุศลแม้ในขั้นของท่าน แม้เป็นกิจเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็เป็นกุศลที่ท่านไม่ควรจะละเลย บางท่านคิดว่า เพียงการสละทรัพย์สมบัติหรือวัตถุที่เล็กน้อยไม่น่าจะเป็นกุศล แต่ว่าความจริงเป็นกุศล เพราะว่าในขณะนั้น ท่านมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์สุข

ขอกล่าวถึง **สังยุตตนิกาย สคาถวรรค วนโรปสูตรที่ ๗** ซึ่งเป็นสูตรสั้น ๆ แต่รวมกุศลทุกชั้น มีข้อความว่า

เทวดาทูลถามว่า ชนพวกไหนมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อ ทั้งกลางวันและกลางคืน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีลเป็นผู้ไปสวรรค์ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดสร้างอาราม ปลูกหมั้วไม้ (ที่ใช้ร่วมเงาได้) สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทาน และบ่อน้ำ ทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านั้นย่อมมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อ ทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์

ครบทั้งทาน ทั้งศีล ทั้งปัญญา ใน **สารัตถปกาสินี อรรถกถา** มีคำอธิบายว่า

คำว่า อารามโรปา หมายถึงผู้ปลูกสร้างสวนไม้ดอก และสวนผลไม้

คำว่า อาราม หมายถึงความถึง สวนไม้ดอกและสวนผลไม้

วนโรปา ได้แก่ ทำการล้อมเขตแดนในป่าธรรมชาติที่เกิดขึ้นเอง แล้วทำเจดีย์ ปลูกต้นโพธิ์ ทำที่จงกรม ทำมณฑป กุฏิ ที่หลีกเร้น และที่พักในเวลากลางวันและกลางคืน

วนะ คือ ปาธรรมาชาติที่เป็นเองโดยไม่ต้องปลูกสร้าง

ผู้ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ชื่อว่า ผู้ปลูกสร้างป่าเหมือนกัน

ถ้ามีเจตนาที่จะปลูกเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์ ในขณะนั้นเป็นกุศลจิต

คำว่า เหตุการกา ผู้สร้างสะพาน หมายถึง ผู้สร้างสะพานขึ้นในที่ที่ไม่
สม่ำเสมอ และหมายถึงผู้ให้เรือสำหรับข้ามน้ำด้วย

ถ้าพื้นที่ดินไม่เรียบ ไม่สะดวก ท่านก็มีกุศลศรัทธาที่จะทำที่ไม่สม่ำเสมอขึ้นให้
เสมอ มีกุศลศรัทธาที่จะให้ความสะดวกแก่บุคคลอื่นก็เป็นกุศล

คำว่า ปปี ได้แก่ ศาลาสำหรับให้น้ำดื่ม

คำว่า อปสุสยฺ ที่อาศัย ได้แก่ เรือนสำหรับอยู่

คำว่า บ่อน้ำ มีสระโบกขรณี เป็นต้น

ชื่อว่า บุญย่อมเจริญทุกเมื่อ ความว่า เมื่อตริก คือ คิดอยู่ด้วยอกุศลวิตกก็
ตาม หรือหลับอยู่ก็ตาม บุญไม่เจริญ

ก็เป็นอนุสติ เตือนให้ท่านผู้ฟังระลึกได้ว่า ท่านเจริญบุญกุศลทั้งกลางวันและ
กลางคืนหรือไม่ ซึ่งขณะใดที่ตริกหรือคิดด้วยอกุศลวิตก หรือในขณะที่หลับอยู่ บุญไม่
เจริญ เป็นเครื่องเตือนให้ท่านได้ระลึกว่า ใจของท่านตริกหรือคิดไปในเรื่องของกุศล
มาก หรือในเรื่องของอกุศลมาก

ข้อความในอรรถกถาต่อไปมีว่า

ท่านกล่าวว่า บุญย่อมเจริญทุกเมื่อ หมายความว่า เมื่อใดเขาระลึกได้ เมื่อ
นั้นบุญย่อมเจริญ

ระลึกได้ คือ สติ ระลึกเป็นไปในทาน ระลึกเป็นไปในศีล ระลึกเป็นไปในความ
สงบของจิต ระลึกเป็นไปในกาย เวทนา จิต ธรรม คือ สติปัฏฐาน เพื่อให้ปัญญา
สภาพนั้นถูกต้องตามความเป็นจริง

ที่ท่านกล่าวว่า บุญย่อมเจริญทุกเมื่อ จำกัดเวลาให้บุญเจริญไหม จำกัดว่า
ขณะนี้ไม่ได้ ขณะนั้นไม่ได้

การเจริญสติปัฏฐาน ก็เช่นเดียวกับการที่สติจะระลึกเป็นไปในทาน ในศีล ในความสงบของจิต คือ ขณะใดที่ระลึกได้ ถ้าระลึกเป็นไปในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม เมื่อนั้นบุญย่อมเจริญ ตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล และเพราะตั้งอยู่ในธรรมนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลนั้น ผู้ทำบุญทั้งหลายดังที่กล่าวมานี้ กุศลธรรมทั้ง ๑๐ ประการ ย่อมบริบูรณ์

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ กิริยาของบุญ การกระทำของบุญ ไม่ใช่มีแต่เฉพาะทานอย่างเดียวเท่านั้น บุญกิริยามี ๑๐ ประการ คือ

๑. ทาน การให้วัตถุเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้รับ

๒. ศีล ความประพฤติทางกาย ทางวาจาที่เป็นกุศล คือ ไม่เบียดเบียนบุคคลอื่นให้เดือดร้อน

๓. ภาวนา การอบรมจิตให้สงบ คือ สมถภาวนา ๑ และการอบรมจิตให้เกิดปัญญา คือ วิปัสสนาภาวนา ๑

๔. อปจายนะ การอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อมเป็นบุญ เพราะว่าจิตใจในขณะนั้นไม่หยาบกระด้างด้วยมานะ ความถือตน แต่เป็นบุคคลที่อ่อนน้อมแก่ผู้ที่ควรอ่อนน้อม

๕. เวยยาวัจจะ การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ควรสงเคราะห์ ไม่เลือกสัตว์ บุคคล ผู้ใดอยู่ในสภาพที่ควรสงเคราะห์ช่วยเหลือให้ความสะดวก ให้ความสบาย ท่านก็ควรจะสงเคราะห์แก่ผู้นั้น แม้เพียงเล็กน้อยในขณะนั้นก็เป็นกุศลจิต เป็นบุญกิริยาวัตถุ

๖. ปัตติทาน การอุทิศส่วนกุศลให้บุคคลอื่นได้ร่วมอนุโมทนา ซึ่งจะเป็นเหตุให้กุศลจิตของบุคคลอื่นเกิดได้

๗. ปัตตานุโมทนา การอนุโมทนาแก่ผู้อื่นที่ได้กระทำกุศล ซึ่งถ้าเป็นคนพาลไม่สามารถจะอนุโมทนาได้เลย เพราะฉะนั้น ขณะใดที่ได้ทราบการกระทำบุญกุศลของบุคคลอื่น ท่านควรเป็นผู้ที่มีจิตยินดี ชื่นชม อนุโมทนาในกุศลกรรมที่ท่านได้ทราบนั้น ไม่ใช่เป็นผู้ที่ตระหนี่ แม้แต่ความชื่นชมยินดีในบุญกุศลของบุคคลอื่นก็เกิดไม่ได้

๘. ธรรมเทศนา การแสดงธรรมแก่ผู้ต้องการฟัง ไม่ว่าเป็นญาติ มิตรสหาย หรือบุคคลใดก็ตาม ซึ่งท่านสามารถจะอนุเคราะห์ให้เขาได้เข้าใจเหตุผลในพระธรรมวินัย ท่านก็ควรจะแสดงธรรมแก่บุคคลนั้น

๙. ธรรมสวณะ การฟังธรรมเพื่อความเข้าใจเป็นบุญ แต่ถ้าเพื่ออกุศลจิตก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้น ท่านควรทราบจิตใจของท่านโดยละเอียดว่า จิตใจเป็นอย่างไร

๑๐. ทิฏฐิขุกรรม การกระทำความเห็นให้ตรงตามสภาพธรรมและเหตุผลของสภาพธรรมนั้น ๆ ธรรมใดที่เป็นกุศล ก็เข้าใจให้ถูกต้องตามความเป็นจริงว่าเป็นกุศล ธรรมใดที่เป็นอกุศล ก็ให้พิจารณากระทำความเห็นให้ตรงตามสภาพธรรมจริง ๆ ว่า สภาพธรรมนั้นเป็นอกุศล ไม่ปะปนกุศลธรรมกับอกุศลธรรม

เพราะฉะนั้น เรื่องของการเจริญกุศลเป็นสิ่งที่ควรจะสะสมเท่าที่สามารถจะกระทำได้ ไม่ควรเป็นผู้ประมาท

สำหรับเรื่องของทานอีกเรื่องหนึ่ง เป็นข้อคิดสำหรับท่านผู้ฟัง เพื่อให้กุศลของท่านเจริญทุกโอกาสที่จะเป็นไปได้

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เสรีสูตรที่ ๓ มีข้อความว่า

เสรีเทพบุตรได้มาเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วได้กล่าวคาถาทูลถวายพระผู้มีพระภาคว่า

เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็พอใจอาหารด้วยกันทั้งนั้น เออ ก็ผู้ที่ไม่พอใจอาหาร ชื่อว่า ยักษ์ โดยแท้

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบเสรีเทพบุตร ด้วยพระคาถาว่า

ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและน้ำนั้นแล ย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะเหตุนั้นสมควรเปลื้องความเหนียวแน่นเสีย ครอบงำมลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นย่อมเป็นที่พึงของเหล่าสัตว์ในโลกหน้า ฯ

ข้อความเหมือนกับจะซ้ำกับที่ทรงแสดงไว้ แต่ว่าทุกเรื่องในพระไตรปิฎกมีประโยชน์เกื้อกูลแก่ท่านผู้ฟัง

๒๑๒

เสรีเทพบุตรได้กราบทูลว่า

นำอัครมหาราชเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้ พระผู้มีพระภาค
ตรัสแจ่มแจ้งแล้ว

ทำไมแจ่มแจ้งกับเสรีเทพบุตร ก็เพราะเหตุว่าท่านได้เกิดเป็นเทพบุตร ได้เสวย
ผลของบุญ ได้รับผลของบุญที่ได้กระทำไว้แล้วในอดีต เป็นการพิสูจน์พระดำรัสของ
พระผู้มีพระภาค เพราะฉะนั้น ธรรมจึงแจ่มแจ้งแก่เสรีเทพบุตร ซึ่งเสรีเทพบุตรก็ได้
กราบทูลอดีตชาติของท่านแด่พระผู้มีพระภาค มีข้อความโดยย่อว่า

ในอดีตชาติ เสรีเทพบุตรได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินมีพระนามว่าเสรี เป็นทายก
เป็นทานบดี เป็นผู้กล่าวชมการให้ทาน ที่ประดุจทั้ง ๔ ด้าน พระองค์ได้ให้ทานแก่
สมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทางไกล วณิก และยากจกทั้งหลาย

ครั้นต่อมา พวกฝ่ายในพากันเข้าไปหาพระองค์ได้ทูลปรารภขึ้นว่า พระองค์
ทรงบำเพ็ญทาน แต่พวกฝ่ายในไม่ได้ให้ทาน เป็นการชอบที่พวกฝ่ายในจะได้อาศัย
พระองค์ให้ทานกระทำบุญบ้าง ซึ่งพระองค์ก็ทรงดำริว่า พระองค์เองก็ทรงเป็นทายก
เป็นทานบดี เป็นผู้กล่าวชมการให้ทาน เมื่อมีผู้มาทูลว่าจะให้ทานเช่นนี้ พระองค์จึง
ทรงมอบการให้ทานที่ประดุจด้านแรกแก่พวกฝ่ายในไป พวกฝ่ายในก็พากันให้ทานในที่
นั้น ทานของพระองค์ก็ลดไป

ครั้นต่อมา พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ก็พากันไปเฝ้าทูลปรารภว่า เป็นการชอบที่
พวกกษัตริย์พระราชวงศ์จะได้อาศัยพระองค์ให้ทานกระทำบุญบ้าง ซึ่งพระองค์ก็ได้ทรง
มอบประดุจด้านที่สองให้แก่พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ไป พวกกษัตริย์พระราชวงศ์ก็พากัน
ให้ทานในที่นั้น ทานของพระองค์ก็ลดไป

เคยบำเพ็ญทานมาก และมีผู้ปรารภว่าจะให้ทานบ้าง ก็ได้มอบทานที่เคยให้
เพื่อให้บุคคลอื่นได้กระทำทาน เจริญบุญกุศลเช่นพระองค์บ้าง

ครั้นต่อมา พวกพลกาย คือ ข้าราชการฝ่ายทหารก็ได้ไปเฝ้าทูลปรารภว่า เป็นการชอบที่พวกพลกายจะได้อาศัยพระองค์ให้ท่านกระทำบุญบ้าง ซึ่งพระองค์ก็ได้ทรงมอบประตูด่านที่สามให้พวกพลกายไป พวกพลกายก็พากันให้ท่านในที่นั้น ท่านของพระองค์ก็ลัดไป

ครั้นต่อมา พวกพราหมณ์คฤหบดี คือ ข้าราชการฝ่ายพลเรือนก็ไปเฝ้าทูลปรารภว่า พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญพระราชากุศล พวกฝ่ายในก็ทรงบำเพ็ญพระภิกษุกุศล พวกข้าราชการฝ่ายทหารก็ให้ท่าน เป็นการชอบที่พวกพราหมณ์คฤหบดีจะได้อาศัยพระองค์ให้ท่านกระทำบุญบ้าง ซึ่งพระเจ้าสุริยวงศ์ได้ทรงมอบประตูด่านที่สี่ให้พวกพราหมณ์คฤหบดีไป พวกพราหมณ์คฤหบดีต่างก็พากันให้ท่านในที่นั้น ท่านของพระเจ้าสุริยวงศ์ก็ลัดไป

จะเจริญทานต่อไปหรือว่าจะทำอย่างไร ในเมื่อมีผู้มีขอไปหมดทั้ง ๔ ประตูซึ่งเคยบำเพ็ญอยู่ ประตูแรกคือพวกฝ่ายใน ประตูที่ ๒ กษัตริย์พระราชวงศ์ ประตูที่ ๓ ข้าราชการฝ่ายทหาร ประตูที่ ๔ ข้าราชการฝ่ายพลเรือน

มอบให้ไปแล้วทั้ง ๔ ประตู ซึ่งเสรีเทพบุตรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคถึงเรื่องในอดีตชาติของท่านต่อไป

ข้อความในพระไตรปิฎกมีว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกเจ้าหน้าที่ทั้งหลายต่างพากันเข้าไปหาหม่อมฉัน ได้ทูลสนองขึ้นว่า บัดนี้พระองค์จะไม่ทรงบำเพ็ญทานในที่ไหน ๆ อีกหรือ

เมื่อเขาทูลอย่างนี้ หม่อมฉันจึงกล่าวตอบไปว่า ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นในท้องถื่นชนบทนอก ๆ ออกไป มีรายได้ใด ๆ เกิดขึ้น พวกท่านจงรวบรวมส่งเข้าไปในเมือง คือ ส่งเข้าท้องพระคลังเสียกึ่งหนึ่ง อีกกึ่งหนึ่งพวกท่านจงให้ท่านแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทางไกล วณิก และยากจกทั้งหลายในชนบทนั้นเถิด ซึ่งก็เป็นเช่นดังกราบบังคมทูลถวายนี้แหละพระเจ้าข้า หม่อมฉันจึงยังไม่ถึงที่สุดแห่งบุญที่ได้บำเพ็ญไว้ แห่งกุศลที่ได้ก่อสร้างไว้ตลอดกาลนานอย่างนี้ โดยที่จะมาคำนึงถึง

ว่า เทำนี้เป็นบุญพอแล้ว เทำนี้เป็นผลของบุญพอแล้ว หรือเทำนี้ที่เราจะพึงตั้งอยู่ใน
สามัคคีธรรม คือ พร้อมเพรียงร่วมทำบุญกับเขาพอแล้ว ฯ

เสรีเทพบุตรกราบทูลพระผู้มีพระภาคต่อไปว่า

น้าอัศจรรย์ พระเจ้าข้า ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสที่พระผู้มีพระภาค
ตรัสแจ่มแจ้งแล้ว ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำด้วยศรัทธา ข้าวและน้ำนั้นแล
ย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะเหตุนั้นสมควรเปลื้องความเหนียวแน่น
เสีย ครอบงำมลทินของใจเสีย พึงให้ทาน บุญเท่านั้นย่อมเป็นที่พึงของเหล่าสัตว์ใน
โลกหน้า

ที่กล่าวถึงพระสูตรนี้ เพราะโดยมากเวลาที่ท่านผู้ฟังพูดถึงทาน หรือการถวาย
ทานแก่สมณพราหมณ์ แก้วณิก ยาจก ท่านก็คิดถึงเฉพาะสิ่งที่ท่านจะหยิบยื่นให้
เป็นวัตถุ เป็นข้าว น้ำ อาหาร แต่ตัวอย่างของพระเจ้าแผ่นดินพระนามว่าเสรี จะเห็นได้
ว่า ถึงแม้ว่าพระองค์จะมีผู้ที่ทูลขอปรารภที่จะให้ทาน และได้ทรงมอบประตุทั้ง ๔ ที่
ทรงเคยบำเพ็ญกุศลให้กับบุคคลอื่นไปแล้วก็จริง แต่ก็ไม่หมดหนทางที่จะเจริญกุศล
ต่อไป ยังมีเรื่องที่จะเจริญกุศลอีกมาก อย่างเช่น ในท้องถื่นชนบทนอก ๆ ออกไปซึ่ง
ยังไม่เจริญ ควรที่จะต้องพัฒนาให้มีความสะดวกสบาย มีความเจริญ เรื่องที่จะให้
บุคคลอื่นได้รับความสะดวกความสบาย อย่าจำกัดแคบ ๆ เพียงการที่จะสละวัตถุให้
เท่านั้น เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะเกื้อกูลอนุเคราะห์บุคคลอื่นให้ได้รับ
ความสะดวกความสบาย ก็ควรที่จะคิดถึง

ก็เป็นเรื่องของพระเจ้าแผ่นดิน ที่พระองค์ทรงคิดถึงเรื่องของรายได้ที่จะเกิดขึ้น
ในชนบทนั้น ๆ ที่ควรแบ่งออกครึ่งหนึ่งส่งเข้าท้องพระคลัง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งนั้นให้
ทานแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทางไกล วณิก และยากทั้งหลายใน
ชนบทนั้น แต่สำหรับท่านอื่นทุกท่าน บางครั้งอาจจะมีความผูกพัน หรือว่าความ
เกี่ยวข้องทางด้านกฎหมายที่บุคคลอื่นจะต้องให้ทรัพย์สินสมบัติแก่ท่าน ซึ่งบุคคลนั้น
อาจจะเป็นผู้ที่ขัดสน มีความทุกข์ยากลำบาก มีภาระที่จะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว

ถ้าท่านยอมสละที่จะไม่รับทรัพย์สินเงินทองที่จะมาขัดเซยให้ท่าน ที่จะทำให้เขาได้รับความลำบากเดือดร้อน ท่านก็ให้ท่าน โดยที่ไม่รับสิ่งที่ท่านควรจะได้รับ

เรื่องของการที่จะให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์สุข อย่าจำกัดแคบ ๆ เพียงเฉพาะการสละวัตถุให้เท่านั้น แต่มีโอกาสใดที่จะเกื้อกูลคนที่กำลังเดือดร้อนโดยวิธีใด ๆ โดยเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตาม ท่านย่อมสามารถที่จะกระทำได้

อาจจะมีหลายครอบครัวที่ต้องอาศัยพักพิงท่าน ซึ่งอาจจะได้รับความเดือดร้อนเขาต้องนำทรัพย์สินที่เป็นรายได้ประจำเดือนมาส่งมามอบให้ท่าน หรืออย่างไรก็ตาม แต่ว่าอยู่ในฐานะที่ลำบากเดือดร้อน ถ้าท่านมีจิตที่เป็นกุศลที่จะผ่อนปรนแบ่งเบา หรือว่าสละเพื่อให้เขาได้พ้นจากความทุกข์ยาก ในขณะนั้นก็เป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์เป็นการให้ท่านเช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้น หนทางที่จะเจริญกุศลมีมากมายหลายประการ ไม่ควรคิดจำกัดอยู่เฉพาะในวงแคบ ๆ ว่า ถ้าเป็นการให้ท่านแล้วก็คือ นำข้าวน้ำไปให้แก่บุคคลที่ขัดสน หรือว่าแก่สมณพราหมณ์ที่เป็นการถวายบิณฑบาต หรือภัตตาหารเท่านั้น แต่ควรที่จะได้สงเคราะห์บุคคลอื่น โดยวิธีใดก็ตามเท่าที่ท่านสามารถจะอนุเคราะห์ได้

สารัตถปกาสินี อรรถกถาเสรีสสูตรที่ ๓ มีข้อความว่า

ในอดีตชาติ เสรีเทพบุตรเป็นพระเจ้าแผ่นดินพระนามว่าเสรี ผู้ทรงเป็นทานบดี คือ ให้ทานใดก็เป็นใหญ่ในการให้

ข้อความในอรรถกถามีว่า

จริงอยู่ ผู้ใดตนเองบริโภคของดี แต่ให้ของไม่ดี ผู้นั้นเป็นทาสแห่งไทยธรรม ผู้ใดตนบริโภคของเช่นใด ก็ให้เช่นนั้น ชื่อว่าเป็นสหายแห่งไทยธรรม ผู้ใดตนใช้สอยของพอดีพอร้าย แต่ให้ของประณีต ชื่อว่าเป็นเชษฐสาามีทานแห่งไทยธรรม

การให้ทานของพระเจ้าแผ่นดินพระนามว่าเสรีนั้น เกิดจากกัมมัฏสสกตาญาณ คือ ปัญญาที่รู้ในกรรมและผลของกรรม เมื่อพระองค์ทรงพิจารณาเห็นเงินทองที่มี

มากมาย ก็เกิดกัมมัสสกตาญาณ ให้สร้างโรงงาน และมอบหมายให้อำมาตย์เป็นผู้ให้
ทานที่ประตูนั่น ๆ

เวลานี้ถ้าท่านผู้ใดเป็นผู้ที่มีโศกะมาก ไม่รู้ว่าเป็นเพราะผลของบุญกุศลที่ได้
กระทำไว้แล้วในอดีต ก็เชื่อว่าท่านไม่รู้กัมมัสสกตาญาณ ไม่รู้เรื่องเหตุและผลที่กำลัง
ได้รับผลของกุศลอยู่ในขณะนี้ เป็นเพราะได้กระทำกุศลไว้แล้วในอดีต แต่ถ้าผู้ใดเห็นว่า
เป็นผลของกรรม ผู้นั้นก็รู้ว่าควรจะต้องเจริญกุศลต่อไป ไม่เพียงคิดว่า บำเพ็ญกุศล
พอแล้ว แม้พระเจ้าแผ่นดินพระนามว่าเสรีก็ได้ทรงคำนึงว่า ท่านนี้เป็นบุญพอแล้ว
ท่านนี้เป็นผลของบุญพอแล้ว แต่ก่อนนี้ท่านผู้ฟังอาจจะเคยคิด ทำบุญท่านนี้พอแล้ว ผล
ของบุญที่ได้ท่านนี้พอแล้ว ซึ่งความจริงไม่พอ เพราะว่าถ้าหมดผลของบุญ ก็เป็น
โอกาสของอกุศลกรรม ผลที่ได้รับนั้นก็ย่อมตรงกันข้าม เพราะฉะนั้น จึงไม่ควร
คำนึงถึงว่า ท่านนี้เป็นบุญพอแล้ว ท่านนี้เป็นผลของบุญพอแล้ว

การเจริญสติปัฏฐานก็เหมือนกัน เพียงระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและ
รูปธรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ คิดว่าท่านนี้พอแล้วได้ไหม ไม่ได้ เพราะว่ายังไม่รู้ชัดในสภาพ
ของนามธรรมและรูปธรรมตามความเป็นจริง ต้องเจริญไปเรื่อย ๆ จนกว่าปัญญาจะ
สมบูรณ์เป็นวิปัสสนาญาณแต่ละขั้น และถึงแม้ว่าจะเป็นพระอริยบุคคล เป็นพระ
โสดาบันบุคคลแล้ว ก็ยังต้องเจริญสติปัฏฐานต่อไป จนกว่าจะถึงความเป็นพระอรหันต์

เรื่องอานิสงส์ของท่าน ถ้าในปัจจุบันชาตินี้ ท่านของท่านบางครั้งเป็นลักษณะ
ของอัสสปุริสทาน บางครั้งเป็นลักษณะของสัปปุริสทาน ท่านก็ควรที่จะได้ทราบถึงผล
ที่ได้รับด้วยว่า ขณะนี้เป็นผลของอัสสปุริสทานในอดีต หรือว่าเป็นผลของสัปปุริสทาน
ในอดีตที่ได้กระทำแล้ว

อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต อัสสปุริสทานสูตร มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อัสสปุริสทาน ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ

อัสตบรูษะยอมให้โดยไม่เคารพ ๑ ให้โดยไม่อ่อนน้อม ๑ ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ๑
ให้ของที่เงินเดน ๑ ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงให้ ๑ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อัสสปุริสทาน
๕ ประการนี้แล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัมปฐิสถาน ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ สัตบุรุษยอมให้โดยเคารพ ๑ ให้โดยอ่อนน้อม ๑ ให้ด้วยมือตนเอง ๑ ให้ของไม่เป็นเดน ๑ เห็นผลที่จะมาถึงให้ ๑ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัมปฐิสถาน ๕ ประการนี้แล ฯ

ทราบไหมว่า การให้ของท่านแต่ละครั้งเป็นไปในลักษณะของอสัมปฐิสถาน หรือว่าสัมปฐิสถาน ซึ่งข้อความอธิบายพระสูตรนี้ ใน **มโนรทปุรณี อรรถกถา อสัมปฐิสถาน** มีข้อความว่า

คำว่า ย่อมให้ท่านโดยไม่เคารพ คือ ไม่สักการะทำให้สะอาดให้

เวลาที่ให้สิ่งหนึ่งสิ่งใด ถ้าให้ไปโดยที่ไม่สักการะ ไม่เคารพในท่าน ในการให้ แม้ว่าวัตถุนั้นจะเป็นวัตถุที่ไม่สะอาด ก็ไม่ทำให้สะอาดเสียก่อน ให้ไป นั่นเป็นการให้ท่านโดยไม่เคารพ

คำว่า ทำความไม่ยำเกรงให้ คือ ให้โดยการไม่ยำเกรง ด้วยความไม่อ่อนน้อม เป็นสภาพลักษณะของกิริยาอาการที่ให้อำนาจ ให้ด้วยความไม่ยำเกรง

คำว่า ให้ของที่เป็นเดน คือ ไม่ให้ติดต่อกัน หมายความว่าถึง เหลือแล้วจึงให้

อาจจะไม่มีเจตนาคิดที่จะให้ก่อน เพราะไม่ให้ของที่สมบูรณ์ ประณีตดี แต่ว่าให้ของที่เหลือแล้ว หรือว่าเพราะเหลือแล้วจึงให้

อีกอย่างหนึ่ง ย่อมให้ดูจตุตถการจะทิ้งเสีย

ในเมื่อสิ่งนั้นเป็นของที่เหลือ ไม่ต้องการแล้ว อาการที่ให้อีกก็เป็นการให้โดยลักษณะเหมือนกับว่า ต้องการจะทิ้ง แทนที่จะเป็นการมอบให้ด้วยความเคารพ หรือด้วยความอ่อนน้อม

คำว่า เป็นผู้ไม่เห็นผลที่จะมาถึงให้ คือ ไม่ยังความเห็นผลที่จะเกิดขึ้น ให้ อย่างนี้ว่า ผลแห่งทานที่เราทำแล้วจักมาถึง

คือ ไม่เห็นว่าการให้แต่ละครั้ง ๆ นั้น จะทำให้ได้รับผลของท่าน เมื่อไม่เข้าใจอย่างนี้ ก็อาจจะให้ไปด้วยการไม่ทราบ ว่า ผลของการให้นั้นมี ซึ่งแล้วแต่การให้ว่า การให้เป็นไปในลักษณะของอสังฆปุรุษ หรือว่าสังฆปุรุษ

ข้อความต่อไปมีว่า

คำว่า ทำความยำเกรงให้ คือ เข้าไปตั้งการยำเกรงทั้งในไทยธรรม ทั้งในทักษิณียบุคคลแล้วให้ ใน ๒ อย่างนั้น บุคคลทำไทยธรรมให้ประณีต ให้มีโอชะ คือ ให้มีรสอร่อย เป็นวัตถุที่น่ายินดี ที่ควรจะรับ ถ้าทำอย่างนั้นแล้วให้ ชื่อว่า เข้าไปตั้งความยำเกรงในไทยธรรม ส่วนผู้เลือกบุคคลให้ ชื่อว่า เข้าไปตั้งความยำเกรงในทักษิณียบุคคล คือ ในคุณความดีของผู้รับ ก็เป็นการที่ให้ด้วยความเคารพในบุคคลผู้รับ

คำว่า ผู้เห็นผลที่จะมาถึงให้ คือ เป็นผู้ที่เชื่อกรรม และก็เชื่อวิบากซึ่งเป็นผลของกรรม เมื่อให้ก็รู้ว่า การให้นั้นจะเป็นปัจจัยแก่ภพในอนาคตที่จะให้ได้รับความสุข ความสะดวก ความสบายต่าง ๆ

สำหรับผลของท่านที่เนื่องมาจากเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงไว้ใน **อังกุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต สัปปริสทานสูตร** มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัปปริสทาน ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ สัตบุรุษยอมให้ท่านด้วยศรัทธา ๑ ย่อมให้ท่านโดยเคารพ ๑ ย่อมให้ท่านโดยกาลอันควร ๑ เป็นผู้มิมีจิตอนุเคราะห์ให้ท่าน ๑ ย่อมให้ท่านไม่กระทบตนและผู้อื่น ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัตบุรุษครั้นให้ท่านด้วยศรัทธาแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีรูปสวยงาม น่าดู น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยผิวพรรณงามยิ่งนัก ในที่ที่ท่านนั้นแผ่สัตว์ คือ ในที่ที่ท่านให้ผลเกิดขึ้น

นี่เป็นผลของการให้ด้วยศรัทธา เพราะเหตุว่าในขณะที่ให้นั้น เป็นผู้ที่มีจิตผ่องใส ไม่มีความเสียดาย แต่เป็นผู้ที่มีความชื่นชมยินดีในทานที่ให้ เพราะฉะนั้น ผลของผู้ที่ให้ทานด้วยศรัทธานั้น ย่อมทำให้เป็นผู้ที่มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้

ผู้มีรูปสวयงาม น่าดู น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยผิวพรรณงามยิ่งนัก ในที่ที่ทานนั้น
เมล็ดผล คือ ในที่ที่ทานนั้นทำให้เกิดขึ้น

ประการต่อไป มีข้อความว่า

ครั้นให้ทานโดยเคารพแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และ
เป็นผู้มีบุตรภรรยา ทาส คนใช้หรือคนงาน เป็นผู้เชื่อฟัง เจริญสดลงสดับคำสั่ง ตั้งใจ
ใคร่รู้ ในที่ที่ทานนั้นเมล็ดผล

ได้รับผลของทานข้อนี้หรือเปล่า พิสูจน์ได้จากชีวิตประจำวัน ท่านที่เป็นผู้มั่งคั่ง
มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีข้าทาสบริวารมาก มีบุตร มีภรรยา มีคนใช้ บางทีบุคคล
เหล่านั้นก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เจริญสดลงสดับคำสั่ง

นี่เป็นผลของการให้โดยไม่เคารพ นามและรูปที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย
แม้จะให้ทานจริง เป็นเหตุให้มีทรัพย์มาก มั่งคั่ง มีโภคะมาก แต่เพราะเหตุว่าใน
ขณะที่ให้นั้น ไม่ได้ให้ด้วยความเคารพ เพราะฉะนั้น ผลก็คือ ถึงแม้ว่าจะมีบุตร มี
ภรรยา มีทาส มีคนใช้ ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เจริญสดลงสดับ ตรงกันข้าม ถ้าท่านผู้ใดเป็นผู้ที่
ให้ทานโดยเคารพ ผลก็คือ เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีบุตรภรรยา ทาส
คนใช้หรือคนงาน ก็เป็นผู้ที่เชื่อฟัง เจริญสดลงสดับคำสั่ง ตั้งใจใคร่รู้

เพราะฉะนั้น ทานก็จำแนกไปโดยละเอียดตามควรแก่เหตุ

๒๑๓

ประการต่อไป มีข้อความว่า

ครั้นให้ทานโดยกาลอันควรแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก
ย่อมเป็นผู้มีความต้องการที่เกิดขึ้นตามกาลบริบูรณ์ในที่ที่ทานนั้นแผ่ถึงผล

หมายความว่า เวลาที่ท่านมีความปรารถนา มีความจำเป็น มีความต้องการสิ่ง
หนึ่งสิ่งใด ท่านย่อมได้รับสิ่งนั้นที่เป็นประโยชน์สนองความต้องการ ความปรารถนา
หรือความจำเป็นนั้นทันที เป็นผลของการให้ทานโดยกาลอันควร ถ้าขณะใดที่บุคคล
หนึ่งบุคคลใดกำลังต้องการการสงเคราะห์ การช่วยเหลือทันที แต่ท่านยังรีรอ คิดไปคิด
มาก่อน ท่านไม่ได้ให้ทานโดยกาลอันควร เพราะฉะนั้น เวลาที่ท่านมีความปรารถนา
มีความต้องการ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้วัตถุ โภคทรัพย์ สิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็อาจจะได้
แต่ช้า

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้นเป็นผู้มีจิตอนุเคราะห์ให้ทานแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะ
มาก และเป็นผู้มีจิตน้อมไปเพื่อบริโภคมกคุณ ๕ สูงยิ่งขึ้นในที่ที่ทานนั้นแผ่ถึงผล

เพราะฉะนั้น ผลของท่านที่ได้ด้วยจิตอนุเคราะห์เช่นนี้ ย่อมทำให้ท่านเป็นผู้ที่มั่ง
คั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีจิตน้อมไปเพื่อบริโภคมกคุณ ๕ สูงยิ่งขึ้น
เพราะว่าบางท่านมีวัตถุ มีของใช้สอย ๆ งาม ๆ ประณีต แต่ไม่ยอมใช้ แต่เวลาที่ท่านมี
จิตอนุเคราะห์ให้บุคคลอื่นได้ใช้ด้วยความสะดวก สุขสบาย จิตของท่านก็ย่อมน้อมไป
เพื่อจะใช้วัตถุที่อำนวยความสะดวกสบายที่ประณีตยิ่งขึ้น

ข้อต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ครั้นให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่นแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และย่อมเป็นผู้มีโภคทรัพย์ไม่มีภัยอันตรายมาแต่ที่ไหน ๆ คือ จากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร และจากคนไม่เป็นที่รัก หรือจากทายาท ในที่ที่ทานนั้นแผ่ติดผล

เป็นผู้ที่ให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่น เพราะฉะนั้น ผลคือ จะพ้นจากอันตรายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นอันตรายจากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร จากคนไม่เป็นที่รัก หรือจากทายาทซึ่งไม่เป็นที่รัก เพราะว่าคนที่ไม่เป็นที่รัก หรือทายาทที่ไม่เป็นที่รัก ทำความเดือดร้อนให้ได้ไหม ทรัพย์ที่มีอยู่ก็เอาไปใช้ในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือว่าอาจจะทุจริตเอาไปในทางที่ไม่ควร นั่นก็เป็นการที่ทำให้ทรัพย์นั้นมีอันตราย

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัมปฐกสถาน ๕ ประการนี้แล

เป็นผลที่เกิดจากเหตุที่ละเอียดขึ้น ซึ่งท่านพิสุจน์ได้จากชีวิตของท่านเอง

อรรถกถา มโนรทปฺรณี มีข้อความว่า

คำว่า ศรัทธา คือ เชื่อในทานและผลแห่งทาน

เวลาที่มีความเชื่อในกรรมและผลของกรรม ในการให้ และผลของการให้ การให้ของท่านแต่ละครั้งก็ย่อมจะเป็นการให้ด้วยจิตที่ศรัทธา ด้วยจิตที่ผ่องใส

คำว่า กาเลนะ คือ ให้โดยกาลอันเหมาะสมอันควร

คำว่า เป็นผู้มั่งคั่งอนุเคราะห์ คือ เป็นผู้มั่งคั่งอันความตระหนี่ไม่ยึดจับแล้ว

คำว่า ไม่กระทบกระทั่ง คือ ไม่เข้าไปฆ่า ได้แก่ ไม่ลบหลู่คุณ คือ ไม่ย่ำยีบุคคลอื่นในการให้ทาน

คำว่า ประโยชน์ทั้งหลายของผู้ที่นั้นอันมาแล้วตามกาลย่อมบริบูรณ์ ความว่า ประโยชน์ทั้งหลายเมื่อมาถึง ย่อมไม่มาโดยกาลที่เป็นผู้มีวิสัยแก่ ย่อมมาในกาลที่เหมาะสมสมควร คือ ในปฐมวัยนั่นเอง ทั้งมีมาก

นี่เป็นผลของการให้ทานโดยกาลอันควร

จะเห็นได้ว่า บางครั้งท่านไม่ได้รับสิ่งที่ท่านปรารถนา ในเวลาที่ท่านต้องการ ในวัยที่ท่านต้องการ แต่พอล่วงเลยเวลานั้น หรือวัยนั้น ท่านก็เป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อมทุกอย่างด้วยวัตถุ ด้วยโภคสมบัติ ซึ่งท่านอาจไม่สามารถใช้วัตถุโภคสมบัติเหล่านั้นได้ เพราะเหตุว่าล่วงเลยปฐมวัย คือ วัยที่ควรจะได้รับ แต่ถ้าท่านเป็นผู้ให้โดยกาลอันสมควรแล้ว ประโยชน์ทั้งหลายเมื่อมาถึง ย่อมไม่มาโดยกาลที่เป็นผู้มีวัยแก่ คือ มาในวัยที่พอเหมาะพอดี พอควรที่ท่านจะได้ใช้บริโภคโภคสมบัตินั้น ๆ

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใดต้องการที่จะได้รับสมควรปรารถนา ท่านก็ควรจะเป็นผู้นุเคราะห์ตามกาลโดยควรด้วย

สำหรับเรื่องของกาลทาน หรือว่าการให้โดยควรแก่กาล ใน **อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต กาลทานสูตร** มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย กาลทาน ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ ทายก ย่อมให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน ๑ ทายกย่อมให้ทานแก่ผู้เตรียมจะไป ๑ ทายกย่อมให้ทานในสมัยข้าวแพง ๑ ทายกย่อมให้ข้าวใหม่แก่ผู้มีศีล ๑ ทายกย่อมให้ผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล ๑ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย กาลทาน ๕ ประการนี้แล

ผู้มีปัญญา รู้ความประสงค์ ปราศจากความตระหนี่ ย่อมให้ทานในกาลที่ควรให้ เพราะผู้ให้ทานตามกาลในพระอริยเจ้าทั้งหลาย ผู้ปฏิบัติซื่อตรง ผู้มีใจคงที่ เป็นผู้ มีใจผ่องใส ทักขิณาทานจึงจะมีผลไพบูลย์ ชนเหล่าใดย่อมอนุโมทนาหรือช่วยเหลือในทักขิณาทานนั้น ทักขิณาทานนั้นย่อมไม่มีผลบกพร่อง เพราะการอนุโมทนาหรือการช่วยเหลือนั้น แม้พวกที่อนุโมทนา หรือช่วยเหลือนั้น ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญ

เพราะฉะนั้น ผู้มีจิตไม่ทอดทิ้ง จึงควรให้ทานในเขตที่มีผลมาก บุญทั้งหลาย ย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลก

นี่เป็นข้อความโดยตรงจากพระไตรปิฎก

อรรถกถาในรทปุรณี อรรถกถากาลทานสูตร มีข้อความว่า

คำว่า กาลทาน คือ ทานที่เหมาะสม ทานที่ถึงเข้า ชื่อว่า กาลทาน อธิบายว่า ทานที่สมควรชื่อว่ากาลทาน ๕ ประการ ก็ได้แก่ ทานที่เหมาะสม ทานที่ถึงเข้า

ไม่ว่าขณะใดที่ท่านมีโอกาสเหมาะที่จะให้ทาน ขณะนั้นชื่อว่า กาลทาน เพราะเหตุว่าเป็นทานที่สมควร ซึ่งกาลทานนั้น ก็คือ

ทนายยอมให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน

คนที่ไปถิ่นอื่นที่ไม่คุ้นเคย ก็ย่อมจะมีความลำบากเดือดร้อนหลายประการ ท่านก็เกื้อกูลสงเคราะห์ด้วยการให้ทานแก่ผู้ที่มาสู่ถิ่นของตน ชื่อว่า กาลทาน เพราะเหตุว่าเป็นกาลที่เหมาะสมที่ควรที่จะให้

ทนายยอมให้ทานแก่ผู้เตรียมจะไป

ผู้ที่เตรียมจะไปก็ควรจะสงเคราะห์ เป็นกาลที่ควรที่จะให้หลายสิ่งหลายประการ ที่จะอำนวยความสะดวกแก่การไปนั้นให้ราบรื่น ไม่ให้มีอุปสรรคขัดข้อง

ทนายยอมให้ทานในสมัยข้าวแพง

ที่ใดก็ตามที่กำลังอัตคัดขาดสน เดือดร้อน อาหารแพง ข้าวแพง เพราะฉะนั้น ถ้าท่านให้ทาน ก็เป็นกาลทาน

คำว่า ทนายยอมให้ข้าวใหม่แก่ผู้มีศีล ในอรรถกถาอธิบายว่า คำว่า ข้าวใหม่ แก่เป็น ข้าวอันดี หรืออันเลิศ หมายความว่าถึงวัตถุที่ดี เป็นข้าวที่ดี

ทนายยอมให้ผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล

คำว่า ผลไม้ใหม่ แก่เป็น ผลไม้อันดี อันเลิศ ที่เกิดขึ้นก่อนจากสวน

คำว่า ผลไม้ใหม่นั้น ต้องหมายถึง ผลไม้อันดี อันเลิศด้วย ถ้าผลไม้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากสวน แต่ว่ารสไม่อร่อย ก็ยังไม่ใช่ว่า เป็นผลไม้ใหม่ที่ควรให้แก่ผู้มีศีล

คำว่า ให้เข้าไปตั้งไว้ในท่านผู้มีศีลก่อน คือ ให้แก่ท่านผู้มีศีลก่อน ภายหลังจึงบริโภคด้วยตนเอง

เป็นการแสดงความเคารพในทาน ในบุคคลผู้รับ ในผู้มีศีล

คำว่า วัตถุญญ คือ ผู้รู้ถ้อยคำที่ยากกล่าวแล้ว

คำว่า ให้โดยกาล คือ ให้ตามกาลที่เหมาะสม ที่ถึงเข้า

คำว่า ย่อมอนุโมทนา ความว่า ยืนอยู่แล้ว ณ ส่วนข้างหนึ่ง อนุโมทนา

เพียงแต่ท่านอนุโมทนา หรือช่วยเหลือในทักษิณาทานนั้น ท่านก็ย่อมเป็นผู้ที่มีส่วนแห่งกุศลนั้นด้วย

คำว่า ไวยาวัจจัง คือ ทำกรรมของผู้ชวนชวยด้วยกาย

โดยพยัญชนะเป็นอย่างนั้น แต่ความหมายคือ ช่วยเหลือในกิจของการให้ทานนั้น

คำว่า เป็นผู้มิจิตไม่หวนกลับ คือ ไม่ทอดถอย เป็นผู้ที่มีจิตไม่กำเริบ คือ ไม่เกิดความเสียดายขึ้น

คำว่า ทานที่ให้แล้วในที่ได้มีผลมาก ความว่า ทานที่ให้ในที่ใดมีผลมาก พึงให้ในที่นั้น

นี่เป็นผลที่จะเกิดขึ้นตามควรแก่เหตุ คือ ถ้าเป็นกาลทาน เป็นกาลที่เหมาะสมที่ควร ท่านย่อมได้รับโภคสมบัติในกาลที่เหมาะสมที่ควรด้วย

สำหรับผลของการให้โภชนะหรืออาหาร **อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต โภชนทานสูตร** มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ทายกผู้ให้โภชนะเป็นทาน ชื่อว่า ให้ฐานะ ๕ อย่างแก่ปฏิบัติ ๕ อย่างเป็นไฉน คือ ให้อายุ ๑ ให้วรรณะ ๑ ให้สุข ๑ ให้กำลัง ๑ ให้ปฏิภาณ ๑

ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ ครั้นให้สุขแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ ครั้นให้กำลังแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งกำลังทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ ครั้นให้ปฏิภาณแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งปฏิภาณทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ทายกผู้ให้โภชนะเป็นทาน ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ อย่างนี้แล

โดยมากท่านผู้ฟังคิดว่า ท่านจะได้รับอะไรบ้างจากการให้โภชนะ ให้อาหาร อาจจะคิดถึงโภคสมบัติอย่างเดียว แต่ว่าความจริงแล้ว

ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์

การให้โภชนะ คือ การให้อายุ ให้คนที่กำลังหิว ซึ่งถ้าหิว ก็อาจจะมีโรคภัยไข้เจ็บ อาจถึงแก่สิ้นชีวิตลงได้ แต่ว่าถ้าท่านให้โภชนะ ให้อาหาร ในขณะนั้นนอกจากจะแก้ความหิว ก็ยังจะแก้โรคอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเกิดเพราะความหิว หรือว่าอาจจะทำให้มีอายุยืนยาวต่อไป เพราะฉะนั้น เมื่อท่านเป็นผู้ที่ให้อายุแล้ว ผลคือว่า ท่านย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์

ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ต้องเป็นผลของกุศล ที่เกิดบนสววรรค์มีอายุทิพย์ ก็ต้องเป็นผลของกุศล การให้ทาน การให้โภชนะนั้นก็เป็นกุศลประการหนึ่ง ซึ่งทำให้ท่านเกิดในมนุษย์โลกก็ได้ หรือว่าในสววรรค์ก็ได้ ไม่ใช่ว่า จะทำให้ท่านเกิดได้เฉพาะในมนุษย์เท่านั้น ถ้าเป็นผลของกุศลกรรมที่ประณีต ที่มีกำลัง เวลาที่ท่านสิ้นชีวิต ผลของท่านนั้นจะทำให้ท่านเกิดบนสววรรค์ เป็นผู้ที่มีส่วนแห่งอายุทิพย์ได้

ประการต่อไปที่ว่า

ครั้นให้วรรณะแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะ

มโนรทปฺรณี อรรถกถาโภชนทานสูตร มีข้อความว่า

คำว่า ให้อายุ คือ ย่อมให้อายุทาน คำว่า ให้วรรณะ วรรณะ หมายถึง สรีระวรรณะ ผิวพรรณที่ผ่องใส รูปร่างที่น่าดู น่าเลื่อมใส เมื่อท่านเป็นผู้ที่ให้วรรณะแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์

แล้วแต่ว่า จิตในขณะทีให้นั้นจะประณีตมากน้อยเท่าไร เวลาที่เป็นมนุษย์ ก็เป็นผู้ที่มีวรรณะของมนุษย์ เวลาที่เป็นเทพในสววรรค์ ก็เป็นผู้ที่มีวรรณะทิพย์ นั่นก็เป็นผลของการให้วรรณะ

คำว่า สุข หมายถึง สุขทางกายและสุขทางใจ

กายก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะให้เกิดสุขหรือทุกข์ เพราะฉะนั้น ถ้าท่านเป็นผู้ที่ให้สุขทางกายแก่ผู้ที่กำลังหิวกระหาย เป็นผู้ที่กำลังต้องการโภชนะแล้ว เพราะฉะนั้น ท่านย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ และคำว่าสุขนั้น ก็หมายถึงสุขทางกายและสุขทางใจ

คำว่า พละ หมายถึงเรี่ยวแรงทางกาย

เพราะฉะนั้น พละก็เป็นสิ่งที่สำคัญ ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย เมื่อท่านเป็นผู้ที่ให้กำลังแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งกำลังทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ ครั้นให้ปฏิภาณแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งปฏิภาณทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์

คำว่า ปฏิภาณ หมายถึง ปฏิภาณที่เหมาะสม ปฏิภาณที่ไม่ติดขัด

ถ้าร่างกายอ่อนแอ และกำลังหิวกระหาย มีโรคภัยเบียดเบียนรบกวนมาก ก็ย่อมจะเป็นขณะที่ติดขัด หรือว่าขาดปฏิภาณ ไม่ใช่ขณะที่กำลัง มีปฏิภาณที่เหมาะสม

เพราะฉะนั้น การที่ให้โภชนาทานนั้น ย่อมให้ทั้งอายุ วรรณะ สุข พละ และปฏิภาณด้วย

เมื่อท่านเป็นผู้ให้ปฏิภาณแล้ว

ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งปฏิภาณทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์

เรื่องผลของกุศลที่ท่านได้ยินบ่อย ๆ ว่า ย่อมนำมาซึ่งอายุ วรรณะ สุข พละ ๔ ประการนั้น ใน **อังกุตตรนิกาย จตุกกนิบาต สุปปวาสาสูตร** มีข้อความว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในนิคมของโกถิยราชสกุล ชื่อ ปัททเนละ แคว้นโกถิยะ ครั้นนั้นแล เวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวรเสด็จเข้าไปยังนิเวศน์ของโกถิยธิดา ชื่อ สุปปวาสา ครั้นแล้วประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ ครั้นนั้นแล โกถิยธิดา ชื่อ สุปปวาสาได้อังคาสพระผู้มีพระภาคด้วยของเคี้ยวของฉันอันประณีตด้วยมือของตน ให้ห้อมหน้าเพียงพอลแล้ว ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จ นำพระหัตถ์ออกจากบาตรแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ครั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า

ดูกร สุปปวาสา อริยสาวิกาผู้ให้โภชนะ ชื่อว่า ย่อมให้ฐานะ ๔ แก่ปฏิคาหก ฐานะ ๔ เป็นไฉน คือ ให้อายุ วรรณะ สุข พละ ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้สุขแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้พละแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งพละอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ดูกร สุปปวาสา อริยสาวิกา เมื่อให้โภชนะ ชื่อว่า ย่อมให้ฐานะ ๔ ประการนี้แก่ปฏิคาหก ฯ

อริยสาวิกา ย่อมให้โภชนะที่ปรุงแล้ว สะอาด ประณีต สมบูรณ์ด้วยรส ทักขิณานั่นอันบุคคลให้แล้วในท่านผู้ดำเนินไปตรง ผู้ประกอบด้วยวรรณะ ผู้ถึงความ เป็นใหญ่ สืบต่อบุญกับบุญ เป็นทักขิณามีผลมาก อันพระพุทธเจ้าผู้รู้แจ้งโลก สรรเสริญแล้ว ชนเหล่าใดเมื่อระลึกถึงยัญญเช่นนั้น ย่อมเป็นผู้มีความโสมนัสเที่ยวไปใน โลก กำจัดมลทิน คือ ความตระหนี่พร้อมทั้งรากเหง้าออกแล้ว ชนเหล่านั้นไม่ถูก นิินทา ย่อมเข้าถึงฐานะ คือ สวรรค์

สำหรับอุบาสิกาสุปปวาสา โกลียธิดานั้นเป็นเอตทัคคะ คือ เป็นเลิศกว่าพวก อุบาสิกาสาวิกาผู้ถวายรสอันประณีต ทางฝ่ายอุบาสกผู้ถวายรสอันประณีตนั้น ก็คือ เจ้าศากยะพระนามว่ามหานามะ

นี่เป็นคำอนุโมทนา และพระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับสุปปวาสา อริยสาวิกา ถึง ฐานะที่จะพึงได้เมื่อได้ถวายโภชนะแก่ปฏิคาหก ผลของทานนั้นให้เกิดในสวรรค์ก็ได้ หรือว่าในมนุษย์ก็ได้ ถ้าเกิดในสวรรค์ก็เป็นผู้ที่มีอายุ วรรณะ สุข พละอันเป็นทิพย์ แต่ถ้าเกิดในมนุษย์ ผลของทานนั้นก็ให้เป็นผู้ที่มีอายุ วรรณะ สุข พละที่เป็นของ มนุษย์

๒๑๔

เพราะฉะนั้น ไม่ใช่ว่าการให้ทานจะนำมาเพียงแค่วิเศษสมบัติอย่างเดียว ถ้าเป็นผลของทานที่เกิดบนสวรรค์ ก็มีรูปร่างที่งดงามมากกว่าในเมืองมนุษย์ นั่นเป็นผลของทานได้ หรือแม้แต่การที่เกิดเป็นมนุษย์ มีรูปร่างน่าเลื่อมใส นั่นก็เป็นผลของทานได้ ไม่ใช่จำกัดว่า เรื่องของทานให้ผลเพียงแค่วิเศษสมบัติเท่านั้น แต่ว่าข้อความบางตอนในพระไตรปิฎก อาจจะทำให้ท่านผู้ฟังเกิดความเข้าใจเช่นนั้น และเกิดความสงสัยว่า ทานให้ผลเพียงวิเศษสมบัติเท่านั้นก็เป็นได้

เช่น ข้อความใน **อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต มหาวรรค** มีว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้นแล พระนางมัลลิกาเทวีเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ทรงถวายอภิวาทแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีผิวพรรณทราม รูปร่าง ไม่น่าดู ยากจน ขัดสนทรัพย์สมบัติ และต่ำศักดิ์

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีผิวพรรณทราม รูปร่าง ไม่น่าดู แต่เป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีวิเศษสมบัติมาก และสูงศักดิ์

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีรูปร่าง น่าดู น่าชม ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณอันงามยิ่งนัก แต่เป็นคนยากจน ขัดสนทรัพย์สมบัติ และต่ำศักดิ์

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีรูปร่าง น่าดู น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก ทั้งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีวิเศษสมบัติมากและสูงศักดิ์

ในครั้งนั้นที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน เวลาที่ท่านผู้ใดมีข้อสงสัยประการใดในสภาพของธรรม ในเหตุและในผล ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ไปเฝ้าและก็กราบทูลถาม เพราะเหตุว่าถ้าเป็นเรื่องของปัจจัยในอดีตที่เนิ่นนานมา ก็ไม่มีผู้ใดสามารถทราบได้ แต่เพราะพระผู้มีพระภาคทรงเป็นพระสัพพัญญู จึงทรงสามารถชี้เหตุกับผลให้เข้าใจ ชัดเจนได้ว่า ผลเช่นนี้เป็นเพราะเหตุอะไร ซึ่งผลเช่นนี้ก็ไม่ได้มีแต่เฉพาะในครั้งนั้น ในครั้งนี้ก็มี และในครั้งต่อไป ก็คงจะเป็นเช่นนี้ด้วย

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พระนางมัลลิกา มาตุคามบางคนในโลกนี้เป็นผู้มักโกรธ มากไปด้วย ความแค้นใจ ญกว่าแม้เล็กน้อยก็ขัดเคือง ชุนเฉียว กระพืดกระเฟียด กระด้าง กระเดื่องแสดงความโกรธ ความขัดเคือง และความไม่พอใจให้ปรากฏ ไม่เป็นผู้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ยวดยาน ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ และเป็นผู้มีใจริษยาในลาภ สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การไหว้และการบูชาของผู้อื่น เกียดกัน ตัดรอน ผูกความริษยา ถ้ามาตุคามนั้นจุติจากอัตภาพนั้นมาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในชาติใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณทราม รูปชั่ว ไม่น่าดู ทั้งเป็นคนยากจน ขัดสนทรัพย์สมบัติ และต่ำศักดิ์

การมีรูปชั่ว ขัดสน และต่ำศักดิ์ เป็นผลของอกุศล มากไปด้วยความแค้นใจ เป็นผู้มักโกรธ ญกว่าแม้เล็กน้อยก็ขัดเคือง ชุนเฉียว กระพืดกระเฟียด กระด้าง กระเดื่อง นี่เป็นอกุศลจิตทั้งนั้น เพราะฉะนั้น ผลที่ได้รับที่เป็นผู้มีผิวพรรณทราม รูปชั่ว ไม่น่าดู ทั้งเป็นคนยากจน ขัดสนทรัพย์สมบัติ และต่ำศักดิ์ นี้ไม่ใช่ผลของกุศล

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พระนางมัลลิกา มาตุคามบางคนในโลกนี้เป็นผู้มักโกรธ มากไปด้วย ความแค้นใจ ญกว่าแม้เล็กน้อยก็ขัดเคือง ชุนเฉียว กระพืดกระเฟียด กระด้าง กระเดื่อง แสดงความโกรธ ความขัดเคือง และความไม่พอใจให้ปรากฏ แต่เขาเป็น

ผู้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยวดยาน ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องอุปโภค ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ และไม่เป็นผู้มีใจริษยา ในลาภ สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การไหว้และการบูชาของผู้อื่น ไม่เกียติกัน ไม่ตัดรอน ไม่ผูกความริษยา ถ้ามาตุคามนั้นจิตจากอภัพนั้นมาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในชาติใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณงาม รูปชั่ว ไม่น่าดู แต่เป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก และสูงศักดิ์

การที่เป็นผู้มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก และสูงศักดิ์ นั้นเป็นผลของทาน เป็นผลของกุศล แต่ที่มีผิวพรรณงาม รูปชั่ว ไม่น่าดู นั้นเป็นผลของอกุศล คือ เป็นผู้ที่มักโกรธ มากไปด้วยความแค้นใจ ซึ่งปัจจุบันนี้ท่านก็เห็นผลของกรรมที่ได้กระทำแล้ว ไม่ว่าจะเป็นในโภคสมบัติ ในรูปสมบัติก็ตาม ก็แสดงให้เห็นถึงจิตใจในอดีต ให้เห็นถึงกรรมในอดีตที่ได้กระทำไว้ ถ้าเป็นผลของทานอย่างใหญ่ ก็ทำให้เป็นผู้ที่มีโภคสมบัติมาก แต่ว่าอกุศลจิตก็ยังมียอยู่

เพราะฉะนั้น การที่จะเกิดเป็นบุคคลใด ในตระกูลใด ล้วนเป็นผลมาจากกรรม เดียวที่เป็นชนกกรรม หมายความว่าถึงเป็นกรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นในภพนั้น ในชาตินั้น แต่ว่ากรรมอื่น ๆ ก็ยังสามารถตามมาอุปถัมภ์ หรือตามมาเบียดเบียน ตามมาตัดรอน เพราะว่าจิตที่เกิดแต่ละครั้ง ๆ จะเก็บสะสมปรุงแต่งให้มีรูปร่างผิวพรรณต่าง ๆ กันไป ตามผลของกุศลกรรมและอกุศลกรรม ถ้าเป็นเหตุที่ดี คือ กุศลกรรม ก็ต้องให้ผลที่ดี

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร พระนางมัลลิกา มาตุคามบางคนในโลกนี้ไม่เป็นผู้มักโกรธ ไม่มากไปด้วยความคับแค้นใจ ถูกว่าแม่มากก็ไม่ขัดเคือง ไม่ฉุนเฉียว ไม่กระฟัดกระเฟียด ไม่กระด้างกระเดื่อง ไม่แสดงความโกรธ ความขัดเคือง และความไม่พอใจให้ปรากฏ แต่เป็นผู้ไม่ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยวดยาน ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องอุปโภค ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ และเป็นผู้มีใจริษยาในลาภ สักการะ ความเคารพความนับถือ การไหว้ และการบูชาของผู้อื่น

เกิดขึ้น ตัณดรอน ผูกความริษยา ถ้ามาตุคามนั้นจติจากอภัพนั้นแล้วมาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในชาติใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีรูปงาม น่าดู น่าชม ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก แต่เป็นคนเขี้ยวใจ ยากจน ขัดสน และต่ำศักดิ์

เป็นเรื่องที่ท่านจะเปรียบเทียบกับปัจจุบันชาติของท่านได้ว่า ท่านเป็นผู้ที่มักโกรธไหม ไม่มากด้วยความคับแค้นใจไหม หรือถูกว่าแม้มากก็ไม่ขัดเคืองใจไหม เป็นผู้ที่ไม่ฉุนเฉียว ไม่กระพืดกระเฟียด ไม่กระด้างกระเดื่อง ก็จริง แต่ว่าเป็นผู้ไม่ให้ทาน

แต่ละคน ก็แต่ละธรรมาศัย ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่ไม่มักโกรธ ไม่ฉุนเฉียว แต่ไม่ให้ทาน นอกจากนั้น บางคนเป็นผู้ที่แม้ว่าจะไม่มักโกรธ แต่ไม่ให้ทาน และยังมีใจริษยาในลาภ ในสักการะ ในความเคารพ ความนับถือ การไหว้ และการบูชาของคนอื่น และบางครั้งก็ยังเกิดขึ้น ตัณดรอน ผูกความริษยา เพราะฉะนั้น ผลก็คือ ถ้าบุคคลนั้นจติจากอภัพนั้นแล้วมาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในชาติใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีรูปงาม น่าดู น่าชม ซึ่งเป็นผลของความไม่โกรธ เป็นกุศล กุศลส่วนนั้นให้ผลอย่างนี้ ประกอบกับความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก แต่เป็นคนเขี้ยวใจ ยากจน ขัดสน และต่ำศักดิ์

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พระนางมัลลิกา มาตุคามบางคนในโลกนี้ ไม่เป็นผู้มักโกรธ ไม่มากไปด้วยความคับแค้นใจ ถูกว่าแม้มากก็ไม่ขัดเคือง ไม่ฉุนเฉียว ไม่กระพืดกระเฟียด ไม่กระด้างกระเดื่อง ไม่แสดงความโกรธ ความขัดเคือง และความไม่พอใจให้ปรากฏ เป็นผู้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยวดยาน ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องอุปโภค ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ และถ้ามาตุคามนั้นจติจากอภัพนั้นแล้วมาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในชาติใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีรูปงาม น่าดู น่าชม ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก ทั้งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภชนสมบัติมาก และสูงศักดิ์

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พระนางมัลลิกา นี่แลเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มี
ผิวพรรณทราม รูปชั่ว ไม่น่าดู ทั้งเป็นคนเขี้ยวใจ ยากจน ขัดสน และต่ำศักดิ์

อนึ่ง นี่เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีผิวพรรณทราม รูปชั่ว
ไม่น่าดู แต่เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก และสูงศักดิ์

นี่แลเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีรูปร่าง น่าดู น่าชม
ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก แต่เป็นคนเขี้ยวใจ ยากจน ขัดสน และ
ต่ำศักดิ์

อนึ่ง นี่เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้มาตุคามบางคนในโลกนี้มีรูปร่าง น่าดู น่าชม
ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก ทั้งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภค
สมบัติมาก และสูงศักดิ์

เป็นชีวิตจริง ๆ ของทุกท่าน ซึ่งมีเหตุที่ได้กระทำไว้แล้วในอดีตเป็นปัจจัย พระ
ธรรมที่ได้ทรงแสดงไว้ทั้งหมดตรงตามสภาพธรรมที่เป็นจริง เมื่อสภาพธรรมที่เป็นจริง
ปรากฏเป็นอย่างนี้ ก็ย่อมมีเหตุ มีปัจจัยในอดีตที่ทำให้ผลปรากฏอย่างนี้ด้วย และจะ
เป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ตามควรแก่เหตุปัจจัย เมื่อยังมีกิเลสอยู่ แม้จะให้ทาน แต่บางครั้ง
อาจจะมิจิตริษยาในลาภสักการะของคนอื่น หรือว่าบางครั้งก็มักโกรธด้วย

ข้อความต่อไปมีว่า

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พระนางมัลลิกาเทวีได้กราบทูลพระผู้มี
พระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในชาติอื่นชะรอยหม่อมฉันจะเป็นผู้มักโกรธ มากไป
ด้วยความแค้นใจ ภูกว่าแม้เล็กน้อยก็ขัดเคือง ชุนเฉียว กระพัดกระเฟียด กระด้าง
กระเดื่อง แสดงความโกรธ ความขัดเคือง และความไม่พอใจให้ปรากฏ ในบัดนี้
หม่อมฉันจึงมีผิวพรรณทราม รูปชั่ว ไม่น่าดู

แต่ในชาติอื่นหม่อมฉันคงได้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ผำ ยวดยาน ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ บัดนี้หม่อมฉันจึงเป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก

ในชาติอื่น หม่อมฉันคงจะไม่มีใจริษยาในลาภ สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การไหว้ และการบูชาของผู้อื่น ไม่เกียดกัน ไม่ตัดรอน ไม่ผูกความริษยา ในบัดนี้ หม่อมฉันจึงมีศักดิ์สูง

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็นางกษัตริย์บ้าง นางพราหมณ์บ้าง นางคฤหบดีบ้าง มีอยู่ในราชสกุลนี้ หม่อมฉันได้ดำรงความเป็นใหญ่ยิ่งกว่าหญิงเหล่านั้น

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ตั้งแต่วันนี้ไป หม่อมฉันจักไม่โกรธ ไม่มากไปด้วยความแค้นใจ ถึงถูกว่ากล่าวมาก ก็จักไม่ขัดเคือง ไม่ฉุนเฉียว ไม่กระฟัดกระเฟียด ไม่กระด้างกระเดื่อง ไม่แสดงความโกรธ ความขัดเคือง และความไม่พอใจให้ปรากฏ จักให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ผำ ยวดยาน ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณพราหมณ์ จักไม่มีใจริษยาในลาภ สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การไหว้ และการบูชาของผู้อื่น จักไม่เกียดกัน ไม่ตัดรอน ไม่ผูกความริษยา

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ฯลฯ ขอพระผู้มีพระภาคโปรดทรงจำหม่อมฉันว่า เป็นอุบาสิกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ต้องการผลอย่างไร ทุกอย่างที่ดีไซ้ใหม่ เพราะฉะนั้น ต้องมาจากเหตุทุกอย่างที่ดีด้วย คือ เป็นผู้ที่ไม่ตระหนี่ มีการให้ และในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจที่ดีงาม ไม่ผูกโกรธ ไม่ริษยา ไม่เกียดกัน ในลาภสักการะ หรือว่าการเคารพนับถือของบุคคลอื่นด้วย

ถ้าเป็นผลของท่าน หรือเป็นผลของกุศลทุกประการ ย่อมนำมาซึ่งผลที่ดีทั้งนั้น ใน **ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ลักษณะสูตร** ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับท่านพระภิกษุทั้งหลายในครั้งที่พระองค์เคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ในภพก่อน ในกัปเนติก่อนว่า เพราะเหตุใดพระองค์จึงได้ทรงประกอบด้วยมหาบุริสลักษณะ เป็นความสมบูรณ์พร้อมของรูปสมบัติ ซึ่งไม่มีใครเกินพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้ทรงแสดงไว้ว่า การ

ที่ผล คือ รูปสมบัติที่ไม่มีบุคคลใดเปรียบได้นั้น เป็นผลของกุศลต่าง ๆ ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายถึงครั้งที่พระองค์ทรงเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อนว่า พระองค์เป็นผู้ที่มีสมาทานมั่นในกุศลธรรม ตั้งมั่นในการเจริญกุศล ในการบำเพ็ญคุณความดี มีสมาทานไม่ถอยหลังในกายสุจริต ในวจีสุจริต ในมโนสุจริต มีความตั้งมั่นที่จะบำเพ็ญสุจริตทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ ในการบำเพ็ญทาน ในการสมาทานศีล ในการรักษาอุโบสถ ในการปฏิบัติดีในมารดา ในการปฏิบัติดีในบิดา ในการปฏิบัติดีในสมณะ ในการปฏิบัติดีในพราหมณ์ ในความเป็นผู้เคารพต่อผู้ใหญ่ในสกุล และในธรรมเป็นอริกุศลอื่น ๆ

ไม่เว้นเลย ไม่ว่าจะเป็นกุศลชั้นกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต การบำเพ็ญทาน การสมาทานศีล การรักษาอุโบสถ การปฏิบัติดีในมารดา การปฏิบัติดีในบิดา การปฏิบัติดีในสมณะ การปฏิบัติดีในพราหมณ์ ในความเป็นผู้เคารพต่อผู้ใหญ่ในสกุล และในธรรมเป็นอริกุศลอื่น ๆ

พระองค์ตรัสว่า พระองค์ยอมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เพราะกรรมนั้นอันตนทำ สังขม พอกพูน ไพบูลย์ พระองค์ทรงครอบงำเทวดาทั้งหลายอื่นในโลกสวรรค์โดยสถาน ๑๐ คือ อายุทิพย์ วรรณะทิพย์ ความสุขทิพย์ ยศทิพย์ ความเป็นอธิบดีทิพย์ รูปทิพย์ เสียงทิพย์ กลิ่นทิพย์ รสทิพย์ และไภยภูมิติพย์ ครั้นจุติจากโลกสวรรค์นั้นแล้ว มาถึงความเป็นอย่างนี้ ชาติสุดท้ายที่จะบรรลुความเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น พระองค์ยอมได้ซึ่งเฉพาะมหาปุริสลักษณะทั้ง ๓๒ ประการ ซึ่งมหาปุริสลักษณะทั้งหมดเป็นผลของกุศลธรรมทุกประเภท ตามที่พระองค์ได้ทรงแสดงไว้ว่า พระองค์ทรงเป็นผู้ที่สมาทานมั่นในกุศลธรรม

สำหรับมหาปุริสลักษณะซึ่งเป็นผลของการให้ของควรเคี้ยว และการให้ของควรบริโภคอันประณีตและมีรสอร่อย พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ว่า ผลของการที่ทรงให้ของควรเคี้ยวและของที่ควรบริโภคอันประณีต มีรสอร่อยนั้น เป็นเหตุทำให้ทรงมีพระมั่งสะเต็มในที่ ๗ สถานในมหาปุริสลักษณะ คือ พระองค์เคยเป็นมนุษย์ในชาติ

ก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน เป็นผู้ให้ของที่ควรเคี้ยว และของที่ควรบริโภคอันประณีต และมีรสอร่อย และให้น้ำที่ควรชด ควรดื่ม พระองค์เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เพราะกรรมนั้นอันตนทำ สังขม พอกพูน ไพบูลย์ ครั้นจุติจากโลกสวรรค์นั้นแล้วมาสู่ความเป็นอย่างนี้ ย่อมได้เฉพาะมหาบุรุษลักษณะนี้ คือ มีมังสะอุมในที่ ๗ สถาน คือ ที่หลังพระหัตถ์ทั้ง ๒ มีมังสะอุม ที่หลังพระบาททั้ง ๒ มีมังสะอุม ที่บนพระอังสาทั้ง ๒ มีมังสะอุม ที่ลำพระศอก มีมังสะอุม เมื่อเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้รับผลข้อนี้ คือ ทรงได้ของที่ควรเคี้ยว และของที่ควรบริโภคอันประณีตและมีรสอร่อย และทรงได้น้ำที่ควรชด ควรดื่ม

นี่เป็นผลของกุศลที่ได้ทรงบำเพ็ญ

๒๑๕

มหาบุริสลักษณะที่ได้ทรงแสดงไว้ เป็นผลของกุศลกรรมบถของการบำเพ็ญทานพร้อมด้วยวัตถุอันเป็นบริวาร

ผลของการสงเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ การให้ ๑ การกล่าวคำเป็นที่รัก ๑ การประพฤतिเป็นประโยชน์ ๑ ความเป็นผู้มีตนเสมอ ๑

เป็นผลของการเป็นผู้กล่าววาจาประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม แนะนำประชาชนเป็นอันมาก

เป็นผลของการเป็นผู้นำประโยชน์และความสุขมาให้แก่สัตว์ทั้งหลาย

เป็นผู้บูชาธรรมเป็นปกติ

เป็นผู้ตั้งใจสอนศิลปะ วิชา จรณะ คือ ข้อที่ควรประพฤติหรือกรรม ด้วยมนสิการว่า ทำไฉนชนทั้งหลายนี้พึงรู้เร็ว พึงสำเร็จเร็ว ไม่พึงลำบากตน

เป็นผลของการเป็นผู้เข้าหาสมณะหรือพราหมณ์ และซักถามธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล

เป็นผลของการเป็นผู้เข้าหาบรรพชิต สอบถาม ตั้งใจฟังด้วยดี มุ่งความเจริญ ไตร่ตรองคำพูด

เป็นผลของการเป็นผู้ไม่มีความโกรธ ไม่มีความแค้นใจ ไม่ปองร้าย ไม่จองผลาญ ไม่ทำความโกรธ ความเคือง และความเสียใจให้ปรากฏ

เป็นผลของการเป็นผู้ให้เครื่องลาดมีเนื้อละเอียดอ่อน และให้ผ้าสำหรับนุ่งห่ม คือ ผ้าไหมพัสดร์มีเนื้อละเอียด ผ้าฝ้ายมีเนื้อละเอียด ผ้าไหมมีเนื้อละเอียด ผ้ากัมพลมีเนื้อละเอียด

เป็นผลของการเป็นผู้นำพวงกุญแจมิตรสหายผู้มีใจดี ที่สูญหาย พลัดพรากไปนานให้กลับพบกัน ครั้นทำเขาให้พร้อมเพรียงกันแล้วก็ชื่นชม

เป็นผลของการเป็นผู้เมื่อตรวจดูมหาชนที่ควรสงเคราะห์ ย่อมรู้จักชนที่เสมอกัน
ยิ่งทราบว่าเป็นบุคคลนี้ควรกับสักการะนี้ บุคคลนี้ควรกับสักการะนี้ ดังนี้ แล้วทำกิจเป็น
ประโยชน์อันพิเศษในบุคคลนั้น ๆ

เป็นผลของการเป็นผู้หวังประโยชน์ หวังความเกื้อกูล หวังความผาสุก หวัง
ความเกษมจากโยคะแก่ชนเป็นอันมาก ด้วยมนสิการว่า ทำไฉนชนเหล่านี้พึงเจริญ
ด้วยศรัทธา ศีล สุตตะ พุทธิ จาคะ ทมะ ปัญญา ทรัพย์ ข้าวเปลือก นา สวน
ญาติมิตร พวกพ้อง เป็นต้น

เป็นผลของการเป็นหัวหน้าของพหุชนในธรรมทั้งหลายฝ่ายกุศล

เป็นผลของการละการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็น
หลักฐานควรเชื่อถือ ไม่พูดลวงโลก

เป็นผลของการละคำส่อเสียด ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน

เป็นผลของการเว้นจากคำหยาบ กล่าวแต่คำที่ไม่มีโทษ เพราะเหตุ ชวนให้รัก
จับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ

เป็นผลของการเป็นผู้ละคำเพ้อเจ้อ คำที่ไม่เป็นประโยชน์ พูดถูกกาล พูดแต่คำ
ที่เป็นจริง

เป็นผลของการละมิจฉาอาชีวะ เว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่ง ด้วยของปลอม
ด้วยเครื่องตวงวัด ด้วยการรับสินบน ด้วยการหลอกลวง และการตลบตะแลง

เป็นผลของการเว้นขาดจากการตัด การฆ่า การจองจำ การตีชิง การปล้น
และกรรโชก

นี่เป็นผลที่ทำให้ทรงได้มหาปุริสลักษณะ ซึ่งแม้แต่การเข้าไปหาสมณะ หรือ
พราหมณ์ หรือบรรพชิต ชักถาม หรือสอบถาม หรือตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อมุ่งความเจริญ
ไต่ตรองคำพูด และก็มีใจความเข้าใจจากการชักถามนั้นว่า ธรรมใดเป็นกุศล ธรรมใด
เป็นอกุศล ก็เป็นเหตุที่ให้ได้มหาปุริสลักษณะ

เพราะฉะนั้น ไม่จำกัดแต่เฉพาะเรื่องของศีล ไม่ว่าจะเป็นกุศลขั้นใด ก็ทำให้
ได้รับผลที่น่าพอใจ ทั้งในภคสมบัติ รูปสมบัติด้วย เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาและ

ตรวจสอบกับชีวิตจริง ๆ ของท่าน เมื่อดูผลในปัจจุบันก็พอที่จะทราบถึงเหตุในอดีตได้ว่า แต่ละอย่างที่เกิดขึ้นปรากฏเป็นปกติในชีวิตประจำวันนั้น ขณะใดเป็นผลของกุศล ขณะใดเป็นผลของอกุศล แล้วแต่ว่าประเภทใดจะมาก ถ้าเป็นผู้ที่อบรมบำเพ็ญกุศลมา มาก ก็ได้รับผลของกุศลมาก แต่ถ้าเป็นผู้ที่ได้สร้างอกุศลกรรมไว้มาก ก็ย่อมได้รับผลของอกุศลกรรมมาก

มีหลายท่านที่สนใจผลของท่านในปัจจุบันว่า พระผู้มีพระภาคจะทรงแสดงไว้ อย่างไรบ้าง ซึ่งจะขอกล่าวถึงข้อความโดยตรงในพระไตรปิฎก เพื่อที่จะให้ท่านผู้ฟังได้ ทราบถึงการสนทนาระหว่างพระผู้มีพระภาคกับท่านสีหเสนาบดี ผู้ใคร่ที่จะได้ทราบถึง ผลของท่านในปัจจุบัน

ข้อความใน **อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต สีหสูตร** มีว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูมิจาคาสา ป่ามหาวน ใกล้พระ นครเวสาลี ครั้นนั้นแล สีหเสนาบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคม แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์อาจทรงบัญญัติผลแห่งท่านที่ประจักษ์ใน ปัจจุบันได้หรือไม่

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สีหะ ถ้าอย่างนั้น จักย้อนถามท่านในปัญหาข้อนี้ก่อน ท่านพึงพยากรณ์ ปัญหาข้อนั้นตามชอบใจท่าน

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไฉน ในเมืองเวสาลีนี้ มีบุรุษอยู่ ๒ คน คนหนึ่งไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี คนหนึ่งมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไฉน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อจะ อนุเคราะห์พึงอนุเคราะห์คนไหนก่อน จะเป็นคนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุด เสียดสี หรือคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ท่านสีหเสนาบดีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่ออนุเคราะห์ จักอนุเคราะห์คนนั้นก่อนอย่างไรได้ ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่ออนุเคราะห์ พึงอนุเคราะห์คนนั้นก่อนเทียว

เป็นผลของการให้อยู่ในตัวว่า เมื่อเป็นผู้ที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่ออนุเคราะห์ พึงอนุเคราะห์คนนั้นก่อน เป็นผลของการให้

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อเข้าไป พึงเข้าไปหาใครก่อน จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี หรือคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ท่านสีหะเสนาบดีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อเข้าไปหา จักเข้าไปหาคนนั้นก่อนอย่างไรได้ ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อเข้าไปหา พึงเข้าไปหาคนนั้นก่อนเทียว

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน พระอรหันต์ทั้งหลาย เมื่อรับ พึงรับของใครก่อน จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี หรือคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ซึ่งท่านสีหะเสนาบดีก็ได้กราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อรับ จักรับของคนนั้นก่อนอย่างไรได้ ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อรับ พึงรับของคนนั้นก่อนเทียว

เป็นผลของการเป็นผู้มีศรัทธา และการเป็นทานบดี การเป็นผู้ที่ยินดีให้ความสนับสนุนในธรรม

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อแสดงธรรม ฟังแสดงแก่คนไหนก่อน จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุคเสียดสี หรือคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ท่านสีหะเสนาบดีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุคเสียดสี พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อแสดงธรรม จักแสดงแก่คนนั้นก่อนอย่างไรได้ ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อแสดงธรรม ฟังแสดงแก่คนนั้นก่อนเทียว

ท่านผู้ฟังคงจะมีญาติมิตรสหายที่ต้องการฟังธรรม สังเกตดูจากอัธยาศัยของผู้ที่จะรับฟัง หรือผู้ที่ท่านต้องการจะแสดงธรรมด้วยว่า เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยอย่างไร ถ้าบุคคลนั้นไม่มีศรัทธา และพุคเสียดสี จะแสดงธรรม มีประโยชน์แก่เขาไหม หรือว่าจะเสียเวลาเปล่า กับอีกคนหนึ่งเป็นผู้ที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน ท่านย่อมแสดงธรรมกับผู้ที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุนก่อน และถ้ามีโอกาส เป็นกาลที่สมควร ท่านก็แสดงธรรมกับบุคคลอื่นที่ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่ตระหนี่ถี่เหนียว หรือพุคเสียดสี เมื่อเขาได้ฟังธรรม ก็อาจจะได้รับประโยชน์บ้าง ไม่มากก็น้อย

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน กิตติศัพท์อันงามของคนไหนพึงขจรไป จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุคเสียดสี หรือคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ท่านสีหะเสนาบดีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี กิตติศัพท์อันงามของคนนั้นจักขจรไปได้อย่างไร ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน กิตติศัพท์อันงามของคนนั้นเที่ยวฟุ้งขจรไป

กิตติศัพท์ คือ คุณความดี ผู้ที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี ย่อมไม่มีคุณความดีที่จะขจรไป อาจจะมีผู้กล่าวขวัญถึง แต่ในความไม่มีศรัทธา ในความตระหนี่ถี่เหนียว ในการพุดเสียดสี ซึ่งไม่ใช่กิตติศัพท์ ไม่ใช่คุณความดี

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน คนไหนที่จะพึงเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ ก็ตาม เช่น กษัตริย์บริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท สมณบริษัท พึงเป็นผู้แก้แค้นแล้ว ไม่ก่อเขิน เข้าไป จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี หรือคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

ท่านสีหะเสนาบดีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี จักเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ ก็ตาม เช่น กษัตริย์บริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท สมณบริษัท จักเป็นผู้แก้แค้นแล้ว ไม่ก่อเขิน เข้าไปอย่างไรได้ ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน เขาผู้นั้นพึงเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ ก็ตาม เช่น กษัตริย์บริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท สมณบริษัท พึงเป็นผู้แก้แค้นแล้ว ไม่ก่อเขิน เข้าไป

มีหลายท่านที่เจริญสติปัฏฐานแล้วกล่าวว่า ทำให้ท่านเป็นผู้แก้แค้นแล้ว ไม่ว่าท่านจะอยู่ในสถานที่ใดก็ตาม เพราะขณะนั้นสติระลึกรู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ไม่ต้องคิดเรื่องอื่นที่จะต้องก่อเขินว่า บุคคลนั้นบุคคลนี้จะคิดอย่างไรในท่าน เพราะเหตุว่าขณะนั้นสติกำลังระลึกรู้สภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่เกิดปรากฏขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แต่สำหรับผู้ที่ไม่เป็นทานบดี เป็นผู้ให้ เมื่อท่านเป็นผู้ให้ ท่านเป็นผู้อนุเคราะห์ ท่านเป็นผู้เอื้อเฟื้อ ท่าน

เป็นผู้ที่มีศรัทธา ท่านไม่ใช่ผู้พุดเสียดสี เพราะฉะนั้น ไม่ว่าท่านจะเข้าไปสู่บริษัทใดก็ตาม ท่านย่อมเป็นผู้ที่ไม่เก้อเจิน เข้าไป

นี่เป็นผลของการให้ ที่เป็นผลในปัจจุบัน

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน คนไหนเมื่อตายไปจะพึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี หรือคนที่มีความศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสุนน

ซึ่งท่านสีหะเสนาบดีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุดเสียดสี เมื่อตายไป จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์อย่างไรได้ ส่วนคนที่มีความศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสุนน เมื่อตายไป พึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในผลแห่งทาน ๖ ประการ ที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน อันพระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว ข้าพระองค์มิได้ดำเนินไปด้วยความเชื่อต่อพระผู้มีพระภาค แม้ข้าพระองค์เองก็รู้ผลแห่งทานเหล่านี้ ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่ออนุเคราะห์ ย่อมอนุเคราะห์ข้าพระองค์ก่อน เมื่อเข้าไปหา ย่อมเข้าไปหาข้าพระองค์ก่อน เมื่อรับ ย่อมรับของข้าพระองค์ก่อน เมื่อแสดงธรรม ย่อมแสดงแก่ข้าพระองค์ก่อน กิตติศัพท์อันงามของข้าพระองค์ขจรไปแล้วว่า สีหะเสนาบดีเป็นทายก เป็นการบุคคล เป็นผู้อุปฐากพระสงฆ์ ข้าพระองค์ผู้เป็นทายก เป็นทานบดี เข้าไปสู่บริษัทใด ๆ ก็ตาม เช่น กษัตริย์บริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่ล้าวกล้า ไม่เก้อเจิน เข้าไป

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในผลแห่งทาน ๖ ประการ ที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน อันพระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว ข้าพระองค์มิได้ดำเนินไปด้วยความเชื่อต่อพระผู้มีพระภาค แม้ข้าพระองค์เองก็รู้ผลแห่งทานเหล่านี้ แต่พระผู้มีพระภาคตรัสผลแห่งทานใดแก่ข้าพระองค์อย่างนี้ว่า ดูกร สีหะ ทายก ทานบดี เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ข้าพระองค์ยังไม่รู้ผลแห่งทานนั้น และในผลแห่งทานข้อนี้ ข้าพระองค์ขอดำเนินไปด้วยความเชื่อต่อพระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อย่างนั้น สีหะ อย่างนั้น สีหะ ดูกร สีหะ ทายก ทานบดี เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

นี่เป็นคำสนทนาระหว่างพระผู้มีพระภาคกับมหาอำมาตย์ของพระนครเวสาลี คือ ท่านสีหเสนาบดี ที่ท่านกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในผลแห่งทาน ๖ ประการที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน อันพระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว ข้าพระองค์มิได้ดำเนินไปด้วยความเชื่อต่อพระผู้มีพระภาค แม้ข้าพระองค์เองก็รู้ผลแห่งทานเหล่านี้

ท่านได้ประจักษ์ผลแห่งทานที่เป็นปัจจุบันด้วยตัวของท่านเอง เพราะเหตุว่าท่าน สีหเสนาบดีกราบทูลว่า ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่ออนุเคราะห์ ย่อมอนุเคราะห์ข้าพระองค์ก่อน

การที่พระอรหันต์ทั้งหลายอนุเคราะห์ท่านสีหเสนาบดีก่อน เป็นเพราะตำแหน่งเสนาบดีของพระนครเวสาลี หรือเป็นเพราะท่านเป็นทายก เป็นทานบดี ถึงจะเป็นผู้ที่มิได้ตำแหน่งหน้าที่ หรือว่าเป็นผู้ที่มียศ มีตระกูลสูง แต่ถ้าเป็นผู้ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส ไม่ใช่ทานบดี ไม่ใช่ทายก จะมีสมณะ หรือพราหมณ์ หรือพระอรหันต์ทั้งหลายไปอนุเคราะห์ไหม ในเมื่อทราบว่าจะไม่สนใจที่จะให้อนุเคราะห์ ซึ่งการที่จะอนุเคราะห์ผู้ใด ก็เป็นเพราะว่าเห็นศรัทธาของผู้นั้น จึงสมควรที่จะได้รับความอนุเคราะห์ และศรัทธาของผู้นั้นที่เห็นได้ ก็โดยที่ผู้นั้นเป็นทายก เป็นทานบดีด้วย เป็นผู้ให้ เป็นผู้อุปฐาก เป็นผู้สนับสนุน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความศรัทธาจริง ๆ เพราะฉะนั้น ก็เป็นผู้ที่ควรแก่การอนุเคราะห์

และในผลของทานทั้ง ๖ ประการที่เป็นผลในปัจจุบัน ท่านสีหเสนาบดีก็ได้ประจักษ์ด้วยตัวของท่านเองว่า พระอรหันต์ทั้งหลาย เมื่ออนุเคราะห์ ย่อมอนุเคราะห์ท่านก่อน เมื่อเข้าไปหา ย่อมเข้าไปหาท่านก่อน เมื่อรับ ย่อมรับของท่านก่อน เมื่อแสดงธรรม ย่อมแสดงแก่ท่านก่อน และกิตติศัพท์อันงามของท่านก็ขจรไปแล้วว่า สีหเสนาบดีเป็นทายก เป็นการยกบุคคล เป็นผู้อุปฐากพระสงฆ์ และท่านเองผู้เป็น

หายก เป็นทานบดี เมื่อเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ ก็ตาม เช่น กษัตริย์บริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก้แค้นแล้ว ไม่ก่อเขิน เข้าไป

ส่วนประการสุดท้าย ก็จะได้ทราบถึงความจริงใจของท่านสี่หเสนาบดีที่ท่านกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในผลแห่งทาน ๖ ประการที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน อันพระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว ข้าพระองค์มิได้ดำเนินไปด้วยความเชื่อต่อพระผู้มีพระภาค แม้ข้าพระองค์เองก็รู้ผลแห่งทานเหล่านี้ แต่พระผู้มีพระภาคตรัสผลแห่งทานใดกะ ข้าพระองค์อย่างนี้ว่า คุณกร สี่หะ หายก ทานบดี เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ข้าพระองค์ยังไม่รู้ผลแห่งทานนั้น และในผลแห่งทานข้อนี้ ข้าพระองค์ขอดำเนินไปด้วยความเชื่อต่อพระผู้มีพระภาค

ประจักษ์หรือยังว่า ทานนี้จะให้เกิดในสวรรค์ ในเมื่อยังไม่ได้ไป กำลังอยู่ที่นี้ ในมนุษย และมีการกระทำทานกุศลอยู่ แต่ก็ได้ประจักษ์ผลของทานกุศลในปัจจุบันชาติทั้ง ๖ ประการ แต่ว่าประการที่ ๗ คือ เมื่อสิ้นชีวิตจากโลกนี้แล้ว ทานกุศลนั้นก็สามาถที่จะให้ผล ทำให้ปฏิสนธิในโลกสวรรค์ได้ แต่ยังไม่ประจักษ์ เมื่อใดไปแล้ว ก็คงจะทราบว่า เป็นเพราะผลของกุศลกรรม

๒๑๖

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สีหะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน คนไหนเมื่อตายไป จะพึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ จะเป็นคนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุคเสียดสี หรือคนที่ มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความสนับสนุน

พระผู้มีพระภาคตรัสถามถึงคน ๒ คนว่า คนใดจะเป็นผู้ไปสุคติโลกสวรรค์ คนที่มีศรัทธา หรือคนที่ไม่มีศรัทธา คนที่ตระหนี่ถี่เหนียว หรือว่าคนที่ เป็นทานบดี คนที่พุคเสียดสี หรือว่าคนที่ ยินดีให้ความสนับสนุน เหตุต้องตรงกับผล ทั้ง ๆ ที่ท่านยังไม่ได้ รับผลของท่านด้วยการไปเกิดบนสวรรค์ก็จริง แต่โดยเหตุโดยผล

ท่านสีหะเอนาบตีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว พุคเสียดสี เมื่อตายไป จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์อย่างไรได้ ส่วนคนที่มีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ความ สนับสนุน เมื่อตายไป พึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

นี่ก็ตามเหตุตามผล เรื่องของท่านไม่ใช่จำกัดอยู่เฉพาะในพระพุทธศาสนา เท่านั้น คนที่ไม่ใช่พุทธบริษัทมีการให้ไหม มี และถ้าเป็นผลของการให้นั้น ย่อมได้รับ ผลอย่างนี้ ทั้งที่เป็นปัจจุบัน และหลังจากที่สิ้นชีวิตจากโลกนี้แล้ว ผลที่เกิดขึ้นก็ย่อม เป็นไปตามควรแก่เหตุ สำหรับผลของท่านที่จะกล่าวถึง คือ

อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต สุมนวรรคที่ ๔ สุมนสูตร มีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล สุมณราชกุมารี ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าปเสนทิโกศล แวดล้อมด้วยรถ ๕๐๐ คัน และราชกุมารี ๕๐๐ คน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส สาวกของพระผู้มีพระภาค ๒ คนมีศรัทธา มีศีล มีปัญญาเท่า ๆ กัน คนหนึ่งเป็นผู้ให้ คนหนึ่งไม่ให้ คนทั้งสองนั้น

เมื่อตายไปแล้ว พึ่งเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นเทวดาเหมือนกัน พึ่งมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สุมณา คนทั้งสองนั้นพึ่งมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ ผู้ให้ เป็นเทวดา ย่อมชมเทวดาผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ ด้วยอายุ วรรณะ สุข ยศ และ อธิปไตยที่เป็นทิพย์ ดูกร สุมณา ผู้ที่ให้ เป็นเทวดา ย่อมชมเทวดาผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการนี้ ฯ

นี่เป็นความวิจิตรของจิตของการสะสมของแต่ละคน ซึ่งบางท่านเป็นผู้ให้มาก บางท่านเป็นผู้ที่มีศีล มีปัญญา มีศรัทธา เพราะฉะนั้น ผลของกุศลทำให้เกิดในสุคติโลกสวรรค์ทั้ง ๒ ท่าน แต่เพราะความวิจิตรของจิต และเพราะความวิจิตรของกรรม ก็ทำให้ทั้ง ๒ ท่านนี้ต่างกัน ถ้าเป็นผู้ที่มีศรัทธาเท่ากัน มีศีลเท่ากัน มีปัญญาเท่ากัน แต่คนหนึ่งเป็นผู้ให้ อีกคนหนึ่งเป็นผู้ไม่ให้ ความวิจิตรของจิตก็ย่อมทำให้สภาพของท่านทั้ง ๒ นั้น ต่างกันด้วย

สุนนาราชกุมารได้กราบทูลถามต่อไปว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ถ้าเทวดาทั้งสองนั้นจุติจากเทวโลกนั้นแล้ว มาสู่ความเป็นมนุษย์ แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน พึ่งมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สุมณา คนทั้งสองนั้นมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ ผู้ให้ เป็นมนุษย์ ย่อมชมคนไม่ให้ได้ด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ ด้วยอายุ วรรณะ สุข ยศ และอธิปไตยที่เป็นของมนุษย์ ดูกร สุมณา ผู้ให้ เป็นมนุษย์ย่อมชมคนผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการนี้

สุนนาราชกุมารได้กราบทูลถามต่อไปว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ถ้าคนทั้งสองนั้นออกบวช แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นบรรพชิตเหมือนกัน พึ่งมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สุมณา คนทั้งสองนั้นมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ คนที่ให้ เป็นบรรพชิต ย่อมชมคนที่ไม่ให้ด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ เมื่อออกปากขอ ย่อมได้จีวรมาก เมื่อไม่ออกปากขอ ย่อมได้น้อย เมื่อออกปากขอ ย่อมได้บิณฑบาตมาก เมื่อไม่ออกปากขอ ย่อมได้น้อย เมื่อออกปากขอ ย่อมได้เสนาสนะมาก เมื่อไม่ออกปากขอ ย่อมได้น้อย เมื่อออกปากขอ ย่อมได้บริวาร คือ ยาที่เป็นเครื่องบำบัดไข้มาก เมื่อไม่ออกปากขอ ย่อมได้น้อย และจะอยู่ร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์เหล่าใด เพื่อนพรหมจรรย์เหล่านั้นก็ประพฤติต่อเธอด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม เป็นที่พอใจเป็นอันมาก ไม่เป็นที่พอใจเป็นส่วนน้อย ย่อมนำสิ่งเป็นที่พอใจมาเป็นส่วนมาก ย่อมนำสิ่งไม่เป็นที่พอใจมาเป็นส่วนน้อย ดูกร สุมณา ผู้ให้เป็นบรรพชิตย่อมชมผู้ไม่ให้ด้วยเหตุ ๕ ประการนี้

จนกระทั่งทั้ง ๒ ท่านจะบวชเป็นบรรพชิต ก็ยังมีความต่างกัน ตามควรแก่เหตุ

สุมณาราชกุมาริกราบทูลถามต่อไปว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ถ้าคนทั้งสองนั้นบรรลุลหัต แต่คนทั้งสองนั้นทั้งที่ได้ บรรลุลหัตเหมือนกัน พึงมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สุมณา เราไม่กล่าวว่า มีเหตุแตกต่างกันใด ๆ ในวิมุตติกับวิมุตติ ข้อนี้

สำหรับความต่างกันในการเป็นพระอรหันต์นั้นไม่มี

สุมณาราชกุมาริกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นาคัสจรรย์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เคยมี ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้อนี้กำหนดได้ว่า ควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็นอุปการะ แม้แก่เทวดา แม้แก่มนุษย์ แม้แก่บรรพชิต

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อย่างนั้นสุมณา อย่างนั้นสุมณา ควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็นอุปการะ แม้แก่เทวดา แม้แก่มนุษย์ แม้แก่บรรพชิต

พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปว่า

ดวงจันทร์ปราศจากมลทิน เดินไปในอากาศ ย่อมสว่างกว่าหมู่ดาวทั้งปวงในโลกด้วยรัศมี ฉันทิ บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีล มีศรัทธา ก็ฉันทินั้น ย่อมไพโรจน์กว่าผู้ตระหนี่ทั้งปวงในโลกด้วยจาคะ ฯ

เมฆที่ลอยไปตามอากาศ มีสายฟ้าพลาบแปลบ มีข้อตั้งร้อยตรกรดแผ่นดิน เต็มที่ดอนและที่ลุ่ม ฉันทิ สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยทัศนะ เป็นบัณฑิต ก็ฉันทินั้น ย่อมข่มผู้ตระหนี่ได้ด้วยฐานะ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และเปี่ยมด้วยโภคะ ย่อมบันเทิงใจในสวรรค์ ในปรโลก ดังนี้

สุนนาราชกุมาริ กราบพูลพระผู้มีพระภาคตอนท้าย มีข้อความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นาคัจจรรย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เคยมี ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้อนี้กำหนดได้ว่า ควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็นอุปการะแม้แก่เทวดา แม้แก่มนุษย์ แม้แก่บรรพชิต ฯ

สมัยนี้บางท่านอาจจะคิดว่า ถ้ามีเงินเสียอย่างหนึ่ง คงจะสำเร็จสมความปรารถนาทุกอย่าง แต่ข้อความในพระไตรปิฎก ถ้ามีบุญเสียอย่างหนึ่ง ย่อมมีแต่ผลที่ดี ที่เป็นสุขทั้งนั้น ซึ่งเป็นผลของบุญ

เพราะฉะนั้น ไม่ควรที่จะถือภาษิตที่ว่า ถ้ามีเงินเสียอย่างหนึ่ง แต่ควรจะเป็นถ้ามีบุญเสียอย่างหนึ่ง หรือ ถ้าได้กระทำความบุญเสียอย่างหนึ่ง ก็ย่อมเป็นที่แน่นอนได้ว่าท่านย่อมจะได้รับทั้งอายุ วรรณะ สุข พละ ทั้งที่เป็นของสวรรค์และทั้งที่เป็นของมนุษย์ เพราะเหตุว่าผู้ที่ไม่ได้กระทำความบุญไว้ ปรารถนาเท่าไร ย่อมจะไม่ได้สมความปรารถนา แต่ผู้ที่กระทำความบุญไว้แล้ว กุศลกรรมที่ได้ทำนั้นเองจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความ สะดวกสบาย และความสุขสำราญทั้งปวง

อรรถกถาในรตฺรปรณิ ซึ่งเป็น **อรรถกถาสุมณสูตร** มีข้อความว่า

สุนนาราชกุมาริได้ตั้งความปรารถนาไว้ในกาลสมัยแห่งพระวิปัสสิสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสมัยนั้นท่านได้เกิดเป็นธิดาเศรษฐี แต่ว่าท่านถูกห้ามไม่ให้ถวายทาน เพราะฉะนั้น ท่านก็ถวายข้าวปายาสโดยวิธีที่เอาดอกมะลิปิดคลุมข้างบนไว้ และในสมัยพระผู้มีพระภาคพระสมณโคดมพระองค์นี้ ท่านเกิดเป็นพระธิดาของพระมเหสีของ

พระเจ้าปเสนทิโกศล มีสหชาติ ผู้ที่เกิดร่วมวันเดียวกัน ๕๐๐ และในชมพูทวีปนั้น มีกุมาริกาเพียง ๓ คนเท่านั้นที่ได้รณ ๕๐๐ คั่นจากบิดา คือ จุนทราชกัณฐะ ซึ่งเป็นพระธิดาของพระเจ้าพิมพิสาร ๑ สุมณราชกัณฐะพระราชนัดดาของพระเจ้าปเสนทิโกศล ๑ และวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นธิดาของธัญชัยเศรษฐี ๑

พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมแก่สุมณราชกุมารี่เมื่อครั้งที่ท่านได้ไปเฝ้าระหว่างทางที่พระผู้มีพระภาคเสด็จสู่พระนครสาวัตถีเป็นครั้งแรก เมื่อฟังธรรมจบ ท่านก็บรรลุเป็นพระโสดาบันบุคคลพร้อมบริวาร ๕๐๐ และที่ท่านได้มาเฝ้าพระผู้มีพระภาคกราบทูลถามเรื่องผลของท่านดังข้อความในสมณสูตรนี้ ก็เป็นเพราะว่าในสมัยพระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะ มีภิกษุ ๒ รูป รูปหนึ่งประพาศาสราณียะ เป็นธรรมที่เกื้อกูลกัน เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ส่วนอีกรูปหนึ่งนั้น เป็นผู้ทำกิจในโรงภัตตาคาร คือ เป็นผู้ที่ไม่แบ่งลาภให้บุคคลอื่น แต่เป็นผู้ที่บริโภคเอง ชื่อว่า ผู้บำเพ็ญวัตรในโรงภัตตาคาร เป็นภัตตาคารวัตร

เพราะฉะนั้น พระภิกษุ ๒ รูปนี้ รูปหนึ่งเป็นผู้ประพาศาสราณียะธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่เกื้อกูลกัน เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ส่วนอีกรูปหนึ่งนั้น เป็นผู้ทำกิจในโรงภัตตาคาร เป็นผู้บริโภคเอง พระภิกษุผู้ประพาศาสราณียะธรรมนั้น ท่านเป็นทายก คือ เป็นผู้แบ่งลาภที่ตนได้ให้แก่ผู้อื่น แล้วจึงบริโภค

ในสมัยพระผู้มีพระภาคพระสมณโคดมพระองค์นี้ ภิกษุ ๒ รูปนั้นได้เกิดในกรุงสาวัตถี ภิกษุรูปผู้เคยบำเพ็ญศาสนธรรม เกิดเป็นโอรสของพระเจ้าปเสนทิโกศล ส่วนอีกรูปหนึ่ง คือ ผู้ที่ทำกิจในโรงภัตตาคาร ผู้ที่ไม่แบ่งลาภ แต่บริโภคเองในโรงภัตตาคารนั้น เกิดเป็นลูกของอุปัฏฐากของพระเจ้าปเสนทิโกศล ทั้ง ๒ ท่านนี้เป็นสหชาติ คือ เกิดวันเดียวกัน และได้สนทนาธรรมกันด้วยข้อความที่น่าสนใจมาก เพราะว่าท่านทั้ง ๒ เป็นผู้ที่ได้เคยสะสมบุญบารมีมาแล้วในอดีต ตั้งแต่ครั้งพระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะ ซึ่งข้อความธรรมที่ท่านสนทนากัน ก็เป็นเรื่องที่ท่านได้สะสมปัญญา ความรู้ในข้อธรรมนั้น ๆ เมื่อท่านทั้ง ๒ นี้สนทนากัน สุมณราชกุมารี่ได้ฟัง ก็เกิดความสงสัยว่า ผู้ที่มีธรรมที่ได้สะสมอบรมมา ๒ ท่านนี้ จะมีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง จึงได้ไปเฝ้า และ

กราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ เรื่องของการเป็นผู้ที่มีศรัทธา มีศีล มีปัญญาเท่ากัน แต่ว่าผู้หนึ่งให้ อีกผู้หนึ่งไม่ให้

ได้สนทนากับท่านผู้ฟัง แต่ละท่านก็มีข้อสงสัยคล้ายกันบ้าง ต่างกันบ้าง มีท่านผู้ฟังท่านหนึ่ง ท่านเล่าให้ฟังว่า ท่านทดลองทำวิปัสสนาโดยการทำซ้ำ ๆ เพราะคิดว่าสติคงจะมั่นคงดีด้วยการทำซ้ำ ๆ แต่เวลาท่านจะทำวิปัสสนาแบบนี้ ท่านต้องปิดประตูไม่ให้ใครเห็น เพราะว่าไม่เป็นปกติ ซึ่งปกติท่านก็รับประทานอาหารตามธรรมดา พุดคุยตามธรรมดา เดินตามธรรมดา แต่พอท่านคิดจะประคับประคองกิริยาอาการให้ซ้ำลง เพื่อให้สติมั่นคงขึ้น ท่านก็ปิดประตูไม่ให้ใครเห็น และเริ่มลงมือรับประทานอาหารเช้า ๆ ซึ่งดิฉันก็ได้เรียนชี้แจงให้ท่านทราบว่า ทราบไหมว่า ขณะนั้นอะไรทำให้ทำผิดปกติอย่างนั้น ทำไมเกิดการกระทำที่ผิดปกติขึ้น เพราะอะไร ปกติเป็นอย่างหนึ่ง แต่ไปทำสิ่งที่ผิดปกติขึ้น เพราะอะไร

เพราะความต้องการสติ เพราะความเป็นตัวตน ซึ่งขณะนั้นท่านก็คิดว่า ท่านมีสติมากทีเดียว แต่ขณะนั้นรู้อะไร รู้สภาพธรรมตรงตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยเหมือนในขณะนี้ไหม มัวแต่ไปประคับประคอง ในขณะที่ประคับประคองก็เป็นตัวตนที่กำลังประคับประคองหรือเปล่า หรือว่าเป็นสัมมาสติที่ระลึกทันที่ตรงลักษณะที่กำลังปรากฏ เพราะว่าอาศัยการได้ยิน การได้ฟัง การเข้าใจลักษณะของสติ เพราะฉะนั้น สติที่ระลึกตรงลักษณะสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เมื่อระลึกแล้ว หมดไปก็แล้วไป ไม่มีเยื่อใย ไม่มีความเดือดร้อน ไม่มีตัวตนที่จะไปพลิกแพลง หรือว่าจะไปสร้างแบบอะไรขึ้นมาที่คิดว่า ถ้าทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ ก็จะได้ผลเร็วขึ้น ซึ่งผลที่แท้จริงนั้น คือ ปัญญาที่เกิดพร้อมสติ ที่ระลึกตรงลักษณะที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ตามความเป็นจริง คือ ในขณะนี้

ในขณะนี้ไม่ต้องพลิกแพลง ไม่ต้องเปลี่ยนแปลง ไม่ต้องเสแสร้งอะไรเลย ขณะนี้เป็นของจริงที่สติจะต้องระลึก และปัญญาก็รู้ชัด จึงจะละกิเลสได้ แต่ถ้าท่านเป็นผู้ที่ไม่มั่นคงว่าปัญญาจะต้องรู้อะไร ความต้องการจะพาท่านไปสู่การอุปคาลำชื่อปฏิบัติที่จะไม่ทำให้รู้สภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงอย่างถูกต้อง คือ ในขณะนี้

ท่านคิดว่า ท่านรู้ แต่ความจริงไม่ได้รู้ตามปกติ จะชื่อว่ารู้ได้ไหม ไป
ประดับประดา ไปทำอะไร และเข้าใจว่า ในขณะที่สติเกิดมากทีเดียว แต่ความจริง
ไม่ได้รู้สภาพธรรมตามปกติ ท่านคิดว่าเป็นสติ ประดับประดาไว้ แต่ว่าความจริงแล้ว
ผู้ที่จะไม่หลงลืมสติเช่นนั้นได้ต้องเป็นพระอรหันต์ และการกระทำของท่านก็เป็นปกติ
ด้วย ไม่ใช่ผิดปกติ

อีกท่านหนึ่ง ขอเหลือความเป็นตัวตนไว้บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ทราบทำไมถึงจะ
ยังเก็บความเป็นตัวตนไว้ ซึ่งความเป็นตัวตนทั้งหมดจะต้องละให้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉท
ท่านกล่าวว่า เวลาท่านจะทำวิปัสสนา ท่านจะเดินจงกรม และท่านขออนุญาตให้มี
ตัวตนตอนที่คิดว่าจะทำวิปัสสนากับตอนที่ไปเดินได้ไหม ต่อจากนั้นเวลาที่เดินแล้ว
ก็จะเป็นสัมมาสติ คือ ระลึกรู้ลักษณะของนามและรูปที่ปรากฏตามปกติ แต่ขอตั้งต้น
ด้วยการที่จะทำวิปัสสนาขึ้นมาเสียก่อน ด้วยการเดินจงกรม ขอไว้หน่อยหนึ่ง เก็บไว้
หน่อยหนึ่ง แล้วตอนนั้นจะละได้อย่างไร ตอนที่คิดว่าจะทำวิปัสสนาด้วยการจงกรม
ตอนนั้นเป็นตัวตน จะละตรงนั้นให้หมดสิ้นได้อย่างไร มีวิธีไหนที่จะละ ตั้งต้นจะทำ
วิปัสสนาที่ไร ก็ขอมีตัวตนไว้ตอนที่ทำวิปัสสนา แล้วก็เดินจงกรม

เพราะฉะนั้น ไม่มีทางที่จะเอาตัวตนออก ยังคงสะสมติดอยู่ไปเรื่อย ๆ และข้อ
ปฏิบัตินั้นก็ไม่ใช่มรรคมรรค ๘ เพราะไม่ประจักษ์ว่า สติเป็นอนัตตา ไม่ประจักษ์ว่า สติ
เป็นสภาพธรรมที่ไม่สามารถจะบังคับบัญชาได้ กำลังฟังอย่างนี้ สติเกิด ก็มีสติ สติไม่
เกิด ก็หลงลืมสติ

ท่านผู้ฟังที่ศึกษาปริยัติธรรม เรื่องของจิตปรมัตถ์ เจตสิกปรมัตถ์ รูปปรมัตถ์
บางท่านคงจะระลึกถึงตัวของท่านเองว่า จิต เจตสิก รูป วันนั้นทำอะไรบ้าง บางท่าน
ยังตามระลึกในขณะที่จะนอนว่า วันนี้ได้ทำอะไรไป ทบทวนดูสิ่งที่ทำไปนั้น ดีหรือไม่ดี
เมื่อท่านศึกษาปริยัติธรรม ท่านก็ทราบว่า เป็นจิตประเภทไหน เป็นเจตสิกประเภท
ไหน เป็นอกุศลกรรม หรือว่าเป็นกุศลกรรมอย่างไร ซึ่งนั่นเป็นขณะที่ท่านทบทวนถึง
เหตุการณ์ในวันนั้นที่ท่านได้กระทำไปแล้ว แต่ปัญญาขั้นนั้น ไม่ใช่ขั้นที่จะทำให้รู้แจ้ง

จริง ๆ ในสภาพธรรม เพราะฉะนั้น ผู้ที่เจริญสติปัฏฐาน แม้ขณะที่ระลึกอย่างนั้น สติก็สามารถที่จะรู้สภาพธรรม คือ นามธรรมและรูปธรรมในขณะนั้นได้

การเจริญปัญญาจะต้องเจริญจนรู้ทั่วจริง ๆ และรู้ชัดจริง ๆ จึงจะละการยึดถือ นามรูปว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล จนถึงความสมบูรณ์ของปัญญาที่เป็นวิปัสสนาญาณได้

เรื่องของการดับกิเลสไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เพราะว่ากิเลสมีนานเหลือเกิน เพราะฉะนั้น การเจริญสติปัฏฐานไม่ใช่ของท่านจะไม่เจริญกุศลขั้นอื่นด้วย

สำหรับอานิสงส์ของท่าน แม้แต่กุศลขั้นท่าน ท่านทราบว่า มีประโยชน์ มีผลมีอานิสงส์ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะเกิดได้มาก หรือว่าจะเกิดได้บ่อยครั้ง ทั้ง ๆ ที่ทราบว่าเป็นสิ่งที่ควรเจริญ เพราะว่าสภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชา การที่จะมีทานกุศลเกิดขึ้นก็เป็นเพราะเหตุปัจจัย จะฝืนจะบังคับก็ไม่ได้ ถึงคราวที่จะให้ ก็ให้ ถึงเวลาที่จะไม่ให้ ก็ไม่ให้ แต่แม้กระนั้นพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงถึงประโยชน์ของกุศลต่าง ๆ เพื่อให้พุทธบริษัทได้เจริญกุศล

๒๑๗

ใน ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ทานสูตร มีข้อความว่า

จริงอยู่ พระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว พระสูตรนี้พระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระอรหันต์ตรัสแล้ว เพราะเหตุที่ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเราผู้ไซ้ สัตว์ทั้งหลายยังไม่ให้แล้ว ก็จะไม่พึงบริโภค อนึ่ง ความตระหนี่อันเป็นมลทินจะไม่พึงครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่านั้นไม่พึงแบ่งคำข้าว คำหลังจากคำข้าวนั้นแล้ว ก็จะไม่พึงบริโภค ถ้าปฏิคาหกของสัตว์เหล่านั้นพึงมี

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายไม่รู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเราผู้ ฉะนั้น สัตว์ทั้งหลายไม่ให้แล้วจึงบริโภค อนึ่ง ความตระหนี่อันเป็นมลทินจึงยังครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสเนื้อความนี้แล้ว ในพระสูตรนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสคาถาประพันธ์ดังนี้ว่า

ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างที่เราผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ตรัสแล้ว โดยวิธีที่ผลนั้นเป็นผลใหญ่ไซ้ สัตว์ทั้งหลายพึงกำจัดความตระหนี่อันเป็นมลทินเสียแล้ว มีใจผ่องใส พึงให้ทานที่ให้แล้วมีผลมากในพระอริยบุคคลทั้งหลายตามกาลอันควร

อนึ่ง ทายกเป็นอันมาก ครั้นให้ทักษิณาทาน คือ ข้าวในพระทักษิณียบุคคลทั้งหลายแล้ว จิตจากความเป็นมนุษย์นี้แล้วย่อมไปสู่สวรรค์ และทายกเหล่านั้นผู้ใดโรกาม ไม่มีความตระหนี่ ไปสู่สวรรค์แล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์นั้น เสวยอยู่ซึ่งผลแห่งการจำแนกทาน

เนื้อความนี้พระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว เพราะเหตุที่ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้ว ฉะนี้แล

มีท่านผู้ใดที่รู้แน่ชัดจริง ๆ บ้างไหมว่า ท่านให้ผลอย่างไร หรือว่าที่ท่านกำลังได้รับอยู่นี้เป็นผลของท่าน เพราะข้อความในพระสูตรนี้มีว่า

ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเรา (คือ พระผู้มีพระภาค) รู้ไซ้ สัตว์ทั้งหลายยังไม่ให้แล้ว ก็จะไม่พึงบริโภค

ท่านผู้ฟังทราบจริง ๆ หรือไม่ว่า โภคสมบัติ ทรัพย์สมบัติ ความสะดวกความสบายทั้งหลายที่ท่านได้รับในปัจจุบันชาตินี้เป็นผลของอดีตกุศล หรือท่านที่ได้บำเพ็ญแล้ว

และ พระผู้มีพระภาคตรัสคาถาประพันธ์ดังนี้ว่า

ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างที่เราผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ตรัสแล้ว โดยวิธีที่ผลนั้นเป็นผลใหญ่ไซ้ สัตว์ทั้งหลายพึงกำจัดความตระหนี่อันเป็นมลทินเสียแล้ว มีใจผ่องใส พึงให้ทานที่ให้แล้วมีผลมากในพระอริยบุคคลทั้งหลายตามกาลอันควร

ทรงแสดงให้เห็นถึงการเจริญกุศลเท่าที่สามารถจะมีปัจจัยทำให้เกิดและเจริญได้ แต่สภาพธรรมทั้งหลายก็เป็นอนัตตา ถึงแม้ว่าจะทรงแสดงเรื่องของกุศลทุกชั้น แต่ปัจจัยของอกุศลจิตมีมากเหลือเกิน ทำให้ออกุศลจิตเกิดมาก ความตระหนี่ก็ยังมี และอกุศลอื่น ๆ ก็ยังมีเชื้อ มีปัจจัยที่จะให้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น การฟังธรรมจึงช่วยให้เกิดปัจจัยที่จะเจริญกุศลทุกชั้น

ในเรื่องของท่าน ถึงแม้ว่าจะได้ทราบผล ได้ทราบอานิสงส์ แต่ว่าบางท่านทานก็ยังน้อย เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงแสดงธรรมประการอื่นด้วย เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจในชีวิตประจำวัน

สำหรับการเจริญสติปัฏฐานนั้น เป็นปกติในชีวิตประจำวันที่ดีจะต้องระลึกรู้ตามความเป็นจริง ถ้าชีวิตจริง ๆ กำลังถวายนาน สติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะที่ไม่ใช่ตัวตนในขณะที่ถวายนาน เป็นแต่เพียงนามธรรมและรูปธรรม ครั้นถวายนานเสร็จแล้ว มีการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ในขณะนั้นก็เป็นสภาพธรรมตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้น ชีวิตปกติของท่านเป็นอย่างไร ขณะให้ทาน ก็เจริญสติปัฏฐาน ขณะทำอุทิศส่วนกุศล ก็เจริญสติปัฏฐาน

สำหรับการอุทิศส่วนกุศล เป็นกุศลที่ควรเจริญ เพราะเหตุว่าขณะที่เป็นทาน กุศล ขณะนั้นจิตไม่เป็นอกุศล และในวันหนึ่ง ๆ การให้ทานก็ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับอกุศลจิต เพราะฉะนั้น เมื่อถวายทานแล้ว ก็ควรจะได้เจริญกุศลอื่น คือ อุทิศส่วนกุศลให้บุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว

ขณะที่จิตไม่เป็นกุศล ไม่เป็นวิบาก ไม่เป็นกิริยา ต้องเป็นอกุศลจิต และอกุศลจิตก็มีปัจจัยที่จะเกิดบ่อยมาก เพราะฉะนั้น ถ้าท่านได้ทราบเรื่องการเจริญกุศลขั้นต่าง ๆ ก็ย่อมเป็นปัจจัยให้ท่านเจริญกุศลได้เพิ่มขึ้น คือ เมื่อถวายทานแล้ว ท่านก็ยังเจริญกุศล อุทิศส่วนกุศลนั้นให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือบางท่านก็อาจจะไม่ได้ให้ทาน ไม่มีเหตุที่จะทำให้ให้ทาน แต่ถ้าท่านปรารถนาถึงญาติ มิตรสหาย ผู้มีคุณที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และท่านก็ทราบว่า ท่านสามารถที่จะอุทิศส่วนกุศลที่ท่านได้กระทำ เพื่อให้ท่านเหล่านั้นได้รับผล ก็จะเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการถวายทาน

ตามปกติธรรมดาท่านอาจจะเป็นผู้ที่สั่งสมทานกุศลไม่มาก แต่ว่าเมื่อมีเหตุการณ์ มีเหตุ มีปัจจัยที่จะให้กระทำกุศลเพื่อที่จะอุทิศให้กับบุคคลอื่น ก็จะเป็นปัจจัยให้ท่านกระทำทานได้

ขุททกนิกาย เปตวัตถุ ปิณธุตลิกเปตวัตถุ มีข้อความว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ ควรทำเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ปรารถนาถึงบุรพเปตชน เทวดาผู้สิงอยู่ในเรือน หรือทำมหาราชทั้ง ๔ ผู้รักษาโลก ผู้มียศ คือ ท้าวธตรัฐ ๑ ท้าววิรูปักษ์ ๑ ท้าววิรูปักษ์ ๑ ท้าวกุเวร ๑ ให้เป็นอารมณ์ แล้วพึงให้ทาน ท่านเหล่านั้นเป็นผู้อันบุคคลได้บูชาแล้ว และทายกก็ไม่ไร้ผล ความรื่องให้ ความเศร้าโศก หรือความร่ำไห้อย่างอื่น ไม่ควรทำเลย เพราะความรื่องให้เป็นต้นนั้น ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ญาติทั้งหลายคงตั้งอยู่ตามธรรมดาของตน ๆ อัน

ทักษิณาทานนี้แล ที่ท่านเข้าไปตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ ให้แล้ว ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่
บุรพเปตชน โดยทันที ลิ่นกาลนาน.

การกระทำบุญกุศล และอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นสิ่งที่ควรกระทำ ไม่ใช่
การร้องให้ เศร้าโศก คร่ำครวญ เพราะถึงแม้ว่าทุกท่านจะร่วมกันร้องให้ เศร้าโศก
คร่ำครวญ บุคคลที่สิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถกลับฟื้นคืนมาได้ เพราะฉะนั้น การ
ร้องให้เศร้าโศกก็ไม่มีประโยชน์ แต่ควรจะทำกิจที่เป็นประโยชน์ คือ การกระทำ
กุศล ถวายทาน และอุทิศส่วนกุศลให้

ผู้ล่วงลับไปแล้วที่เป็นญาติ ที่เป็นมิตรสหาย ที่เป็นผู้มีคุณ ย่อมมีอยู่ เป็น
ธรรมดาของโลก เมื่อมีการเกิดขึ้นก็ต้องมีการสิ้นชีวิตลง คงไม่มีท่านผู้ใดที่ไม่เคยมี
ญาติตาย มิตรสหายตาย หรือว่าผู้มีคุณตาย เป็นของธรรมดา และเมื่อเกิดขึ้น หรือ
ว่าท่านได้ประสบกับการพลัดพรากจากท่านเหล่านั้น โดยที่ท่านเหล่านั้นสิ้นชีวิตไป
โศกเศร้า ร้องให้ เป็นของธรรมดาอีกเหมือนกัน แต่ถ้าท่านเป็นผู้ที่ศึกษาพระธรรมแล้ว
ก็จะเลิกได้

สังสารวัฏ คือ การเกิดสืบทอดของขันธ ของธาตุ ของอายตนะ โดยไม่สิ้นสุด
เมื่อมีการจุติแล้วปฏิสนธิทันที ทันทีที่จุติจิต คือ จิตดวงสุดท้ายของภพนี้ดับลงไป เหตุ
ปัจจัย คือ กรรมที่ได้กระทำแล้วกรรมหนึ่งจะเป็นชนกกรรมทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดสืบทอด
ทันที เป็นสังสารวัฏ

เพราะฉะนั้น ท่านคิดถึงความตายที่ทำให้ท่านเศร้าโศก เวลาที่มีใครเกิด ท่าน
ดีใจไหม เวลาที่มีญาติมิตรสหายผู้เป็นที่รัก วงศาคณาญาติ มีการเกิดขึ้น ท่านดีใจไหม
ปกติธรรมดา ดีใจ เพราะฉะนั้น ทันทีที่จุติก็ปฏิสนธิ ทำไมจะคิดแต่ตอนที่ทำให้เศร้า
โศกเสียใจ คือ ตอนจุติ ตอนตาย เพราะทันทีที่จุติก็ปฏิสนธิ เกิดแล้ว ควรดีใจไหม
แต่เพราะเหตุว่าไม่ได้ระลึกถึงความจริงอย่างนี้ ท่านก็เศร้าโศก ร้องให้ ในการพลัด
พรากจากบุคคลซึ่งเป็นที่รัก ที่เคารพ ที่นับถือ ผู้มีคุณ แต่ว่าถ้าคิดจริง ๆ แล้ว เมื่อ
ตายแล้วก็เกิด ตายแล้วก็เกิด เป็นของธรรมดา ไม่หมดสิ้นสักที ควรที่จะถึงการจุติ
แล้วไม่มีปฏิสนธิเกิดอีกเลย นั่นจึงควรจะดีใจจริง ๆ

ทุกอย่างเป็นธรรม ถ้าท่านพิจารณาละเอียดขึ้น ท่านจะไม่เกิดอกุศลจิตมาก เพราะเหตุว่าการร้องไห้ก็ดี การเศร้าโศกก็ดี เป็นอกุศลจิต กำลังเศร้าโศก กำลังร้องไห้ จิตใจไม่ผ่องใส อะไรทำให้จิตไม่ผ่องใส ก็เพราะยังมีกิเลสอยู่ จึงทำให้มีความโศกเศร้า มีการร้องไห้ มีความเสียดายเกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น สภาพธรรมทั้งหมดที่ได้ทรงแสดงไว้ ทรงแสดงไว้ตามความเป็นจริง เพื่อที่จะให้ท่านผู้ฟังได้พิจารณา และเป็นปัจจัยให้เกิดกุศลจิต ไม่ใช่เกิดอกุศลจิต ทั้ง ๆ ที่ท่านทราบว่า การร้องไห้ การเศร้าโศก ไม่มีประโยชน์เลย เป็นอกุศลจิต แต่ยับยั้งได้ไหม ไม่ได้ มาถึงความจริงอีกข้อหนึ่ง คือ ความเป็นอนัตตาของธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

การที่จะต้องพลัดพรากจากวงศ์ศานาญาติ มิตรสหายผู้เป็นที่รัก ผู้เป็นที่เคารพ หรือผู้มีคุณ ที่ทำให้เกิดความเศร้าโศกขึ้นนั้น ถ้าท่านฟังธรรมและพิจารณาธรรม จะละอกุศลจิตได้มาก ถ้าจะมีปัจจัยเกิดขึ้น ก็ไม่มากเท่ากับผู้ที่ไม่รู้สภาพธรรม ซึ่งการร้องไห้เศร้าโศกนั้น ไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ที่ล่องลပ်ไปเลย

ข้อความใน **ขุททกนิกาย ปัญจกนิบาตชาดก อรรถชาดก** มีว่า

พราหมณ์ผู้บิดาได้กล่าวถึงบุตรที่สิ้นชีวิตลง มีข้อความว่า

บุตรของข้าพเจ้า ละทิ้งร่างกายของตนไป ดุจจุลละทิ้งคราบเก่าไป ฉะนั้น เมื่อร่างกายแห่งบุตรของข้าพเจ้าใช้อะไรไม่ได้ เมื่อบุตรของข้าพเจ้ากระทำกาละไปแล้ว อย่างนี้ บุตรของข้าพเจ้าถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรู้ถึงความร่ำไห้ของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา คติของตนมีอย่างใด เขาก็ย่อมไปสู่คติของตนอย่างนั้น

แสดงให้เห็นว่า ทำกรรมแทนกันไม่ได้ ปรากรณาจะให้ผู้ที่สิ้นชีวิตไปสู่สุคติ แต่ก็ย่อมแล้วแต่คติ หรือกรรมของเขามีอย่างไร เขาก็ย่อมไปสู่คติของตนอย่างนั้น

นางพราหมณ์ผู้มารดา กล่าวว่

บุตรของดิฉันนี้ ดิฉันมิได้เชื่อเชิญให้เขามาจากปรโลก เขาก็มาเอง แม้เมื่อจะไปจากมนุษยโลกนี้ ดิฉันก็มิได้อนุญาตให้เขาไป เขามาอย่างใด เขาก็ไปอย่างนั้น

การปริเทวนาถึงในการที่บุตรของดิฉันไปจากมนุษยโลกนั้น จะเกิดประโยชน์อะไร บุตรของดิฉันถูกเผาอยู่ ก็ไม่รู้สึกรู้ถึงความร้ายของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา คติของตนมีอย่างใด เขาก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น

เชื้อเชิญใครให้มาเกิดหรือเปล่า อนุญาตให้ใครไปหรือเปล่า แต่ว่าทุกคนก็ต้องเป็นไปตามกรรม

น้องสาวได้กล่าวถึงพี่ชาย มีข้อความว่า

เมื่อพี่ชายตายแล้ว หากว่าดิฉันจะพึงร้องไห้ ดิฉันก็จะฝ่ายผอม เมื่อดิฉันร้องไห้อยู่ จะมีผลอะไร ความไม่ยินดีจะพึงมีแก่ญาติ มิตร และสหายของดิฉันยิ่งขึ้น พี่ชายของดิฉันถูกเผาอยู่ ก็ไม่รู้สึกรู้ถึงความร้ายของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงพี่ชายนั้น คติของตนมีอย่างใด เขาก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น

บางท่านเศร้าโศกเสียใจเกินเวลาที่ผู้ที่เป็นที่รัก หรือว่าญาติมิตรสหายของท่าน สิ้นชีวิตลง ลืมคิดว่า ได้ประโยชน์อะไรกับการเศร้าโศกนั้น ฝ่ายผอม รับประทานไม่ได้ นอนไม่หลับ นอกจากตัวท่านเองจะเป็นทุกข์ คนที่ใกล้ชิดก็พลอยเป็นทุกข์ไปกับท่าน ด้วย บางท่านก็สงสัยเสียใจเกินว่า คนนี้เศร้าโศกยิ่งนัก มีวิธีอะไรที่จะผ่อนเบาความเศร้าโศกของบุคคลนั้นได้ เศร้าโศกมาก ๆ ก็จะไม่สบาย หรือว่าจะต้องสิ้นชีวิตลงไปอีกคนหนึ่ง ทำให้คนอื่นเดือดร้อนไปอีกหลายคน

ภรรยาของผู้ที่สิ้นชีวิตกล่าวว่า

เด็กร้องไห้ขอพระจันทร์อันโคจรอยู่ในอากาศ ฉันใด การที่บุคคลมาเศร้าโศกถึงผู้ที่จะไปสู่ปรโลกแล้วนี้ ก็มีอุปมาฉันนั้น สามิของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรู้ถึงความร้ายของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงสามีนั้น คติของตนมีอย่างใด เขาก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น

ภรรยาก็ยังคิดได้ดังนี้

คนใช้ของผู้ที่สิ้นชีวิตกล่าวว่า

หมอน้ำที่แตกแล้ว เชื้อมให้สนิทอีกไม่ได้ ฉันทใด การที่บุคคลมาเศร้าโศกถึงผู้ที่
ละไปสู่ปรโลกแล้วนี้ ก็มีอุปมาเช่นนั้น นายของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้ลึกถึงความร่ำ
ไห้ของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงนายนั้น คติของตนมีอย่างใด
นายของดิฉันก็ไปสู่คติของตนอย่างนั้น

เป็นการพิจารณาธรรมของผู้ที่ไม่เศร้าโศก แต่การที่จะโศกเศร้าก็เป็นสิ่งที่บังคับ
บัญชาไม่ได้ เวลาที่มีผู้ที่คุ้นเคยสนิทสนม วงศาคณาญาติ มิตรสหายสิ้นชีวิตลง ถ้า
ตราบใดท่านยังไม่ดับกิเลสจนถึงขั้นพระอนาคามีบุคคลแล้ว ถึงแม้ว่าจะรู้ พิจารณา
ธรรมที่ได้ฟัง แต่เวลาที่มีเหตุปัจจัยที่จะให้เศร้าโศก ความเศร้าโศกก็เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ว่าไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ปุณฺณก็เป็นอย่างนี้ พระอริยบุคคลที่ไม่ใช่
พระอนาคามีบุคคล ไม่ใช่พระอรหันต์ ก็ยังคงมีความเศร้าโศกอยู่ แต่ว่าปุณฺณก็เจริญ
สติปฏิฐานได้ แม้พระอริยะเวลาที่มีความเศร้าโศกเกิดขึ้น สติก็จะรู้สภาพธรรมนั้น
ตามความเป็นจริง

ขุททกนิกาย อุทาน วิสาขาสุตต มีข้อความว่า

ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ บุปพาราม ปราสาทของนางวิสาข
ามิคารมารดา ใกล้พระนครสาวัตถี พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๑๐๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๑๐๐ ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๙๐ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๙๐
เรื่อยไปจนกระทั่ง ผู้ใดมีสิ่งที่รัก ๑ ผู้นั้นก็มีทุกข์ ๑ ผู้ใดไม่มีสิ่งที่รัก ผู้นั้นก็ไม่มีทุกข์
เรากล่าวว่า ผู้นั้นไม่มีความโศก ปราศจากกิเลสจตุลีสี่ ไม่มีอุปายาส

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนี้แล้ว ได้ทรงเปล่งอุทานนี้ใน
เวลานั้นว่า

ความโศกก็ดี ความร่ำไรก็ดี ความทุกข์ก็ดี มากมายหลายอย่างนี้มีอยู่ในโลก
เพราะอาศัยสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รัก เมื่อไม่มีสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รัก ความโศก
ความร่ำไร และความทุกข์เหล่านี้ ย่อมไม่มี

เพราะเหตุนี้แหละ ผู้ใดไม่มีสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รักในโลกไหน ๆ ผู้นั้นเป็นผู้มีความสุข ปราศจากความโศก เพราะเหตุนี้ผู้ปรารถนาความไม่โศก อันปราศจากกิเลสจตุรฐี ไม่พึงทำสัตว์หรือสังขารให้เป็นเป็นที่รักในโลกไหน ๆ

อยากมีความสุขทุกขใหม่ ไม่อยาก ต้องทำอะไร ก็ต้องไม่มีสัตว์หรือสังขารอันเป็นที่รัก ถ้าไม่มีสังขารที่เป็นที่รัก ไม่มีสัตว์เป็นที่รักเลย รู้สึกอย่างไร ว่าเหวหรือว่าสบาย ยังต้องการสังขารซึ่งเป็นที่รัก สัตว์ซึ่งเป็นที่รัก แต่ไม่ต้องการทุกข์ ไม่ต้องการโศก

การที่จะต้องประสบกับความเสื่อมญาติ ซึ่งท่านผู้ฟังคงจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะญาติเป็นที่รัก มิตรสหายเป็นที่รัก ผู้มีคุณเป็นที่เคารพนับถือ เพราะฉะนั้น เมื่อจะต้องพลัดพรากจากไป ก็เป็นทุกข์ใหญ่ แต่ข้อความในพระไตรปิฎก **อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต** พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเสื่อมญาติมีประมาณน้อย ความเสื่อมปัญญาชั่วร้ายที่สุดกว่าความเสื่อมทั้งหลาย

เวลานี้ท่านผู้ฟังคิดว่า ความเสื่อมอะไรร้ายกว่ากัน ความเสื่อมญาติ หรือว่า ความเสื่อมปัญญา ท่านคิดว่า ความเสื่อมญาติเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องร้ายแรง แต่ข้อความในพระไตรปิฎก พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเสื่อมญาติมีประมาณน้อย ความเสื่อมปัญญาชั่วร้ายที่สุดกว่าความเสื่อมทั้งหลาย

กลัวไหม เสื่อมปัญญา เห็นผิด เข้าใจผิด ปฏิบัติผิด รู้ผิด พ้นผิด เป็นเรื่องของการเสื่อมปัญญาทั้งนั้น แต่บางท่านไม่เห็นภัย ไม่เห็นโทษ ไม่เห็นอันตราย ถ้าเป็นความรู้ผิด ก็ทำให้ไม่สามารถละกิเลสได้อย่างแท้จริง เป็นความพินาศ เป็นการเสื่อมปัญญา

การเสื่อมญาติ ก็เป็นสำหรับภพนี้ ชาตินี้เท่านั้น แต่การเสื่อมปัญญา จะทำให้ท่านเกิดในที่อื่น ในอบายภูมิ ในทุคติ ซึ่งเป็นการตรวนไม่ให้ปัญญาเจริญที่จะสามารถรู้แจ้งสภาพธรรมได้ เพราะท่านมีความเสื่อมปัญญา มีความเห็นผิดไปเสียแล้วในสภาพธรรม เพราะฉะนั้น ความเสื่อมปัญญาชั่วร้ายกว่าความเสื่อมทั้งหลาย

๒๑๘

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเจริญด้วยญาคามีประมาณน้อย ความเจริญด้วยปัญญาเลิศกว่าความเจริญทั้งหลาย

เพราะฉะนั้นแหละ เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักเจริญโดยความเจริญด้วยปัญญา ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล

พระผู้มีพระภาคทรงชี้ให้เห็นว่า ความเจริญจริง ๆ คือ ความเจริญด้วยปัญญา แต่ว่าผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาธรรมโดยละเอียด ไม่ได้พิจารณาไตร่ตรอง ก็ย่อมมีความเห็นว่าการเจริญด้วยญาคามี ญาคามีมาก เป็นประโยชน์เกื้อกูลมาก ท่านคิดว่า ถ้ามีญาคามีจะมีผู้เกื้อกูลซึ่งกันและกันในคราวจำเป็น แต่ว่าความเจริญจริง ๆ นั้น ถึงแม้ว่าท่านจะมีญาคามีมาก แต่ถ้าท่านไม่เจริญด้วยปัญญาแล้ว ไม่ชื่อว่า เป็นความเจริญที่เลิศ ข้อความนี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเจริญด้วยญาคามีประมาณน้อย ความเจริญด้วยปัญญาเลิศกว่าความเจริญทั้งหลาย เพราะฉะนั้นแหละ เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักเจริญโดยความเจริญด้วยปัญญา ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล

เป็นการเจริญสติปัฏฐานใหม่ หรือจะแยกไว้ต่างหากอีก ถ้าท่านเป็นผู้ที่เข้าใจการเจริญสติปัฏฐานจริง ๆ จะเห็นได้ว่า ไม่มีพระธรรมข้อใดที่พ้นจากการเจริญสติปัฏฐานเลย แม้แต่ข้อความที่ว่า ความเจริญด้วยปัญญาเลิศกว่าความเจริญทั้งหลาย เพื่อให้ท่านผู้ฟังเจริญสติปัฏฐาน เพื่อให้ปัญญารู้ชัดในสภาพธรรมตามความเป็นจริง เป็นเรื่องเดียวกันที่จะเตือนให้ท่านผู้ฟังเห็นประโยชน์ และไม่เป็นผู้ที่หลงลืมสติ

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเสื่อมแห่งภคะมีประมาณน้อย ความเสื่อมแห่งปัญญาชั่วร้ายที่สุดกว่าความเสื่อมทั้งหลาย

ถ้าท่านมีสมบัติ และสมบัตินั้นหมดไป รู้สึกเดือดร้อนมาก เป็นผู้ที่ไร้สมบัติเสียแล้ว แต่ตราบดีที่ท่านเป็นผู้ที่เจริญด้วยปัญญา ย่อมดีกว่าการที่ท่านจะยังคงมีทรัพย์สมบัติมาก แต่ว่าเป็นผู้ที่ไร้ปัญญา หรือว่าเป็นผู้ที่เสื่อมจากปัญญา ก็เป็นเรื่องที่ท่านผู้ฟังจะพิจารณาว่า การเสื่อมอย่างไรเป็นการเสื่อมที่ชั่วร้ายที่สุด

การที่จะได้ลาภ ได้ยศ ได้สรรเสริญ สุข ได้โภคสมบัติ ทรัพย์สมบัตินั้น เป็นผลที่มาจากเหตุที่ได้กระทำแล้ว การที่จะเสื่อมจากลาภ ยศ สรรเสริญ สุข โภคสมบัติ ทรัพย์สมบัติ ก็ต้องเป็นผลที่มาจากเหตุที่ได้กระทำแล้วเช่นกัน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย เมื่อมีเหตุที่ได้กระทำแล้ว ผลก็ย่อมมี ทั้งได้ลาภ ทั้งเสื่อมลาภ ทั้งได้ยศ ทั้งเสื่อมยศ ทั้งได้สรรเสริญ ทั้งได้นินทา ทั้งได้สุข ได้ทุกข์

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเจริญด้วยโภคะมีประมาณน้อย ความเจริญด้วยปัญญาเลิศกว่าความเจริญทั้งหลาย

เพราะฉะนั้นแหละ เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักเจริญโดยความเจริญด้วยปัญญา ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเสื่อมยศมีประมาณน้อย ความเสื่อมปัญญาชั่วร้ายที่สุดกว่าความเสื่อมทั้งหลาย

ทรงแสดงว่า สิ่งใดที่ควรระลึกถึงว่าเป็นความสำคัญ เพื่อเกื้อกูลแก่ปัญญาของท่านให้เจริญยิ่งขึ้น ซึ่งไม่พ้นจากการเจริญสติปัฏฐาน

ถ. ที่เรามีลูกมีหลานเป็นสิ่งที่รัก เป็นสิ่งที่ยึด เป็นสังขาร เป็นทุกข์ ผมมีลูกมีหลาน เกิดยินดี จิตยินดีเป็นจิตที่ผ่องใสไหม หรือว่าเป็นโลภะ เป็นอกุศล

สุ. โสมนัสเวทนาเป็นสภาพของความรู้สึกขึ้นชมยินดี เกิดได้กับทั้งจิตที่เป็นอกุศลและจิตที่เป็นกุศล ถ้าขณะใดที่ความยินดีนั้นเป็นไปด้วยความติดข้อง ด้วยการยึดถือ ขณะนั้นเป็นโลภมูลจิต แต่ถ้าขณะใดเป็นไปกับกุศล เช่น ทาน ศีล ภาวนา ขณะนั้นเป็นกุศล

วันหนึ่ง ๆ อกุศลเกิดมาก เห็นผู้ซึ่งเป็นที่พอใจ ความยินดีก็เกิดขึ้น เป็นอกุศล เห็นวัตถุสังขารอันเป็นที่พอใจ ความยินดีก็เกิดขึ้น เป็นอกุศล ถ้าอกุศลเกิดแล้วทำอย่างไร เจริญสติได้ ระลึกได้ รู้ว่าเป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน จะต้องระลึกถึงสภาพที่ไม่ใช่ตัวตน ซึ่งเป็นนามธรรมแต่ละลักษณะ เป็นรูปธรรมแต่ละชนิด จนกระทั่งรู้ชัดจริง ๆ ว่าไม่มีตัวตน มีแต่ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจเท่านั้น

อีกประการหนึ่งที่จะรู้ว่าเป็นกุศลหรืออกุศล คือ ถ้าสิ่งนั้นพลัดพรากจากไป ทำให้เกิดความเศร้าโศกขึ้น นั่นเป็นอกุศล เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะไม่เศร้าโศก คือ ผู้ที่หมดความยินดีติดข้องในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะโดยสิ้นเชิงเป็นสมุจเฉท เป็นพระอนาคามีบุคคล แต่พระอริยบุคคลชั้นพระโสดาบัน และพระสกทาคามีบุคคล ก็ยังมีความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เพราะเหตุว่าท่านยังไม่ถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล

สังยุตตนิกาย นิทานวรรค อุปติสสสูตร มีข้อความว่า

ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล ท่านพระสารีบุตรเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลายได้รับคำท่านพระสารีบุตรแล้ว ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า

ดูกร ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ความปริวิตกแห่งใจได้บังเกิดขึ้นแก่เราผู้เร้นอยู่ในที่ลับอย่างนี้ว่า โสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาสพึงบังเกิดขึ้นแก่เรา เพราะความแปรปรวนเป็นอย่างอื่นแห่งสัตว์หรือสังขารใด สัตว์หรือสังขารบางอย่างนั้นยังมีอยู่ในโลกหรือ เราได้มีความดำริว่า โสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาสไม่พึงบังเกิดขึ้นแก่เรา เพราะความแปรปรวนเป็นอย่างอื่นแห่งสัตว์หรือสังขารใด สัตว์หรือสังขารบางอย่างนั้น ไม่มีอยู่ในโลกเลย

สำหรับท่านพระสารีบุตร ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใด เหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดที่จะทำให้อจิตของท่านแปรปรวนเป็นโสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัสสะ และอุปายาสได้เลย

ข้อความในพระสูตรต่อไปมีว่า

เมื่อท่านพระสารีบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอานนท์ได้กล่าวกะท่านพระสารีบุตรดังนี้ว่า

ดูกร ท่านสารีบุตรผู้มีอายุ โสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาสไม่พึงบังเกิดขึ้นแก่ท่าน เพราะความแปรปรวนเป็นอย่างอื่นแม้แห่งพระศาสดาแลหรือ

พระสารีบุตรกล่าวว่า

ดูกร ท่านผู้มีอายุ โสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาสไม่พึงบังเกิดขึ้นแก่ผม เพราะความแปรปรวนเป็นอย่างอื่นแม้แห่งพระศาสดาแล

อนึ่ง ผมดำริว่า พระผู้มีพระภาคเป็นสัตว์ผู้มียศใหญ่ มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก อันตรธานไปแล้ว ถ้าพระองค์พึงดำรงอยู่ตลอดกาลนาน ชื่อนั้นจักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทพยดา และมนุษย์ทั้งหลาย

ก็ความจริง ท่านพระสารีบุตรถอนอหังการ มมังการ และมานานุสัยได้นานแล้ว เพราะฉะนั้น โสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาสทั้งหลายจึงไม่บังเกิดขึ้นแก่ท่านพระสารีบุตร เพราะความแปรปรวนเป็นอย่างอื่นแม้แห่งพระศาสดาแล ด้วยประการฉะนี้

ไม่มีเหตุที่จะต้องโศกเศร้า หรือว่าเป็นทุกข์โทมนัสเหมือนอย่างท่านพระอานนท์ ซึ่งท่านพระอานนท์ยังเป็นพระโสดาบันบุคคล ยังไม่ใช่พระอนาคามี ยังไม่ใช่พระอรหันต์

สำหรับกุศลที่เป็นปัตติทาน การอุทิศส่วนกุศลให้บุคคลอื่นได้อนุโมทนา เป็นประโยชน์สำหรับผู้ล่วงลับไปแล้ว เพราะเหตุว่าสามารถที่จะได้รับผลของปัตติทานนั้น ด้วยการอนุโมทนา

ข้อความโดยตรงจากพระสูตรที่แสดงว่า การอุทิศส่วนกุศลนั้นสามารถทำให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้รับผล ใน **อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ชาณฺสโสณีสสูตร** มีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล ชาณฺสโสณิพราหมณฺ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

ท่านโคดมผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าได้นามว่าเป็นพราหมณฺ์ ย่อมให้ทาน ย่อมทำความเชื่อว่า ทานนี้ต้องสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอนญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว จงบริโภคนานนี้

ท่านโคดมผู้เจริญ ทานนั้นย่อมสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วหรือ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้น ย่อมได้บริโภคทานนั้นหรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณฺ์ ทานนั้นย่อมสำเร็จในฐานะ และย่อมไม่สำเร็จในอฐานะ

คือ ไม่ใช่ว่าจะสำเร็จไปหมด ต้องแล้วแต่กรณี แล้วแต่บุคคล

ชาณฺสโสณิพราหมณฺ์กราบทูลว่า

ท่านโคดมผู้เจริญ ฐานะเป็นไฉน อฐานะเป็นไฉน

ฐานะอย่างไรจึงจะสามารถได้รับผลของทาน และฐานะอย่างไรไม่ใช่ฐานะ คือเป็นอฐานะ ไม่สามารถได้รับผลของทาน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณฺ์ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงนรก เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในนรกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในนรกนั้น ด้วยอาหารของสัตว์นรก

ดูกร พราหมณฺ์ ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แลเป็นอฐานะ

ท่านผู้ฟังคิดถึงใคร หรือตัวของท่านเองบ้างไหม บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ เป็นอกุศลกรรม ทำให้ปฏิสนธิในนรกได้ เมื่อเกิดที่นั่นแล้ว ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องอาหาร เป็นอาหารของสัตว์นรก โดยกรรมที่ทำให้เกิดที่นั่น อยู่ที่นั่น ได้รับความ

ทุกข์ทรมานตามควรแก่กรรมนั้น ๆ ผู้ใดจะอุทิศส่วนกุศลไปให้สักเท่าไร ก็ไม่มีโอกาสได้รับ เพราะเหตุว่าต้องได้รับทุกข์โทษในรอกตามควรแก่กรรม

เพราะฉะนั้น ถ้าญาติพี่น้อง มิตรสหาย ผู้มีคุณ หลังจากที่ได้จากโลกนี้แล้ว ปฏิสนธิในรอก ท่านมีกุศลจิตที่จะถวายทาน อุทิศส่วนกุศลให้ แต่ว่าผู้ที่เกิดในรอกไม่อยู่ในฐานะที่จะได้รับผล

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร พราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ฯลฯ มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพในกำเนิดสัตว์เดรัจฉานนั้น ย่อมตั้งอยู่ในกำเนิดสัตว์เดรัจฉานนั้น ด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน

ดูกร พราหมณ์ แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นฐานะ

เป็นไปได้ไหม ญาติมิตรสหายหลังจากที่ได้จากโลกนี้แล้ว เกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน เพราะอกุศลกรรม คือ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การผิดใจ การผิดใจเสียด เป็นต้น ถึงแม้ว่าท่านจะมีกุศลจิตถวายทาน อุทิศส่วนกุศลไปให้ แต่ว่าผู้นั้นเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ก็ย่อมมีอาหารของสัตว์เดรัจฉาน ตามประเภทของสัตว์นั้น ๆ ถ้าเกิดเป็นช้าง มีอาหารอย่างไร ผู้นั้นก็ต้องบริโภคอย่างนั้น เกิดเป็นปลวก เป็นมด มีอาหารอย่างไร ผู้นั้นก็ต้องบริโภคอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ก็ไม่มีโอกาสที่จะอนุโมทนา ที่จะได้รับผลของกุศลที่ท่านอุทิศไปให้ เพราะเหตุว่าไม่ใช่ฐานะที่จะได้รับผล

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร พราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤตินอกใจ จากการผิดใจ จากการผิดใจเสียดจากการพูดคำหยาบ จากการพูดเพ้อเจ้อ ไม่มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตไม่ปองร้าย มี

ความเห็นชอบ บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของพวกมนุษย์ เขา
ย่อมเลี้ยงอัตภาพในมนุษยโลกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในมนุษยนั้นด้วยอาหารของมนุษย์

ดูกร พราหมณ์ แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล
ก็เป็นฐานะ

ถ้าญาติมิตร สหาย ผู้มีคุณ เป็นผู้เว้นทุจริต ทำให้ปฏิสนธิเป็นมนุษย์อีกใน
มนุษยโลก ท่านอุทิศส่วนกุศลไปให้ แต่ผู้นั้นก็ไม่สามารถที่จะล่วงรู้อนุโมทนา หรือว่า
ได้รับผลของทานกุศลนั้น

ข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ฯลฯ มี
ความเห็นชอบ บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อม
เลี้ยงอัตภาพอยู่ในเทวโลกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเทวโลกนั้น ด้วยอาหารของเทวดา

ดูกร พราหมณ์ แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล
ก็เป็นฐานะ

เทวดามีอาหารทิพย์ ซึ่งสำเร็จด้วยบุญกุศลที่ท่านได้กระทำแล้ว ไม่จำเป็นต้อง
บริโภคอาหารด้วยการอุทิศให้ของบุคคลอื่น

เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะได้รับผลของทานที่อุทิศให้มีบุคคลเดียว คือ ผู้ที่เกิดเป็น
เปรต

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร พราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ฯลฯ มีความเห็นผิด
บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงเปรตวิสัย เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น
ย่อมตั้งอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในเปรตวิสัย หรือว่ามีมิตร
อำมาตย์ หรือญาติสาโลหิตของเขา ย่อมเพิ่มให้ซึ่งปัตติทานมัยจากมนุษยโลกนี้ เขา
เลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยปัตติทานมัยนั้น

ดูกร พราหมณ์ ฐานะอันเป็นที่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล
เป็นฐานะ

หิวกระหายได้รับความทุกข์ทรมาน แต่ทำไมใช้อย่างนรก ไม่เหมือนกับสัตว์ในนรก เป็นผู้ที่ทรมานด้วยความหิวกระหาย และมีอาหารของตน คือ พวกเสลด พวกน้ำหนอง แต่ว่าเวลาใดที่ญาติ หรือผู้มีคุณ มิตรสหายอุทิศส่วนกุศลให้อนุโมทนา ก็ย่อมได้เพิ่มจากกุศล คือ การอนุมนานั้น หมายความว่า ได้รับอาหารเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้บรรเทาความหิว ความกระหายได้

ท่านผู้ฟังทุกท่านมีอาหารบริโภคกันอยู่เป็นประจำ แต่ยังมีญาติ มิตรสหายที่เคารพนับถือ เกื้อกูลท่าน โดยการส่งอาหารเพิ่มให้ จะเป็นผลไม้ หรือจะเป็นอะไรก็ตาม นั่นก็เป็นส่วนที่ท่านได้รับเพิ่ม เพราะฉะนั้น พวกเปรตก็เลี้ยงชีวิตด้วยอาหาร คือ เสลด น้ำหนอง เป็นต้น แต่เวลาที่มีบุคคลอื่นอุทิศส่วนกุศลให้ และอนุโมทนาในกุศลของผู้นั้น ก็ย่อมได้บริโภคอาหารเพิ่มขึ้น ที่จะทำให้บรรเทาความหิวกระหายได้

ถ. (ไม่ได้ยิน)

ส. ข้อความต่อไปจะมีว่า แม้กุศลอื่นก็ได้ แต่ว่าสำหรับผู้ที่ยังหิวกระหาย มีความทุกข์ทรมานในอาหาร ย่อมจะขึ้นชมอนุโมทนาในอาหาร

ถ. ฟังคำบรรยายเรื่องการเจริญสติปัฏฐานแล้ว รู้สึกว่า ปฏิบัติยากลำบาก เหลือเกิน รู้สึกว่า ถ้าเราเป็นบรรพชิตหรือเป็นพระจะทำได้สะดวกกว่ามาก เพราะความห่วงในหลาย ๆ เรื่องไม่มี และที่ว่าจะไปที่ไหนก็ให้เจริญสติตลอดเวลา รู้สึกว่า ถ้าไปในที่ชุมนุมขุนนาง อย่างในพระนคร จะเดินไปทางไหน ถนนหนทางรกร้างยุ่งมาก ถ้าเจริญสติปัฏฐานไปตามที่ท่านบรรยายมา ยุ่งสมองเหลือเกิน มีอะไรห่วงอยู่ในใจหลาย ๆ อย่าง ไม่ค่อยจะสะดวก แต่ถ้าได้อยู่ต่างจังหวัดนาน ๆ รู้สึกมีความสุขสบายใจ เพราะฉะนั้น การเจริญสติปัฏฐานในที่ชุมชนซึ่งมีเหตุการณ์มาก ๆ หลาย ๆ อย่างเกิดขึ้นนั้น กับการเจริญสติปัฏฐานในที่สงบเงียบ อย่างไหนจะได้ประโยชน์กว่ากัน

๒๑๑

ส. คำถามของท่านผู้ฟังทำให้คิดถึงการสนทนากับท่านผู้ฟังอีกท่านหนึ่ง ซึ่งท่านกล่าวว่า เวลาทำวิปัสสนาเหนื่อยเหลือเกิน ชุลมุนวุ่นวาย จะให้สติเกิดอย่างไร รกก็มีมาก คนก็มีมาก ถ้ากล่าวว่อย่างนี้ เป็นการเจริญปัญญาหรือว่าไม่ใช่การเจริญปัญญา

ปัญญาทำให้เบา ไม่ใช่ทำให้เหนื่อย ถ้าเกิดเหนื่อย ไม่ใช่เป็นการเจริญสติปัฏฐาน ไม่ใช่มรรคมงคล ๘ เป็นการทำ เป็นการบังคับ เป็นตัวตนที่จะทำจึงได้เหนื่อย แต่ไม่ใช่เรื่องจะทำ ฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน มีความเข้าใจในเรื่องลักษณะของสติกับขณะที่หลงลืมสติ ก่อนฟังการเจริญสติปัฏฐาน เป็นผู้ที่หลงลืมสติ ไม่ใช่ผู้เจริญสติ แต่ว่าเมื่อฟังแล้ว มีความเข้าใจลักษณะของสติ สติเกิดขึ้นเพราะอาศัยการฟังเป็นปัจจัย ทำให้ระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏว่า เป็นแต่เพียงลักษณะของสภาพธรรมชนิดหนึ่ง ๆ เบาไหม ไม่ได้เดือดร้อน ถ้าหลงลืมสติ ก็เป็นเรื่องธรรมดา

ขออ่านจดหมายของท่านผู้ฟัง ซึ่งท่านไม่เข้าใจว่า ทำไมดิฉันพูดเรื่องสำนักปฏิบัติและเรื่องอื่น ๆ ที่ท่านเห็นว่าไม่สมควร และไม่จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึง ท่านพอใจที่จะได้รับฟังธรรมอื่น ๆ แต่ว่าไม่ปรารถนาที่จะให้พูดถึงเรื่องสำนักปฏิบัติ ท่านเขียนที่มุมซองว่า “ปัญหาวิปัสสนา” ซึ่งท่านคงต้องการความแจ่มแจ้งในเหตุผล

ข้อความในจดหมายฉบับนี้ มีหลายประการที่ควรเรียนชี้แจงให้ท่านเจ้าของจดหมายได้พิจารณา เพื่อประโยชน์แก่ตัวท่านเอง และคงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังท่านอื่นด้วย แต่ถ้าบางท่านรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ซ้ำและน่าเบื่อ ดิฉันก็เรียนขออภัยไว้ด้วย เพราะเหตุว่าเห็นประโยชน์แก่ท่านที่สนใจในการปฏิบัติธรรม แต่ว่ายังมีความข้องใจซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่จะทำให้ไม่เข้าใจการปฏิบัติอย่างถูกต้อง และจะทำให้ท่านไม่เจริญสติเป็นปกติในชีวิตประจำวันด้วย

สำหรับท่านที่มีความเข้าใจถูกต้องในการเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ย่อมไม่มีอะไรที่จะเป็นสิ่งที่กั้นสติของท่านไม่ให้เกิดขึ้น ไม่ว่าสิ่งที่ท่าน

กำลังเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส กระทบสัมผัสถูกต้อง ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ จะเป็นอิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่น่าพอใจ หรือว่าจะเป็นอนิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่ไม่น่าพอใจก็ตาม ถ้าท่านมีความเข้าใจการเจริญสติปัฏฐานถูกต้อง ทุกอย่างเป็นธรรมที่สติจะระลึก และรู้สภาพที่กำลังปรากฏว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นนามธรรมและเป็นรูปธรรมแต่ละชนิด แต่ละลักษณะ

มีท่านผู้ฟังท่านหนึ่งซึ่งในตอนแรกท่านก็สนใจแต่จะฟังเฉพาะเรื่องของมรรคมีองค์ ๘ ว่า ในขณะที่เจริญวิปัสสนานั้นจะมีสภาพธรรมอะไรเกิดร่วมกันบ้าง สัมมาสมาธิเป็นอย่างไร ขณะไหน ต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องราวของสภาพธรรม เรื่องของโพธิปักขิยธรรม เรื่องของอิทธิบาท เรื่องของพละ แต่ว่าท่านไม่สามารถที่จะรู้ลักษณะของสัมมาสมาธิ หรือว่าสัมมาสมาธิ หรือว่าโพธิปักขิยธรรมอื่น ๆ ได้เลย ถ้าท่านไม่ระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ โดยเริ่มจากการเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน

เมื่อท่านผู้นั้นเข้าใจการเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน และสติเริ่มระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่ปรากฏที่ละเล็กทีละน้อย ทีละนามทีละรูป ท่านก็รู้ลักษณะของการเจริญมรรคมีองค์ ๘ รู้ว่าขณะนั้นผิดกับขณะที่หลงลืมสติอย่างไร และท่านก็สามารถมีความรู้ในนามธรรมและรูปธรรมถูกต้องขึ้นเรื่อย ๆ

เพราะฉะนั้น การที่เพียงแต่จะรู้มรรคมีองค์ ๘ หรือรู้โพธิปักขิยธรรม อยากจะรู้ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนानุปัสสนาสติปัฏฐาน หรือกายานุปัสสนาสติปัฏฐานโดยละเอียด โดยที่สติไม่ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม จะไม่ช่วยให้ท่านสามารถรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม กาย เวทนา จิต ธรรม ตามที่ได้ทรงแสดงไว้โดยละเอียด แต่ถ้าท่านเจริญสติเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ท่านจะเข้าใจลักษณะของกาย ลักษณะของเวทนา ลักษณะของจิต ลักษณะของธรรมตามความเป็นจริง ตรงกับพระธรรมเทศนาที่ได้ทรงแสดงไว้โดยละเอียดทุกประการ หากท่านไม่เจริญสติ เพียงแต่อยากจะรู้ความละเอียดเท่านั้น ท่าน

ก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจได้โดยละเอียดจริง ๆ เพราะเหตุว่าสติไม่ได้เริ่มระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม ตามความเป็นจริง

๘๖๓ ตรอกสารภี คลองสาน ธนบุรี

๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๔

เรียน ท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์

ผมผู้หนึ่งที่ฟังอาจารย์แทบทุกเช้าค่ำ มีความเข้าใจดีและได้สาระประโยชน์มากจริง ๆ เป็นที่น่าอนุโมทนายิ่งนัก แต่ในระยะหลาย ๆ เดือน หรือเกือบจะเป็นแรมปีก็ว่าได้ อาจารย์มักจะบรรยายย่ำแต่เรื่องสถานที่ปฏิบัติว่า ไม่จำเป็น ไม่สำคัญแทบจะหมดเวลาอยู่เรื่อยมา อ้างแต่ว่า การปฏิบัติเช่นนั้นไม่ใช่การเจริญสติเป็นปกติประจำวัน ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติเป็นปกติในชีวิตประจำวัน การเข้าไปปฏิบัติในห้องเล็ก ๆ แคบ ๆ น่าทุเรศแบบนั้น ไม่มีอรรถในพระไตรปิฎกเลย และพูดแบบนี้อยู่ทุกครั้ง ทำให้เสียเวลาอันมีค่าไปเปล่า ๆ พอที่จะได้ฟังธรรมอันมีค่ายิ่ง ๆ ขึ้นไป ก็ได้ฟังแต่เรื่องการเข้าห้องกัมมัฏฐาน ไม่จำเป็น ไม่สำคัญ พระพุทธองค์ไม่เคยอ้างไว้ที่ไหนเลย ช้า ๆ ชาก ๆ อยู่เช่นนี้ รู้สึกว่าหมดความไฟเพราะไป ขอบพระทานโทษ ผมเห็นว่าไม่จำเป็นที่อาจารย์จะพูดย่ำเรื่องสถานที่ปฏิบัติอยู่เช่นนี้เลย เมื่ออาจารย์ได้บรรยายการปฏิบัติและวิธีปฏิบัติเป็นที่ถูกต้องตรงตามพระไตรปิฎกแล้ว ก็เป็นที่น่าอนุโมทนาดีอยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ฟังเข้าใจไปแล้ว เขาจะไปปฏิบัติที่ไหน อย่างไร ก็ไม่น่าจะไปคำนึงถึง หรือวิจารณ์ให้มากเรื่องไป เพราะเขาเหล่านั้นก็ได้รับฟังการบรรยายที่ถูกต้องไปแล้ว จะย่ำไปโยให้เสียเวลา จนกลายเป็นการโต้แย้งกันไม่รู้จบจบ อาจจะทำให้เกิดอกุศลแก่อาจารย์และผู้ฟังอื่น ๆ ก็ได้ ช้ายังกระเทบกระเทือนสถาบันต่าง ๆ ซึ่งท่านอาจารย์ในสถาบันเหล่านั้น ผู้บรรยายก็รู้จักนับถืออยู่แทบทุกท่าน ทั้งท่านอาจารย์เหล่านั้นก็เป็นผู้ทรงพระไตรปิฎก ทรงพระอภิธรรมกันดีทั้งสิ้น ผู้บรรยายก็รู้อยู่เต็มอกว่า ก็ล้วนมีห้องปฏิบัติกันทั้งนั้น และมีผู้เข้าปฏิบัติก็มากมาย อาจารย์กล่าวไปทำไม ย้ำไปทำไม ไม่รู้จักหมดจักสิ้นสักที เพื่อะไร ผมไม่เข้าใจ ทั้ง ๆ ที่ในพระไตรปิฎก พระพุทธองค์ก็ไม่เคยห้ามไว้ที่ไหนว่า อย่าไปสร้างห้องแคบ ๆ น่าทุเรศไว้ปฏิบัตินะ อย่าไปเลือกหาที่สงบ

เพื่อเข้าปฏิบัติกัมมัฏฐานนะ นั่นมันไม่ใช่ชีวิตปกติประจำวัน นั่นมันไม่ใช่วิถีการเจริญสติเป็นปกติประจำวัน อย่าไปสร้างสำนักสำหรับปฏิบัตินะ เหล่านี้ไม่เห็นพระพุทธองค์ทรงตรัสห้ามไว้ที่ไหนว่า ไม่ให้ไปปฏิบัติในสถานที่เช่นนั้น

ที่ผมกล่าวมานี้ ในพระไตรปิฎกจะมีหรือไม่มี ผมก็ไม่ทราบ เพราะไม่เคยอ่าน แต่ที่พูดนี้ ถือกฏธรรมชาตินะ ทุกคนจะทำอะไร จะอ่าน จะเขียน หรือจะเล่าเรียนอะไร ก็ต้องการสถานที่ที่สงบ ที่เงียบ ไม่พลุกพล่านจอแจกันทั้งนั้น แม้อาจารย์ที่กำลังบรรยายอยู่ ก็ต้องการความสงบเงียบ หาไม่แล้วอาจารย์จะกำหนดสติเป็นปกติประจำวัน บรรยายให้ผู้ฟังไม่ได้แน่นอน

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ในรายการ “คนวัด” คนวัดได้อ่านจดหมายของท่านผู้หนึ่ง ชมเชยอาจารย์สุจินต์มากมาย ผมก็เห็นด้วยในการชมเชยนั้น และผู้ชมเชยได้กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่ปฏิบัติว่า ไม่จำเป็น ไม่สำคัญ จะปฏิบัติที่ไหนก็ได้ ท่านผู้ชมถึงกับออกปากเป็นทุกข์ว่า เวลานี้เมืองไทยมีคน ๓๒ ล้านคนแล้ว ท่านวิตกว่า ถ้ามีผู้ปฏิบัติเข้ากัมมัฏฐานกันทั้ง ๓๒ ล้านคนพร้อมกัน จะหาห้องที่ไหนให้ผู้ปฏิบัติได้ ผมก็เห็นจริงตามที่ท่านผู้ชมเชยเป็นทุกข์ แต่ผมกลับเป็นทุกข์และสงสัยว่าท่านผู้ชมว่า น่ากลัวท่านจะรู้เรื่องกรรมน้อยไปหน่อยหนึ่ง หรือท่านจะลืมเรื่องกรรมไปก็ไม่ทราบ ท่านจึงเข้าใจว่า ผู้นับถือพุทธในเมืองไทยมีวิบากกรรมเสมอกัน เหมือนกันทั้ง ๓๒ ล้านคน แล้วถึงคราวกรรมส่งผลให้มาเข้าห้องกัมมัฏฐานพร้อมกันทั้ง ๓๒ ล้านคนอีก ก็น่าจะเป็นทุกข์เป็นร้อนไปกับผู้ชมด้วยจริง ๆ เพราะจะต้องลำบากกันทั้งประเทศ เนื่องจากชาวพุทธทั้ง ๓๒ ล้านคน เห็นสำนักปฏิบัติสำคัญกว่าอื่นใดไปแล้ว ในความรู้สึก โดยสัจจะจริงแท้ ๆ ของผมแล้ว การบรรยายธรรมของอาจารย์ละเอียดลออ เป็นประโยชน์ และทำให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ได้ฟังทั่ว ๆ ไปจริง คือ มีพร้อมทั้งความเรียง และสำเนียงการบรรยายก็ไพเราะชวนฟัง สมจริงตามจดหมายของผู้ชมที่คนวัดได้อ่านออกอากาศในคืนนั้น ตลอดจนวิธีปฏิบัติก็ถ้อยพิสดาร พร้อมทั้งหลักฐานครบถ้วนบริบูรณ์ จะหาที่ดีที่คัดค้านไม่ได้ เพราะมาจากพระไตรปิฎกทั้งสิ้น ส่วนเรื่องสถานที่ ๆ ปฏิบัติที่อาจารย์ว่า ที่ไหน ๆ ก็ปฏิบัติได้ทุกหนทุกแห่ง และทุกขณะ แม้ขณะทำกิจในห้องสุขา

ก็ปฏิบัติได้ รวมความว่าต้องปฏิบัติตลอด ๒๔ ชั่วโมงจนกว่าจะตายนั้น ก็เป็นการถูกต้อง เพราะเป็นการเจริญสติเป็นปกติประจำวัน แต่เหตุใดอาจารย์จึงคัดค้านและย้าหนักเรื่องผู้ที่ไม่เข้ากัมมัฏฐานว่าไม่จำเป็น ไม่สำคัญ เพราะเป็นอัตรตาด่วน ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย

ผมขอเรียนถามอาจารย์อย่างซื่อ ๆ ว่า ในพระธรรมวินัยท่านทรงห้ามไม่ให้ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติในห้องที่จัดไว้ หรือที่ ๆ ผู้ปฏิบัติเห็นสมควรนั้น มีห้ามไว้ในพระธรรมวินัยหรือไม่

อีกประการหนึ่ง บ้านเมืองและผู้คนในสมัยปัจจุบันกับสมัยพุทธกาลผิดกันราวฟ้ากับดิน วัตถุ บุคคล เครื่องล่อตาล่อใจ ก็ผิดกันราวฟ้ากับน้ำ สติปัญญาในการทรงธรรมของคนสมัยนี้กับสมัยพระพุทธองค์ก็ผิดกันอย่างพูดไม่ถูก ในสมัยพระพุทธองค์ทรงสอนเสร็จ ก็มีผู้สำเร็จมรรคผลเป็นจำนวนนับไม่ถ้วน สมัยนี้สอนกันเป็นแรมปี อ่านพระไตรปิฎกกันจบแล้วจบอีก ก็ยังถกเถียงกันเรื่องสถานที่ที่ปฏิบัติไม่รู้จักจบ เป็นอันว่าคำสอนของพระพุทธองค์ไม่สำคัญเท่าสถานที่เสียแล้ว ชาวพุทธทุกคนก็รู้ว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทรงบำเพ็ญเพียรมานานถึง ๖ ปี เพิ่งมาตรัสรู้เมื่อตอนพระเบญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ตีจากไปเสียจากพระองค์ เมื่อไม่มีใครรบกวนแล้วพระองค์จึงทรงเลือกที่ที่ทรงเห็นว่าเป็นที่สงบ ไม่มีสิ่งใด ๆ รบกวนแล้ว จึงทรงบำเพ็ญจนตรัสรู้ได้ เพราะสถานที่อันสงบเงียบนั้นใช่ไหม

อันคำว่า จิตสัง โยคีผู้ปฏิบัติ การเข้ากัมมัฏฐาน ออกกัมมัฏฐาน หรือคำอื่น ๆ ที่ใช้กัน รู้กัน เข้าใจกันในระหว่างศิษย์อาจารย์ หรือในหมู่ผู้ศึกษาธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว อาจารย์ก็เอามายึดถือเป็นข้อได้เถียงในการปฏิบัติวิปัสสนา ปฏิเสธว่าไม่มีใช้ในการเจริญสติเป็นปกติประจำวัน ทำเป็นไม่รู้ไม่เข้าใจ คล้าย ๆ ว่าอาจารย์พยายามจะปฏิวัติคำเหล่านี้ให้หมดไป เพราะมันขัดกับความรู้สึกของอาจารย์ กระมัง ดูประหนึ่งว่า คำเหล่านี้เป็นคำประหลาด แปล่ง ๆ ซอบกล ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาเลยฉะนั้น

และอีกเรื่องหนึ่ง คือ ผู้ฟังกล่าวถึงการกำหนดดูอาการของรูปยืน เดิน นั่ง นอนแล้วรู้สึกว่ อาจารย์จะยิ้ม ๆ และมีความอดทนระอาใจมาก มักจะชักใช้ไล่เลียง ผู้กล่าวเสียจนตอบไม่ถูก เหมือนกับว่าเปื้อนคำเหล่านี้เหลือเกิน การกำหนดดูอาการรูปยืน เดิน นั่ง นอนนี้ ผมเคยปฏิบัติมาเช่นเดียวกับผู้กล่าวทั้งหลายที่ถูกอาจารย์ไล่เบียดเสียจนตอบไม่ถูกมาเหมือนกัน แต่ผมไม่กล้ามากล่าวในที่นี้ เพราะกลัวว่าจะถูกอาจารย์ต้อนเข้าไปสู่ที่มุมห้องอย่างผู้อื่นที่โดนมาแล้ว เนื่องจากที่ผมได้รู้ได้ยินได้ฟังว่า ทุกหนทุกแห่งที่สอนการปฏิบัติ โดยให้กำหนดอาการของอิริยาบถ ๔ ทุกแห่งแม้ในรายการวิทยุที่สอนวิปัสสนาตั้งหลายอาจารย์ก็สอนกันแบบนี้ เว้นรายการของอาจารย์เท่านั้น ผมก็เลยดีใจ บ๊องตันเต็มที จึงอยากระบายความเข้าใจของผมที่ได้จากอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติให้อาจารย์และท่านผู้ฟังทั้งหลายได้ฟังไว้ เพื่อประดับความโง่หรือความฉลาด ผมเองก็ไม่รู้เหมือนกัน เพราะไม่ได้ตรวจสอบเทียบเคียงกับพระธรรมวินัย คือ เมื่อท่านอาจารย์สอนให้กำหนดดูอาการของรูปยืน เดิน นั่ง นอนนั้น ท่านก็อ้างที่ไปที่มาเหมือนกัน ไม่ได้สอนให้ทำส่ง ๆ ไปเลย เช่น การกำหนดดูอาการของรูปเดิน เป็นต้น ท่านบอกว่า เพียงรูปเดินนี้ก็มียุบตั้งหลาย ๆ รูปมาประชุมกันขึ้นเป็นรูปเท้าที่เห็นด้วยตาอยู่ขณะนี้ คือ กัมมชรูปส่วนหนึ่งที่อาจเคลื่อนไหวไปได้ด้วยอำนาจของวาโยธาตุอันเกิดจากจิต และสอนให้รู้อีกว่า การเคลื่อนไหวกาย เช่น การเดินที่เคลื่อนไหวได้ด้วยอำนาจแห่งวาโยธาตุอันเกิดจากจิตนั้น ในสติปัฏฐานอรรถกถาแสดงไว้ว่า วาโยธาตุอันเกิดจากจิตนั้นซาบซ่านไปทั่วร่างกาย ทำให้เคลื่อนไหวไปเรียกว่า เดิน ไม่ใช่เราเดิน เขาเดิน แต่รูปนามเป็นผู้เดิน ในอาการเดินด้วยอำนาจของจิตตชวาโยธาตุ ที่เรียกว่าให้ดูอาการของรูปเดินนั้น หมายความว่า ให้กำหนดดูวาโยธาตุที่ทำให้เท้าเคร่งตึงไหว เป็นรูปก้าวออกไปนั้น ให้ดูด้วยใจ ไม่ใช่ดูด้วยตา ดุจดั่งเมื่อเด็กเล่นว่าว อยากจะรู้ว่ามัลลมาหรือยัง เขาก็ดูใบไม้ที่ไหวไปมา ถ้าเห็นใบไม้ไหวไปมา เขาก็รู้ว่ามัลลมา แต่ความจริงเขาไม่ได้ตั้งใจดูใบไม้โดยเฉพาะ แต่เขาอาศัยดูใบไม้เพื่อดูลมเท่านั้น โดยทำนองเดียวกัน เราก็อาศัยกำหนดดูอาการของรูปเดิน ก็เพื่อกำหนดดูวาโยธาตุอันเป็นรูป ๆ หนึ่งของมหาภูตรูป ที่ทำให้เท้าเคลื่อนไหวไปด้วยอำนาจของจิต

และทำนองเดียวกันนี้ การอาศัยกำหนดดูรูปอื่น เดิน นั่ง นอน ก็เพื่อดูวาทะธาตุ เช่นกัน ก็ควรต้องเป็นรูปใน ๒๘ รูปด้วย เพราะแต่ละรูปก็มีมหาภูตรูปอยู่ทุกรูปด้วย ที่ผมเข้าใจเช่นนี้จะถูกผิดอย่างไร ผมไม่ได้ตรวจสอบเทียบเคียงกับพระไตรปิฎก ถึงจะเทียบเคียงก็หาพระไตรปิฎกไม่ได้ หรือหาได้ก็จะต้องค้นคว้ากันเป็นวัน ๆ ซ้ำข้อความในพระไตรปิฎกก็เหมือนอ่านตัวบทกฎหมายนั่นเอง ก็ต้องอาศัยอาจารย์ผู้รู้อีก ถ้าผมเทียบเคียงอยู่อย่างว่า คงตายไปเสียก่อนได้ปฏิบัติแน่ ด้วยเหตุนี้ผมจึงถือว่า เมื่อรับสมัครนับถือเป็นลูกศิษย์อาจารย์กันแล้ว ก็ควรเชื่อถือและพิจารณาใคร่ครวญจากการปฏิบัติที่ท่านสอนก็คงจะพอเหมาะ เราไม่ใช่ชาวกาลามะในสมัยโน้น

ในที่สุด ผมต้องขอภัยมาพร้อมในที่นี้ด้วยว่า ถ้ามีสิ่งใดไม่สมควร ไม่ถูกต้องอย่างไร หรือข้อความที่อาจจะหนักไป ขอบท่านอาจารย์อดโทษให้ผมด้วย และผมหวังว่า คงจะได้ฟังธรรมทาน คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ อันมีแต่เนื้อความยิ่ง อันไพเราะก่อให้เกิดศรัทธาจากการบรรยายของท่านอาจารย์เช่นเคยต่อไป

ด้วยความนับถือ

สุ. ไม่ทราบว่าคุณเจ้าของจดหมายท่านฟังอยู่ด้วยหรือเปล่า ท่านผู้ฟังมีความเห็น มีความคิดอย่างไรบ้าง จากข้อความในจดหมายฉบับนี้ ดิฉันคิดว่า ท่านผู้เขียนจดหมายเป็นผู้ที่สนใจในการปฏิบัติ แต่ว่าถ้าท่านจะเข้าใจว่า สภาพธรรมทั้งหลายนั้นละเอียดมาก เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาโดยรอบคอบจริง ๆ จะทำให้การปฏิบัติของท่านถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อน การรู้สภาพธรรมที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ท่านก็สามารถที่จะรู้ได้อย่างถูกต้อง

ถ้าท่านผู้ฟังคิดว่า ธรรมไม่ใช่สิ่งที่ละเอียด ที่จะต้องศึกษาอย่างรอบคอบจริง ๆ เพียงแค่ฟังเฉิน ๆ และรู้สึกว่ไพเราะ แต่ว่าไม่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงจากธรรม เพราะไม่ได้เจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ท่านก็จะได้รับสาระประโยชน์จากธรรมที่ท่านฟังน้อยเกินไป เพราะเหตุว่าจุดประสงค์ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมวินัยทั้ง ๓ ปิฎกตลอด ๔๕ พรรษา เพื่อการขัดเกลากิเลส และดับกิเลสจนหมดสิ้น

เป็นสมุจเฉท ซึ่งจะต้องเป็นการเจริญสติอย่างมากทีเดียว และจะต้องรู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติในชีวิตประจำวัน

ถ. การเดินทางไปสู่ห้องปฏิบัติ ต่างกับการที่เราเจริญสติปัฏฐานที่บ้าน ธรรมดา หรือที่ทั่ว ๆ ไปอย่างไรครับ

ส. ถ้าอยากทราบ ก็ไปที่สำนักหนึ่งสำนักใด และศึกษาข้อปฏิบัติของสำนักนั้นว่า เมื่อไปที่นั่นแล้ว ทำอะไรกันบ้าง

ถ. สำหรับผมเห็นว่า การที่จะเข้าห้องปฏิบัติ หรือว่าจะปฏิบัติเดี๋ยวนี้ ที่นี้ เป็นการเจริญสติปัฏฐานเหมือนกัน อย่างนี้ถูกไหมครับ

ส. เหมือนอย่างไร

ถ. เหมือนที่ว่า เราเข้าห้องปฏิบัติ ก็ระลึกสภาพที่แท้จริงของรูปธรรมนามธรรมที่เกิดขึ้น เหมือนกับที่เรานั่งฟังธรรมอยู่ที่นี่ ถ้ามีสติระลึกสภาพแท้จริงของรูปธรรมนามธรรมที่เกิดขึ้น ก็เป็นสภาพที่รู้เหมือนกัน ในห้องปฏิบัติกับที่นี่

ส. ท่านผู้ฟังจะอธิบายเรื่องข้อปฏิบัติของห้องปฏิบัติได้ไหม สักหนึ่งท่าน

ถ. ข้อปฏิบัติกับห้องปฏิบัตินี้ต่างกัน เพราะว่าห้องปฏิบัติเป็นที่สนใจให้คนที่ยังไม่รู้จริงเข้าไปเพื่อจะได้เป็นที่สำรวมมาก ๆ แต่ข้อปฏิบัติ เราจะปฏิบัติที่ไหน ๆ ก็ได้ โดยที่เราจะนั่งที่ไหน ได้ต้นไม้ หรือในบ้าน หรือในวัด หรือที่ไหนก็ได้ ที่เราสะดวกใจจะปฏิบัติ นี่คือข้อปฏิบัติ แต่ห้องปฏิบัติ คือ อาศัยสิ่งแวดล้อมที่สนใจเข้าไปปฏิบัติ

ส. เวลาอยู่ในห้องแล้ว ทำอะไรบ้าง

ถ. คือ ทำจิตให้นิ่ง วางใจให้พ้นจากความยุ่งยากทั้งหลาย ทำจิตให้นิ่งถึงแต่ทางกุศล

ส. ทำอย่างไร สอนหน่อย

ถ. ทำจิตให้นิ่ง คือ ทำจิตให้เป็นกุศล ไม่คิดถึงว่าจะไปทำอะไรที่เป็นความชั่ว เพื่อให้บรรลุถึงมรรค ถึงผล เพื่อจะไปสู่จุดถึงนิพพาน

ส. พอจะทราบความต่างกันหรือยัง

ถ. นั้นเป็นการปฏิบัติที่มีวิธีการ แต่การที่เราเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติประจำวันนี้ ก็เป็นการเจริญทุก ๆ วัน แต่ไม่เป็นวิธีการที่คนสมมติกันขึ้น ผมคิดอย่างนี้ครับ

๒๒๐

ถ. ผมเป็นคนหนึ่งเคยไปนั่งอบรมตลอด ๓ เดือน ในพรรษาที่แล้ว วิธีการก็คิดว่าท่านก็ถูก คือ ท่านใช้อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ ดูรูปและนาม เป็นขั้นต้น เพื่อจะก้าวไปสู่วิปัสสนา ท่านไม่เรียกว่าเป็นวิปัสสนาแท้ แต่เป็นพื้นฐานของการรู้แจ้งในวิปัสสนา ผมมีความรู้เพียงแค่นี้ในการหองปฏิบัติ และเข้าใจว่า หองปฏิบัติทุกแห่งก็คงดำเนินการแบบเดียวกัน โดยถืออานาปานสติเป็นหลัก

สุ. มีท่านอื่นอีกไหมที่จะให้ความรู้เรื่องข้อปฏิบัติของหองปฏิบัติแก่ท่านผู้ฟัง ที่อยากรู้เรื่องหองปฏิบัติ ซึ่งท่านเองเมื่อได้ฟังแล้ว ก็บอกว่า ไม่เหมือนกับการเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน เพราะเหตุว่าสติระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมใด ๆ โดยความเป็นอนัตตา แล้วแต่สติ ไม่ใช่ว่าต้องไปเลือกที่จะระลึกรู้เฉพาะรูปนั้น หรือนามนี้

ขณะนี้สภาพธรรมใดกำลังปรากฏ ลมหายใจของใครปรากฏ ลมหายใจของใครไม่ปรากฏ สติของใครจะระลึกรู้ที่ลมหายใจ หรือไม่ระลึกรู้ที่ลมหายใจ เป็นเรื่องของสติ ไม่ใช่เป็นเรื่องตัวตนที่จะไปดู การเจริญสติปัฏฐานนั้นเป็นการอบรมปัญญา โดยสติระลึกรู้ลักษณะของนามและรูป นี่เป็นสิ่งที่ท่านสามารถพิจารณาและไตร่ตรองสอบทานเทียบเคียงได้

ท่านผู้ฟังเขียนมาว่า

“ อาจารย์กล่าวไปทำไม ย้ำไปทำไม ไม่รู้จักหมดจักสิ้นสักที เพื่ออะไร ผมไม่เข้าใจ ทั้ง ๆ ที่ในพระไตรปิฎก พระพุทธองค์ก็ไม่เคยห้ามไว้ที่ไหนว่า อย่าไปสร้างหองแคบ ๆ นำทุเรศไว้ปฏิบัตินะ อย่าไปเลือกหาที่สงบเพื่อเข้าปฏิบัติก็มีภฏฐานนะ นั้นมันไม่ใช่ชีวิตปกติประจำวัน นั้นมันไม่ใช่วิธีการเจริญสติเป็นปกติประจำวัน อย่าไปสร้างสำนักสำหรับปฏิบัตินะ เหล่านี้ไม่เห็นพระพุทธองค์ทรงตรัสห้ามไว้ที่ไหนว่า ไม่ให้ไปปฏิบัติในสถานที่เช่นนั้น

ที่ผมกล่าวมานี้ ในพระไตรปิฎกจะมีหรือไม่มี ผมก็ไม่ทราบ เพราะไม่เคยอ่าน แต่ที่พูดนี้ ถือกฏธรรมชาตินี้ว่า ทุกคนจะทำอะไร จะอ่าน จะเขียน หรือจะเล่าเรียนอะไร ก็ต้องการสถานที่ที่สงบ ที่เงียบ ไม่พลุกพล่านจอแจกันทั้งนั้น แม้อาจารย์ที่กำลังบรรยายอยู่ ก็ต้องการความสงบเงียบ หากไม่แล้วอาจารย์จะกำหนดสติเป็นปกติประจำวัน บรรยายให้ผู้ฟังไม่ได้แน่นอน “

นี่เป็นข้อความที่ท่านผู้ฟังเขียนมา ซึ่งดิฉันขอเรียนให้ทราบอีกครั้งหนึ่งว่า จุดประสงค์ของการบรรยายเรื่องแนวทางเจริญวิปัสสนา ก็เพื่อที่จะให้ท่านผู้ฟังได้เจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน เพราะสติมีแต่คุณ เป็นโสภณเจตสิก เป็นธรรมฝ่ายดี ไม่ให้โทษใด ๆ ทั้งสิ้น ยิ่งเจริญมากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นประโยชน์เท่านั้น

ที่ท่านผู้ฟังกล่าวว่า

“ ทั้ง ๆ ที่ในพระไตรปิฎกพระพุทธองค์ก็ไม่เคยห้ามไว้ที่ไหนว่า อย่าไปสร้างห้องแคบ ๆ นานุเทศไว้ปฏิบัตินะ อย่าไปเลือกหาที่สงบเพื่อเข้าปฏิบัติกัมมัฏฐานนะ ”

ขอเรียนให้ทราบว่า แม้ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีผู้บำรุงอุปัฏฐากพระศาสนา ฝ่ายอุบาสก วิสาขมหาอุบาสิกา ผู้อุปัฏฐากบำรุงพระศาสนาเป็นเลิศ เป็นเยี่ยมฝ่ายอุบาสิกา ก็ไม่เคยที่จะสร้างสำนักปฏิบัติสำหรับฆราวาส ข้อความในพระไตรปิฎกไม่มีสักตอนเดียวที่จะกล่าวถึงสำนักปฏิบัติของฆราวาส ในครั้งนั้นไม่มีใครเพิ่มเติมข้อปฏิบัติที่คลาดเคลื่อน ทุกท่านเป็นผู้ที่มีปกติอบรมเจริญสติ

และที่ท่านผู้ฟังกล่าวว่า

“ แต่ที่พูดนี้ ก็ถือกฏธรรมชาตินี้ว่า ทุกคนจะทำอะไร จะอ่าน จะเขียน หรือจะเล่าเรียนอะไร ก็ต้องการสถานที่ที่สงบ ที่เงียบ ไม่พลุกพล่านจอแจกันทั้งนั้น แม้อาจารย์ที่กำลังบรรยายอยู่ ก็ต้องการความสงบเงียบ หากไม่แล้วอาจารย์จะกำหนดสติเป็นปกติประจำวัน บรรยายให้ผู้ฟังไม่ได้แน่นอน ”

ท่านกล่าวว่า ท่านถือกฏธรรมชาตินี้ว่า ทุกคนจะทำอะไร จะอ่าน จะเขียน หรือจะเล่าเรียนอะไร ก็ต้องการสถานที่ที่สงบ และชีวิตจริง ๆ ชีวิตตามความเป็นจริงของทุกคน ทุกวัน เป็นอย่างไร ดิฉันเองขอเรียนให้ทราบว่า เคยไปที่ห้องปฏิบัติหลายปี

สิ่งใดที่ไม่สามารถจะทำให้ปัญญาเจริญขึ้นอีกที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ ก็ต้องทิ้งไป และจะต้องพิจารณาเห็นว่า ที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ต้องเจริญอย่างไร จึงจะชื่อว่าเจริญปัญญา

เพราะฉะนั้น ข้อปฏิบัติสำคัญมากในการที่จะให้ปัญญารู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ ก็คือ ชีวิตจริง ๆ ของแต่ละท่านเป็นอย่างไร สะสมมาอย่างไร ท่านก็เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งการเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ จะทำให้สติของท่านสามารถที่จะระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมขึ้นขึ้น บ่อยขึ้น มากขึ้น

การพูดธรรม สนทนาธรรม ไม่จำเป็นต้องเป็นที่นี้ ที่ไหนก็ได้ที่มีผู้สนใจ สติจะเกิดที่นี่ก็ได้ ที่อื่นก็ได้ ในเมื่อทุกขณะเป็นสังสารวัฏ เป็นการเกิดสืบทอดกันของขันธของอายตนะ ของธาตุ วนเวียนอยู่ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ๖ ทาง

พุทธบริษัทมี ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

ภิกษุก็สะสมเหตุปัจจัยมาต่าง ๆ กัน ด้วยความวิจิตรของจิต ของกรรม ของวิบาก ซึ่งแต่ละท่านนั้นก็เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ภิกษุณี ก็เช่นเดียวกัน อุบาสก อุบาสิกา ก็เช่นเดียวกัน แล้วแต่ที่ท่านสะสมเหตุปัจจัยมาอย่างไร ท่านก็เจริญสติเป็นปกติ และท่านก็รู้แจ้งอริยสัจธรรมเมื่อเหตุสมควรแก่ผล แต่ไม่ใช่ว่าเมื่อท่านไปสู่เฉพาะสถานที่หนึ่งสถานที่ใด

การที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้นั้น ก็ต่อเมื่อเหตุสมควรแก่ผล เพราะฉะนั้น ท่านสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ทุกแห่ง เพราะเหตุว่าเหตุได้บำเพ็ญสมควรแก่ผลแล้ว ท่านผู้ฟังที่เจริญสติปัฏฐานเป็นปกติ ยามดึก สติอาจเกิดสืบทอดกันเป็นระยะที่นาน ความต้องการมีแล้วที่จะเกิดแทรก จ้องด้วยความยินดี ด้วยความพอใจ คิดว่าในขณะนั้น รู้ลักษณะของนามของรูปมากทีเดียว แต่ไม่ใช่การละ เวลานี้ถ้าสติท่านเกิดรู้ว่าเป็นแต่เพียงนามธรรมรูปธรรมเท่านั้น ก็ละ เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ปัญญาของท่านรู้สภาพธรรมจริง หรือว่ายังจะต้องเจริญอบรมอีกมาก ไม่ใช่เฉพาะเวลาที่ท่านอยู่ลำพัง

ท่านผู้ฟังเขียนมาว่า

“ แต่เหตุใดอาจารย์จึงคัดค้านและย้าหนักเรื่องผู้ที่ไปเข้ากัมมัฏฐานว่าไม่จำเป็น ไม่สำคัญ เพราะเป็นอัตตาตัวตน ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ผมขอเรียนถาม อาจารย์อย่างซื่อ ๆ ว่า ในพระธรรมวินัยท่านทรงห้ามไม่ให้ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติในห้องที่จัดไว้ หรือที่ ๆ ผู้ปฏิบัติเห็นสมควรนั้น มีห้ามไว้ในพระธรรมวินัยหรือไม่เล่า

อีกประการหนึ่ง บ้านเมืองและผู้คนในสมัยปัจจุบันกับสมัยพุทธกาลผิดกันราวฟ้ากับดิน วัตถุ บุคคล เครื่องล่อตาล่อใจ ก็ผิดกันราวฟ้ากับน้ำ สถิติปัญญาในการทรงธรรมของคนสมัยนี้กับสมัยพระพุทธองค์ก็ผิดกันอย่างพูดไม่ถูก ในสมัยพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ทรงสอนเสร็จ ก็มีผู้สำเร็จมรรคผลเป็นจำนวนนับไม่ถ้วน สมัยนี้สอนกันเป็นแรมปี อ่านพระไตรปิฎกกันจบแล้วจบอีก ก็ยังถกเถียงกันเรื่องสถานที่ที่ปฏิบัติไม่รู้จักจบ เป็นอันว่าคำสอนของพระพุทธองค์ไม่สำคัญเท่าสถานที่เสียแล้ว ชาวพุทธทุกคนก็รู้ว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทรงบำเพ็ญเพียรมานานถึง ๖ ปี เพิ่งมาตรัสรู้เมื่อตอนพระปัจจุวัคคีย์ทั้ง ๕ ตีจากไปเสียจากพระองค์ เมื่อไม่มีใครรบกวนแล้ว พระองค์จึงทรงเลือกที่ที่ทรงเห็นว่าเป็นที่สงบ ไม่มีสิ่งใด ๆ รบกวนแล้ว จึงทรงบำเพ็ญจนตรัสรู้ได้ เพราะสถานที่อันสงบเงียบนั้นใช้ใหม่ “

ท่านอ้างสถานที่อันสงบเงียบ ท่านผู้ฟังเป็นเพศบรรพชิต หรือว่าเป็นฆราวาส พระผู้มีพระภาคเสด็จออกเพื่อการตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณในเพศของบรรพชิต หรือว่าในเพศของฆราวาสที่ว่าเมื่อบรรลุลแล้วจะกลับมา ถ้าท่านเห็นว่าการเจริญสติปัฏฐานของท่านไม่สามารถที่จะเจริญได้ในเพศของฆราวาส ท่านมีเหตุปัจจัยสะสมมาที่จะบรรพชาอุปสมบท เจริญสติปัฏฐานในเพศของบรรพชิต ท่านทำได้ แต่ไม่ใช่ด้วยความเข้าใจผิด โดยฐานะที่ท่านไม่ได้สะสมมาที่จะเป็นเพศบรรพชิต แต่ท่านจะไปเพื่อว่าบรรลุลแล้วจะกลับมา นั่นเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง

อีกประการหนึ่ง ขอให้ท่านผู้ฟังระลึกถึงคืนที่พระผู้มีพระภาคจะทรงตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ในยามต้น ทรงระลึกชาติเป็นอันมาก เป็นผลของการเจริญสมถภาวนา เรื่องของสถานที่ เรื่องของความสงบ เรื่องของพระบารมี เนกขัมม บารมีพร้อมด้วยการเป็นผู้ที่สั่งสมบุญกุศล เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ

เพราะฉะนั้น ไม่ใช่ทรงมีแต่การตรัสรู้หรือริยสังฆธรรมเท่านั้น แต่ยังมีวิชาและจรณะ ซึ่งเป็นผลของการเจริญสมถภาวนาด้วย เพราะฉะนั้น ในยามต้น พระผู้มีพระภาคทรงระลึกชาติ ซึ่งเป็นผลของการเจริญสมถภาวนา

ในยามที่ ๒ ทรงรู้จติและปฏิสนธิของสัตว์ เป็นผลของการเจริญสมถภาวนา แต่ทั้งสองยามนั้นไม่ทำให้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เป็นเรื่องที่ทรงบำเพ็ญมาในเพศของบรรพชิต และทรงเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะที่จะเป็นอย่างนั้น

ในยามที่ ๓ ทรงระลึกภูมิกษณธรรมที่ปรากฏ จนกระทั่งละอาสวะหมดสิ้นเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการเจริญสติปัฏฐาน เป็นวิปัสสนาภาวนา

ถ้าท่านศึกษาในพระไตรปิฎก ชีวิตของบรรพชิต แม้ในการเจริญสมถภาวนา ถึงการระลึกชาติได้ ถึงการรู้จติและปฏิสนธิของสัตว์ และสามารถแทงตลอดในสภาพธรรม รู้แจ้งอริยสังฆธรรมเป็นพระอรหันต์ ทั้งสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา

ยังมีอีกหลายประการที่คิดว่า ควรจะเรียนชี้แจงท่านเจ้าของจดหมายฉบับนี้

ท่านกล่าวว่า

“จิตสั่ง โยคีผู้ปฏิบัติ การเข้ากัมมัฏฐาน ออกกัมมัฏฐาน หรือคำอื่น ๆ ที่ใช้กัน รู้กัน เข้าใจกันในระหว่างศิษย์อาจารย์ หรือในหมู่ผู้ศึกษาธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว อาจารย์ก็เอามายึดถือเป็นข้อได้เถียงในการปฏิบัติวิปัสสนา ปฏิเสธว่าไม่มีใช้ในการเจริญสติเป็นปกติประจำวัน ทำเป็นไม่รู้ไม่เข้าใจ คล้าย ๆ ว่า อาจารย์พยายามจะปฏิวัติคำเหล่านี้ให้หมดไป เพราะมันขัดกับความรู้สึกรักของอาจารย์กระมัง ดูประหนึ่งว่า คำเหล่านี้เป็นคำประหลาด แปลง ๆ ซอบกล ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาเลย ฉะนั้น “

นี่เป็นความคิดของท่านเจ้าของจดหมาย ซึ่งดิฉันก็ได้เรียนให้ทราบแล้วว่า เรื่องของธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียด ทั้งพยัญชนะ ทั้งอรรถ ถ้าท่านใช้คำที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนไป การปฏิบัติของผู้นั้นก็ผิดและคลาดเคลื่อนไปด้วย

อย่างเช่น “จิต” เป็นสภาพนามธรรม เป็นสภาพรู้ กำลังเห็น มีสีสน်วัฒนธรรมปรากฏเพราะรู้ ธรรมชาติที่รู้นั้นเป็นลักษณะของนามธรรมชนิดหนึ่ง เสียงปรากฏเพราะรู้ เสียงก็ยังคงเป็นเสียง เป็นสภาพที่ปรากฏทางหู เป็นลักษณะหนึ่ง แต่ว่าที่กำลังรู้ในเสียงนั้นเป็นลักษณะของนามธรรมชนิดหนึ่ง กลิ่นปรากฏเพราะรู้ อีก ถ้าไม่มีการรู้กลิ่น กลิ่นจะปรากฏได้ไหม ไม่ได้ ที่กลิ่นปรากฏเพราะรู้ กลิ่นก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง ไม่ใช่เสียง ไม่ได้ปรากฏทางหู แต่ว่าเป็นสภาพธรรมที่ปรากฏตรงจมูก รู้กลิ่นก็รู้ตรงจมูก เป็นแต่เพียงสภาพรู้กลิ่น เป็นลักษณะของนามธรรมชนิดหนึ่ง รสปรากฏเพราะรู้ เป็นสภาพรู้รส เป็นลักษณะของนามธรรมชนิดหนึ่ง เย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ตึงหรือไหวปรากฏเพราะรู้ เป็นแต่เพียงสภาพรู้ชนิดหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นก็รู้เย็นที่ปรากฏ รู้ร้อนที่ปรากฏ รู้อ่อนที่ปรากฏ รู้แข็งที่ปรากฏ รู้ตึงไหวที่ปรากฏ สติระลึกได้รู้ว่า เป็นสภาพนามธรรม เป็นสภาพรู้ รู้ลักษณะของจิตที่รู้สี รู้เสียง รู้กลิ่น รู้รส รู้โณภูมิจิต หรือแม้แต่ขณะที่คิดนึก จิตกำลังรู้คำที่นึก รู้คำที่คิด

เพราะฉะนั้น ตรงกับสภาพธรรม ตรงกับพยัญชนะที่ทรงใช้ว่า ลักษณะของจิต เป็นแต่เพียงสภาพรู้อารมณ์ มีพยัญชนะใดหรือเปล่าที่ใช้ว่า ลักษณะของจิต สิ่งอารมณ์ ไม่มีเลย เพราะฉะนั้น การใช้พยัญชนะที่ถูกต้อง ย่อมทำให้ท่านพิจารณาสำเนียง รู้ลักษณะที่ลึกซึ้งของนามธรรมและรูปธรรมได้ถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อน

เป็นความจำเป็นที่ว่า ถ้าท่านผู้ฟังไม่สำเนียง ไม่สังเกต ไม่รู้ว่า ถ้าท่านชินกับพยัญชนะใด ท่านอาจจะเข้าใจผิด คลาดเคลื่อนไปได้ อย่างคำว่า “ดู” แต่สติไม่ได้แปลว่าดู

ในพระไตรปิฎกทรงแสดงสภาพลักษณะของนามธรรมที่เป็นสติว่า เป็นสภาพที่ระลึกได้ แต่เวลาที่ท่านคิดว่า ดู จะมีตัวตนที่กำลังดู ซึ่งละไม่ได้ เพราะท่านไม่รู้ว่าเป็นสติเป็นสภาพที่ระลึกจึงรู้ในสิ่งที่กำลังปรากฏ ทันทันที่รู้ลักษณะปรมาัตถธรรม นั้นเป็นลักษณะของสติที่ไม่หลงลืมและระลึกตรงลักษณะ ขณะที่กำลังระลึกรู้สภาวะลักษณะของนามหรือรูป เป็นสติที่ระลึก ไม่หลงลืม และสตินั้นก็ดับไป แล้วแต่ว่าจะระลึกได้

บ่อยหรือไม่บ่อย แต่เวลาที่ท่านคิดว่าดู จะมีตัวตนที่กำลังดู ซึ่งละไม่ได้ เพราะท่านไม่รู้
รู้ว่า สติเป็นสภาพที่ระลึกจึงรู้ในสิ่งที่กำลังปรากฏ

นี่เป็นความละเอียดของธรรม เพื่อความเข้าใจชัดเจนของท่านผู้ฟัง และท่าน
สามารถตรวจสอบได้กับพระไตรปิฎก กับสภาพธรรมตามความเป็นจริง ทุกขณะที่สติ
ระลึกในลักษณะของจิต จิตจะเป็นสภาพที่รู้

มีคำว่า “จิตตชรูป” จริง มีคำว่า “กัมมชรูป” มีคำว่า “อุตฺตชรูป” “อาหารชรูป”

สมมุติฐานที่ตั้งที่ก่อให้เกิดรูปนั้นมี ๔ กรรมก็เป็นที่ตั้งที่ก่อให้เกิดรูปขึ้น จิตก็เป็น
ที่ตั้งที่ก่อให้เกิดรูปขึ้น อุตุ ความเย็นความร้อนก็เป็นที่ตั้งที่ก่อให้เกิดรูปขึ้น อาหารก็
เป็นที่ตั้งที่ก่อให้เกิดรูปขึ้น แต่ไม่มีกรรมสัง จิตสัง อุตฺตสัง อาหารสัง

จิตตชรูปทุกรูปเกิดพร้อมอุปาทาขณะของจิต จิตทุกดวงมี ๓ ขณะ คือ มี
อุปาทาขณะ ขณะที่เกิดขึ้น จิตินขณะ ขณะที่ยังไม่ดับไป ภังคขณะ ขณะที่ดับ
ใน ๓ ขณะนี้ กัมมชรูปเกิดทั้งในอุปาทาขณะ จิตินขณะ และภังคขณะ แต่ว่าจิตตชรูป
เกิดพร้อมกับอุปาทาขณะของจิต จะสังได้อย่างไร แต่เป็นสมมุติฐาน เป็นที่ตั้งที่ก่อให้เกิดรูป
นั้นขึ้นได้ แล้วแต่ว่าจะเป็นสภาพของจิตชนิดใด กุศลจิตเกิดขึ้น รูปที่เกิดขึ้นเพราะมีจิต
ที่เป็นกุศลเป็นสมมุติฐาน ต่างกับรูปที่เกิดขึ้นเพราะมีจิตที่เป็นอกุศลเป็นสมมุติฐาน ไม่ได้
สัง แต่เป็นสมมุติฐาน เป็นปัจจัยที่จะให้รูปนั้นเป็นไปอย่างนั้น

ถ้าท่านระลึกสภาพธรรมตามความเป็นจริง สภาพธรรมก็ปรากฏโดยไม่
คลาดเคลื่อนไปจากพระธรรมวินัยที่ได้ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ที่ท่านจะพิสูจน์ได้
เพราะว่าเป็นสัจธรรม

